

Hevoskaupan erityispiirteet irtaimen kaupassa

Pro gradu -tutkielma
Veloiteoikeus
Sari-Anne Salminen
Oikeustieteiden tiedekunta
Lapin yliopisto
2016
Ohjaaja Juha Karhu

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta**Työn nimi:** Hevoskaupan erityispiirteet irtaimen kaupassa**Tekijä:** Sari-Anne Salminen**Opetuskokonaisuus ja oppiaine:** Velvoiteoikeus**Työn laji:** Pro gradu –tutkielma**Sivumäärä:** XII + 94**Vuosi:** 2016

Tiivistelmä: Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten irtaimen esineen kauppaan sovellettavat lait soveltuvat elävän eläimen kauppaan ja millä tavalla erityisesti hevosen erityispiirteet vaikuttavat virhearviointiin ja virheen seuraamuksiin. Hevonen eroaa normaalista elottomasta irtaimesta tavarasta ensinnäkin siinä, että se katsotaan aina käytetyksi tavaraksi, joka ei koskaan ole virheetön. Hevonen on myös aina yksilö, jota ei voi verrata toiseen hevoseen sen virheellisyyden määrittämiseksi. Hevonen eroaa muusta irtaimesta tavarasta siinä, että sille ei ole olemassa mitään yleistä käyttötarkoitusta. Jos kauppasopimuksessa ei ole sovittu siitä käyttötarkoituksesta, johon se ostetaan, ei sen virheellisyyttä voida arvioida senkään perusteella, soveltuuko se ”tavaran yleiseen käyttötarkoitukseen”.

Hevoskaupan virheen korjaaminen on mahdollista, kun kyseessä on jokin pieni, helposti korjattava virhe. Usein hevoskaupassa ilmenevät virheet ovat niin olennaisia, että kyseen tuleen tulee vain kaupan purku. Myös uuden hevosen toimittaminen virheellisen tilalle voi tulla joissain tapauksissa kysymykseen, mutta ostajan ei ole pakko siihen suostua. Irtaimen kauppaan sovellettavat lait eivät ole täysin optimaalisia ajatellen hevoskauppaa ja sen erityispiirteitä. Tämän vuoksi hevoskaupassa nousee erityisen tärkeäksi kirjallisen kauppasopimuksen huolellinen ja yksityiskohtainen laatiminen.

Avainsanat: velvoiteoikeus, irtaimen kauppa, kauppasopimus, suoritushäiriö, virhearviointi, virheen seuraamukset

Suostun tutkielman luovuttamiseen Rovaniemen hovioikeuden käyttöön X

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi _

Sisältö

LÄHTEET.....	V
LYHENTEET.....	XII
1 JOHDANTO.....	1
2 HEVOSKAUPPAAN SOVELLETTAVA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	6
2.1 Kauppalaki hevoskauppaan sovellettavana yleislakina	6
2.2 Kuluttajansuojalaki hevoskauppaan sovellettavana erityislakina.....	8
3 SUORITUSHÄIRIÖ HEVOSKAUPASSA.....	14
3.1 Suoritushäiriöstä yleisesti	14
3.2 Suoritushäiriöiden tyyppejä	15
3.2.1 Viivästys	15
3.2.1 Laatuvirhe.....	16
3.2.2 Vallintavirhe	19
3.2.3 Oikeudelliset virheet.....	20
3.2.4 Ostajan sopimusrikkomukset.....	21
3.3 Virhearviointi.....	22
3.3.1 Kauppasopimus	22
3.3.2 Hevosen käyttötarkoituksesta ei ole sovittu	23
3.3.2.1 Hevosen yleinen käyttötarkoitus	23
3.3.2.2 Hevosen erityinen käyttötarkoitus.....	25
3.3.3 Myyjän tietojenantovelvollisuus.....	27
3.3.3.1 Yleinen tietojenantovelvollisuus	27
3.3.3.2 Erityinen tietojenantovelvollisuus.....	29
3.3.3.3 Käyttöohjeet hevoskaupassa	30
3.3.4 Sellaisena kuin se on –ehto.....	32
3.3.5 Ostajan selonottovelvollisuus	35

3.3.5.1	Selonottovelvollisuus hevoskaupassa	35
3.3.5.2	Selonottovelvollisuuden laajuus.....	36
3.3.6	Toleranssiraja.....	38
3.3.7	Vaaranvastuu	40
3.3.7.1	Vaaranvastuun merkitys virhearviointiin	40
3.3.7.2	Vaaranvastuun siirtyminen.....	43
3.3.8	Huutokauppa ja avokauppa	46
4	REKLAMAATIO.....	49
4.1	Reklamaation merkitys	49
4.2	Ostajan jälkitarkastusvelvollisuus.....	49
4.3	Reklamaation tekeminen.....	51
5	VIRHEEN SEURAAMUKSET	53
5.1	Virheen sopimusoikeudelliset seuraamukset hevoskaupassa	53
5.1.1	Pysyttämisoikeus	53
5.1.2	Virheen oikaisu.....	55
5.1.2.1	Virheen korjaaminen	55
5.1.2.2	Virheettömän hevosen toimittaminen virheellisen tilalle.....	58
5.1.3	Toissijaiset virheseuraamukset.....	60
5.1.3.1	Hinnanalennus.....	60
5.1.3.2	Kaupan purkaminen	61
5.1.3.2.1	Kaupan purkamisen edellytykset	61
5.1.3.2.2	Kaupan purkamisen oikeusvaikutukset	66
5.2	Vahingonkorvaus	67
5.2.1	Vahingonkorvauksen suhteesta velkojan muihin oikeuskeinoihin.....	67
5.2.2	Vahingonkorvausvastuun yleiset edellytykset.....	68
5.2.3	Vastuuperusteet ja korvattavat vahingot.....	69

5.2.3.1	Välitön vahinko	69
5.2.3.1.1	Välitön vahinko kauppalain mukaan	69
5.2.3.1.2	Välitön vahinko kuluttajansuojalain mukaan	73
5.2.3.2	Välillisiä vahinkoja koskevasta tuottamusvastuusta	74
5.2.3.3	Oikeudelliseen virheeseen perustuva ankara vastuu	77
5.2.3.4	Myyjän oikeus vahingonkorvaukseen ostajan sopimusrikkomuksen johdosta.....	79
5.2.4	Korvauksen määrän laskeminen.....	80
5.2.4.1	Lähtökohtana täyden korvauksen periaate	80
5.2.4.2	Aineeton esinevahingot.....	83
5.2.4.3	Vahingonkorvausta rajoittavat tekijät	85
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	88

Lähteet

Kirjallisuus

- Aarnio, Aulis: Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Minun metodini. Toim. Juha Häyhä. Helsinki 1997.
- Hemmo, Mika: Vahingonkorvauksen sovittelu ja moderni korvausoikeus. Vammala 1996.
- Hemmo, Mika: Sopimus ja Delikti. Helsinki 1998.
- Hemmo, Mika: Vahingonkorvausoikeus. Porvoo 2005.
- Hemmo, Mika: Sopimusoikeuden oppikirja. Helsinki 2008.
- Hemmo, Mika: Velvoiteoikeuden perusteet. Helsinki 2013.
- Hemmo, Mika: Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu Teoksessa Varallisuus oikeus, toim. Marja Autio. Helsinki 2012, ss. 669 – 692. Ari Saarnilehto – Vesa Annola – Mika Hemmo – Juha Karhu – Leena Kartio – Eva Tammi-Salminen – Juha Tolonen – Jarmo Tuomisto – Mika Viljanen.
- Jylhä, Essi: Vahingonkorvauksen määrän määrittäminen ravihevosen loukkaantuessa tai kuollessa Rovaniemi 2016.
- Kaisto, Janne - Tepora, Jarno: Esineoikeus eurooppalaistuvassa Suomessa. Hämeenlinna 2012.

- Karhu, Juha – Tolonen, Hannu: Yleiset periaatteet.
Teoksessa Varallisuusosoikeus, toim. Marja Autio. Helsinki 2012, ss. 71 – 81. Ari Saarnilehto – Vesa Annola – Mika Hemmo – Juha Karhu – Leena Kartio – Eva Tammi-Salminen – Juha Tolonen – Jarmo Tuomisto – Mika Viljanen.
- Karhu, Juha – Tolonen, Hannu – Ämmälä, Tuula: Heikomman suoja.
Teoksessa Varallisuusosoikeus, toim. Marja Autio. Helsinki 2012, ss. 101 – 108. Ari Saarnilehto – Vesa Annola – Mika Hemmo – Juha Karhu – Leena Kartio – Eva Tammi-Salminen – Juha Tolonen – Jarmo Tuomisto – Mika Viljanen.
- Kivimäki, T.M. – Ylöstalo, Matti: Suomen siviilioikeuden oppikirja.
Juva 1981.
- Kivivuori, Antti: Irtaimen kaupasta.
Helsinki 1996.
- Lehtola, Pauliina – Wegelius, Christopher: Hevoskaupan käsikirja.
Helsinki 2005.
- Mähönen, Jukka: Lojaliteettivelvollisuus ja tiedonantovelvollisuus. Teoksessa Varallisuusosoikeus, toim. Marja Autio. Helsinki 2012, ss. 123 – 135. Ari Saarnilehto – Vesa Annola – Mika Hemmo – Juha Karhu – Leena Kartio – Eva Tammi-Salminen

- Juha Tolonen – Jarmo Tuomisto – Mika Viljanen.
- Ojala, Anu – Jaakonsaari, Tuija: Koiranomistajan oikeusopas. Helsinki 2011
- Peltonen, Anja – Määttä, Kalle: Kuluttajansuojaoikeus. Helsinki 2015.
- Routamo, Eero – Ramberg, Jan: Kauppalain kommentaari. Helsinki 1997.
- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa a: Sopimuksen sitovuus.
- Teoksessa Varallisuusosoikeus, toim. Marja Autio. Helsinki 2012, ss. 461 – 494. Ari Saarnilehto – Vesa Annola – Mika Hemmo – Juha Karhu – Leena Kartio – Eva Tammi-Salminen – Juha Tolonen – Jarmo Tuomisto – Mika Viljanen.
- Saarnilehto, Ari – Annola, Vesa b: Sopimuksen tulkinta.
- Teoksessa Varallisuusosoikeus, toim. Marja Autio. Helsinki 2012, ss. 439 – 460. Ari Saarnilehto – Vesa Annola – Mika Hemmo – Juha Karhu – Leena Kartio – Eva Tammi-Salminen – Juha Tolonen – Jarmo Tuomisto – Mika Viljanen.
- Sandvik, Björn: Virheellisesti virheestä kuluttajariitalautakunnan ratkaisukäytännössä – lyhyt kommentti kuluttajansuojalain virheolettamasäännön ja taikusäännön välisestä suhteesta.
- Defensor Legis N:o 4/2012, s. 566 – 570.

- Sisula-Tulokas, Lena: Hinnanalennus.
Jyväskylä 1992.
- Ståhlberg, Pauli: Irtaimiin liittyvien tunnearvojen korvaamisesta.
Defensor Legis 4/2009, s. 579 – 586.
- Ståhlberg, Pauli – Karhu, Juha: Suomen vahingonkorvausoikeus.
Helsinki 2013.
- Viljanen, Mika: Irtaimen kauppa.
Teoksessa Varallisuus oikeus, toim. Marja Autio. Helsinki 2012, ss. 915 – 1010. Ari Saarnilehto – Vesa Annola – Mika Hemmo – Juha Karhu – Leena Kartio – Eva Tammi-Salminen – Juha Tolonen – Jarmo Tuomisto – Mika Viljanen.
- Virtanen, Pertti: Vahingonkorvaus - Laki ja käytännöt.
Porvoo 2011.
- Wilhelmsson, Thomas – Sevón, Leif – Koskelo, Pauline: Kauppalain pääkohdat.
Helsinki 2006.
- Ämmälä, Tuula: Suomen kuluttajaoikeus. Helsinki 2006.

Virallislähteet

HE 360/1993 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain
muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 89/2001 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttami-
sesta

HE 167/2003 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vahingonkorvauslain muuttami-
sesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Asetus rikoslain voimaantamisesta (39B/1889)

Eläinsuojelulaki (247/1996)

Kauppakaari (3/1734)

Kauppalaki (355/1987)

Kuluttajansuojalaki (38/1978)

Korkolaki (622/1982)

Neuvoston direktiivien 90/427/ETY ja 2009/156/EY mukaisten sääntöjen vahvistami-
sesta hevoseläinten tunnistusmenetelmien osalta (hevospassista annettu ase-
tus)

Laki varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista (228/1929)

Laki kuluttajariitalautakunnasta (8/2007)

Oikeudenkäymiskaari (3/1734)

Vahingonkorvauslaki (412/1974)

Internet- ja muut lähteet

Hevosjalostusliitot; Rekisteröinti ja tunnistaminen

http://hevosjalostusliitot.fi/portaali/fi/rekisterointi_ja_tunnistaminen/index.php (käyty 11.8.2016)

Hevostietokeskus; hevospassista

<http://www.hevostietokeskus.fi/index.php?id=715&kieli=3>
(käyty 13.5.2016)

Hippos ry, Hevosalan tunnusluvut 2015

http://www.hippos.fi/files/14797/Tunnusluvut_2015_nettiin.pdf
(käyty 4.7.2016)

Hippos ry, Hevostalous lukuina 2015

http://www.hippos.fi/files/14454/Hevostalous_lukuina_2015.pdf
(käyty 4.7.2016)

Hippos ry, Lisenssijärjestelmä

http://www.hippos.fi/raviurheilu/ohjastajat_ja_valmentajat/lisenssijarjestelma/lisenssiluokat/harrastajalisenssi_c (käyty 15.8.2016)

Hyyppä, Seppo – Mäki-Tuuri, Sanna: Ratsun ostotarkastus

<http://www.hevosenomistaja.fi/ostotarkastus> (käyty 29.7.2016)

Surakka, Jani: Takaraajojen ongelmien vuoksi lopetetun koiran ostajalla oli oikeus

kauppahinnan palautukseen. Edilex-uutiset, 6.3.2014.

Saatavissa: <https://www-edilex-fi.ezproxy.ulapland.fi/uutiset/39356?all->

Words=takaraajojen&offset=1&perpage=20&sort=rele-

vance&searchSrc=1&advancedSearchKey=618071 (käyty 1.8.2016)

Oikeustapaukset

Korkein oikeus:

KKO 1948-II-246

KKO 1950-II-122

KKO 1976-II-27

KKO 1981-II-10

KKO 1982-II-78

KKO 1984-II-200

KKO 1991:31

KKO 1991:162

KKO 2001:98

KKO 2008:107

KKO 2009:39

KKO 2009:61

Hovioikeus:

Itä-Suomen hovioikeus S13/882

Kuluttajariitalautakunta:

KVL 90/36/640

KVL 97/36/914

KVL 97/36/784

KVL 02/36/3178

KRIL 432/36/2008

KRIL 3049/36/2008

KRIL 2114/36/2009

KRIL 3362/36/2009

KRIL 2295/36/11

KRIL 2538/36/2013

KRIL 916/36/2014

KRIL 1733/36/2015

Lyhenteet

HE

Hallituksen esitys

KL

Kauppalaki

KSL

Kuluttajansuojalaki

KRIL

Kuluttajariitalautakunta

KVL

Kuluttajavalituslautakunta

OikTL

Laki varallisuusosoikeudellisista oikeustoimista

OK

Oikeudenkäymiskaari

VahL

Vahingonkorvauslaki

1 JOHDANTO

*Hevonen on kuin viulu: ensiksi se pitää tarkasti virittää, ja sitten osata soittaa oikein.
Tuntematon ajattelija.*

Hevoset ovat kuuluneet ihmisten arkielämään tuhansien vuosien ajan. Hevosia on käytetty kuvälineinä ja kuormajuhtina niin maa- ja metsätaloudessa kuin teollisuudessakin. Teollistumisen aiheuttama yhteiskunnallinen muutos toi traktorit ja muut koneet sekä pelloille että kaupunkiin, minkä johdosta 1900-luvun puolenvälin jälkeen hevosten lukumäärä laski romahdusmaisesti. Kun vielä vuonna 1940 hevosia oli noin 375 000, oli hevosten määrä laskenut vuoteen 1980 mennessä vain 31 500 yksilöön. Vuoden 1980 jälkeen hevosten lukumäärä alkoi kuitenkin hiljalleen kasvaa ja vuonna 2015 Suomessa oli 74 200 hevosta. Hevosten lukumäärän lisääntyminen on selitettävissä Suomessa 1980-luvulla alkaneella taloudellisella nousukaudella ja sitä seuranneella hevosurheilun suosion kasvulla. Vuoteen 2015 mennessä ratsastuksen harrastajia oli 170 000 ja raviurheilun harrastajia ja seuraajia 210 000.

Vaikka hevosten kokonaislukumäärä on vuoden 2011 jälkeen lähtenyt jälleen pieneen laskuun, on ratsujen lukumäärä kasvanut vuodesta 2009 alkaen vuoteen 2015 mennessä melkein 11 % lämminveriravureiden ja suomenhevosien määrän vähentyessä samalla ajan jaksolla.¹ Tämä on selitettävissä ratsastusharrastuksen yhä kasvavalla suosiolla. Vuonna 2015 kaikista Suomen hevosista oli lämminveriravureita 34 %, suomenhevosia 26 %, poneja 14 % ja lämminverisiä ratsuhevosia oli yhteensä 26 %.²

Hevosten käyttötarkoitus on lähtökohtaisesti jaettavissa ravi- ja ratsukäyttöön. Näiden kahden päälajin lisäksi hevosia käytetään nykyään esimerkiksi valjakkohevosina ja vikellyshevosina. Lisäksi ratsuhevosien käyttötarkoitus voidaan jakaa tarkemmin sen mukaan, millaiseen ratsastukseen sitä on tarkoitus käyttää (este-, koulu-, vaellus-, kenttä- tai lännenratsastus). Tätä jakoa voidaan käyttää hyväksi määriteltäessä tarkemmin niitä ominaisuuksia, joita kyseisellä hevosella tulisi olla, jotta se vastaisi ostajan oikeutettuja odotuksia.

¹ http://www.hippos.fi/files/14454/Hevostalous_lukuina_2015.pdf

² http://www.hippos.fi/files/14797/Tunnusluvut_2015_nettiin.pdf

Hevosharrastuksen suosion kasvu näkyy myös hevoskauppojen määrän kasvuna. Mitä enemmän on alan harrastajia, sitä enemmän hevosia kaupataan ja luonnollisesti samalla hevoskauppoja koskevat riidat lisääntyvät. Eikä tilannetta varmasti helpota se, että usein ainakin toisellei molempien kaupan osapuolien hevosmiestaito on puutteellista. Myös hevoskauppaa koskevan lainsäädännön tunteminen on hyvin usein puutteellista.

Hevosharrastuksen suosion kasvun johdosta hevoskauppaan osallistuvista usein ainakin toinen osapuoli on alan harrastaja, jonka tietotaito hevosista saattaa olla hyvinkin vähäistä. Hevonen saatetaan ostaa hyvinkin varhaisessa vaiheessa harrastuksen alussa, jolloin ostajalla ei välttämättä ole riittävää kokemusta arvioida omia taitojaan ratsastajana ja hevosen omistajana, eikä siten myöskään tietoa ja taitoa arvioida ostettavan hevosen ominaisuuksien soveltumista omaan käyttötarkoitukseen. Toisaalta myös jo kokeneemmalta harrastajalta saattaa puuttua taito huomata hevosessa oleva virhe ja sen mahdollinen merkitys hevosen tulevaan käyttöön. Ongelmia hevoskaupassa ei aiheuta pelkästään kaupan osapuolten mahdollinen ymmärtämättömyys hevosesta kauppatavarana, vaan myös lainsäätäjän ja laintulkitsijan tiedot ja puutteellinen ymmärrys hevosen ja sen käytön erityispiirteistä voivat aiheuttaa kohtuuttomia seuraamuksia sekä ostajalle että myyjälle.

Eläin kaupan kohteena on mielenkiintoinen tutkimusaihe. Eläin on perinteisesti katsottu oikeudellisessa käsitteistössä irtaimeksi esineeksi, minkä vuoksi sitä koskee samat säännökset kuin mitä tahansa muutakin esinettä, vaikkapa partakonetta. Vaikka eläinten kauppaa koskevat samat säännökset kuin minkä tahansa muun irtaimen esineen kauppaa, eroaa eläin monessakin suhteessa tavanomaisesta, elottomasta tavarasta. Erityisesti hevosen ominaisuudet voimakkaana elävänä olentona, jonka perimässä yhdistyy toisaalta sosiaalinen laumaeläin ja toisaalta nopeasti reagoiva saaliseläin, tekee siitä mielenkiintoisen tutkimuskohteen. Hevonen on alati muuttuva fyysinen yksilö, persoonaesine, jonka ominaisuudet muokkaantuvat ympäristön, tilanteen ja sen käsittelijän mukaan. Hevonen on myös oppivainen eläin ja sitä voidaan kouluttaa eri käyttötarkoituksiin ja tilanteisiin paremmin sopivaksi. Toisaalta hevonen oppii helposti myös huonoja ja jopa vaarallisia tapoja, jos sen käsittely on osaamatonta. Näiden ominaisuuksiensa vuoksi hevonen eroaa totaalisesti tyyppillisistä irtaimista esineistä.

Irtainta esinettä koskevat säädökset on säädetty pääasiassa koskemaan elotonta ja kaikilla käyttäjillä samalla tavalla toimivaa esinettä. Kun puhelimella ei voi soittaa, on siinä erittäin toden-

näköisesti myyjän suoritushäiriöksi katsottava vika. Mutta jos hevonen ei ”toimi”, ei syy välttämättä olekaan myyjän puolella, vaan ostajan taidoissa taikka esimerkiksi siinä ympäristössä, johon hevonen on viety.

Hevoskauppa eroaa muusta eläinten kaupasta myös siinä, että toisin kuin esimerkiksi koira, hevonen hankitaan pääsääntöisesti johonkin käyttötarkoitukseen. Juridisesti esineen käyttötarkoitus on erittäin merkityksellinen seikka, sillä se on yksi niistä kriteereistä, joiden perusteella arvioidaan mahdollisen virheen olemassa olo tavarassa. Koiran pääasiallinen käyttötarkoitus on olla seuraeläin, jolloin sen soveltuvuudesta muuhun käyttötarkoitukseen on erityisesti sovittava kaupanteon yhteydessä. Koirassa ei siis ole virhettä, vaikka sitä ei voitaisi käyttää näyttelyissä, ellei siitä ole erikseen sovittu, jos se soveltuu edelleen seurakoiraksi.³ Vaikka hevostakin voidaan käyttää hyvin monella eri tavalla ja siltä vaadittavat ominaisuudet voivat vaihdella yksittäistapauksittain hyvinkin paljon, ei sillä ole katsottu olevan mitään ensisijaista yleistä käyttötarkoitusta.

Tutkimukseni koskee hevoskaupassa esiintyvien erityispiirteiden vaikutusta suoritushäiriöiden arvioimiseen ja niiden korjaamiseen. Lisäksi tavoitteenani on pohtia sovellettavan lainsäädännön soveltuvuutta hevoskauppaan. Tutkimuksessa keskitytään hevoskaupassa ilmenevien suoritushäiriöiden lisäksi virhearviointiin liittyviin seikkoihin, reklamaatioon ja sen merkitykseen sekä virheen seuraamuksiin. Tarkastelen näitä asioita pääasiassa ostajan näkökulmasta, mutta tutkimuksessa sivutaan myös myyjän oikeuskeinoja tilanteessa, jossa ostaja laiminlyö sopimusvelvoitteensa.

Oikeustapaukset ja muut tutkimuksessa käytetyt esimerkit painottuvat ratsuhevosten kauppaan, koska oma kokemukseni liittyy käytännössä ainoastaan ratsukäytössä oleviin hevosiin. Tällä seikalla ei kuitenkaan pitäisi olla merkitystä, koska sovellettavaksi tulevat samat säännökset ja oikeusperiaatteet oli kysymyksessä sitten ratsu, ravuri, siitoshevonen tai johonkin muuhun tarkoitukseen ostettu hevonen. Verratessa esimerkiksi ratsu- ja ravihevoskauppaa, erona on vain hevosen ominaisuuksille asetettavat vaatimukset.

Tutkimus käsittää ainoastaan Suomen kansallisen lainsäädännön piiriin kuuluvat kaupat. Vaikka hevosia tuodaankin melko paljon Suomen rajojen ulkopuolelta, keskitytään tässä tutki-

³ Ojala – Jaakonsaari, s. 141.

muksessa ainoastaan Suomen kansallisen lainsäädännön piiriin kuuluviin kauppoihin. Tutkimuksessa ei siten oteta kantaa kansainväliseen hevoskauppaan tai kansainväliseen hevosvälitykseen. Myöskään kansallisen lainsäädännön piiriin kuuluvaa välittäjän vastuuta ei käsitellä. Tutkimuksessa ei myöskään paneuduta sellaisiin yleisiin sopimusoikeudellisiin kysymyksiin, kuten sopimuksentekomenettelyyn tai sopimuksen pätevyYTEEN. Myöskään sopimussakon mahdollistamia korvauksia ei käsitellä tässä tutkimuksessa, vaan pääpaino on laissa säädetyissä virheen seuraamuksissa. Hevoskauppaa varten on olemassa vakioehtosopimus pohjia, mutta niiden käsittely jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimusmetodina noudatan käytännöllistä ja teoreettista lainoppia. Käytännöllisen lainopin mukaisesti tutkin aiheitani koskevia ajantasaisia lakeja sekä niitä koskevia hallituksen esityksiä. Lisäksi tarkastelen aihetta oikeuskäytännön ja oikeuskirjallisuuden kautta. Pyrin selvittämään, miten eri tapausten yksilölliset oikeustositiseikat vaikuttavat tapausten ratkaisujen muodostumiseen ja miten voimassaolevan oikeuden avulla pystytään vastaamaan hevoskaupan erityispiirteiden mahdollisesti aiheuttamiin ongelmiin irtaimen kaupassa. Teoreettisen lainopin avulla pyrin avaamaan asiaa koskevia käsitteitä ja selittämään niiden merkitystä juuri irtaimen kauppaa koskevissa tapauksissa.⁴

Hevoskauppaan liittyvien korkeimman oikeuden ennakkopäätösten vähäisyyden vuoksi käytän selventävinä esimerkkeinä useita kuluttajariitalautakunnan (ent. kuluttajavalituslautakunta) ratkaisusuosituksia. Kuluttajariitalautakunnan päätökset ovat nimensä mukaisesti suosituksia, eikä niillä siten ole oikeudellista velvoittavuutta (Laki kuluttajariitalautakunnasta (8/2007) 3:20). Siitä huolimatta, että kuluttajariitalautakunnan päätökset ovat suosituksia, on niiden merkitys huomattava. Tämä tulee esiin siinä, että pääsääntöisesti elinkeinonharjoittajat noudattavat lautakunnan suosituksia ja mikäli riita viedään tuomioistuimen ratkaistavaksi, annetaan kuluttajariitalautakunnan suosituksille yleensä suuri painoarvo. Kuluttajariitalautakunnan päätöksissä otetaan yleensä kantaa kuluttajansuojalain säännösten yleisyydestä johtuviin, yksittäistapauksissa ilmeneviin kysymyksiin. Useimmiten kuluttajariitojen taloudellinen merkitys on niin pieni, ettei niitä ole järkevää viedä tuomioistuimen ratkaistavaksi, mistä johtuen kuluttajariitalautakunta jää usein kuluttajien ainoaksi ratkaisuinstantssiksi.⁵

Oikeudellisen materiaalin lisäksi käytän hevoskauppaa koskevaa kirjallisuutta sekä muita tutkimuskohteeseen liittyviä ei-juridisia lähteitä selvittääkseni sekä alalla vallitsevia käytäntöjä

⁴ Aarnio, s. 44 – 48.

⁵ Sandvik DL 2012, s. 570.

että niitä hevoseen liittyviä seikkoja, joilla voi olla juridista merkitystä myyjän virhevastuun kannalta. Näitä lähteitä ei voida pitää oikeuslähteinä, mutta niillä on merkitystä tutkimuksen kohdetta koskevana empiirisen tiedon lähteinä.

2 HEVOSKAUPPAAN SOVELLETTAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 Kauppalaki hevoskauppaan sovellettavana yleislakina

Hevosia, kuten eläimiä yleensäkin, pidetään oikeudellisesti irtaimina esineinä. Tästä syystä eläimiin suhtaudutaan sopimus- ja kauppaoikeudellisissa kysymyksissä samaan tapaan kuin esimerkiksi tietokoneeseen, autoon tai mihin tahansa muuhun irtaimeen esineeseen.⁶ Hevoskauppa koskeviin kysymyksiin sovelletaan siten samoja säädöksiä kuin mihin tahansa muuhun irtaimen esineen kauppaan.

Yleislakina irtaimen esineen kauppaan sovelletaan kauppalakia (355/1987). Soveltuvien osin sitä sovelletaan myös irtaimen omaisuuden vaihtoon (KL 1 – 2 §). Kauppalakia sovelletaan sekä kahden elinkeinonharjoittajan väliseen kauppaan (*liikekauppa*) että kahden yksityisen henkilön väliseen kauppaan (*siviilikauppaan*). Lisäksi kauppalakia sovelletaan tilanteisiin, joissa *myyjänä on yksityinen henkilö ja ostajana on elinkeinonharjoittaja*. Kauppaan, jossa *myyjänä on elinkeinonharjoittaja ja ostajana on kuluttaja*, sovelletaan kuluttajansuojalakia (38/1978).

Kauppalaki luo perustan irtaimen kauppaa sääntelevälle lainsäädännölle. Sen piiriin kuuluvissa kaupoissa vallitsee sopimusvapaus, joka perustuu oletamaan osapuolten samasta vahvuusasemasta. Kauppalaki tulee sovellettavaksi vasta silloin, kun osapuolten välisestä sopimuksesta, sopijapuolten omaksumasta käytännöstä tai kauppatavasta tai muusta heitä sitovasta tavasta ei muuta johdu (KL 3 §). Kauppalaki tulee sovellettavaksi siis sekä silloin, kun osapuolet ovat katsoneet sen sääntelevän tietystä asiasta heitä tyydyttävällä tavalla ja tietoisesti jättäneet sopimatta kyseisestä asiasta että silloin, kun sopijapuolet eivät ole huomanneet sopia jostain esiin tulevasta ongelmasta.⁷ Lisäksi kauppalakia sovelletaan tilanteissa, joissa kauppa on tehty ilman kirjallista kauppasopimusta ja kaupan yksityiskohdista syntyy erimielisyyttä.

⁶ Kaisto – Tepora, s. 176.

⁷ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 18.

Kauppalain säännösten tahdonvaltaisuus merkitsee sitä, että kaupan osapuolet saavat määrätä kunkin yksittäisen sopimuksen ehdoista haluamallaan tavalla. Osapuolten sopimusvapaus ei kuitenkaan ole täysin rajoittamatonta. Sopimusvapautta rajoittavat ensinnäkin tietyt sopimuksia yleisesti koskevat periaatteet esim. varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 3 luvun mukaiset pätemättömyysperiaatteet sekä lain 3:36 kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelusta.⁸

Sopimusvapaudesta ja osapuolten tasavahvuusolettamasta huolimatta myös eri elinkeinoharjoittajien voimasuhteet voidaan ottaa huomioon sopimusvapautta rajoittavina tekijöinä. Mikäli toisena sopijapuolena on pienyrittäjä ja toisena hevoskauppaa suurella kapasiteetilla harjoittava elinkeinoharjoittaja, voidaan osapuolten asiantuntemukselle, arviointikyvyille ja käyttäytymiselle antaa painoarvoa arvioitaessa sopimuksen ehtojen kohtuullisuutta. Myös tilanteissa, joissa ostajana on elinkeinoharjoittaja ja myyjänä on yksityishenkilö, voi oletus ostajan suuremmasta tietämyksestä vaikuttaa hänen toimintansa arviointiin. Näin ollen tilanteessa, jossa elinkeinoharjoittaja ostaa yksityiseltä hevosen, voidaan osapuolten tasavahvuusolettamasta poiketa, jos elinkeinoharjoittajan asiantuntemuksen ja arviointikyvyn voidaan katsoa olevan yksityishenkilöä parempaa ja laajempaa. Elinkeinoharjoittajalta voidaan tällaisissa tapauksissa edellyttää esimerkiksi nopeampaa reagointia kauppankohteena olleen hevosen virheellisyyden huomaamisessa ja virheen merkityksen arvioinnissa.⁹

Kysymykseen voi tulla myös tilanne, jossa hevosen ostajana on kokenut kisaaja ja myyjänä harrastelija, joista kumpaakaan ei voida katsoa ammatinharjoittajaksi. Voidaanko tällaisissakin tapauksissa poiketa siitä olettamasta, että osapuolet ovat tasavahvoja kauppakumppaneita? Voidaanko paljon hevosista kokemusta omaava yksityishenkilö ja vähemmän kokemusta omaava yksityishenkilö asettaa eri asemaan esimerkiksi sen suhteen, milloin virhe hevosessa olisi tullut huomata tai voidaanko hänen edellyttää ymmärtäneen virheen merkitys hevosen käytössä?

Sopimuskäytännössä heikomman suojaa on yleensä katsottu tarvittavan vain, kun kyseessä on sopimussuhde, jossa osapuolina on vahvempi ja heikompi osapuoli. Kauppasopimuksissa tämä asetelma on perinteisesti ollut elinkeinoharjoittajan ja kuluttajan välisessä suhteessa. Vaikka kauppalaki muodostaa yleisen irtaimen kauppaa koskevan perusnormiston, ei sen tarkoituksena ole suojata erityisesti kumpaakaan osapuolta.¹⁰ Myös sopimusvapauden periaatteen voidaan

⁸ Routamo - Ramberg, s. 29.

⁹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s.12. Ks. myös Lehtola – Wegelius, s. 76.

¹⁰ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 16.

katsovan puoltaa sitä kantaa, että yksityisten välisessä kauppasuhteessa ei kokeneemmalle osapuolelle voida asettaa korkeampia vaatimuksia, vaan yksityishenkilöt voivat tehdä sellaisia sopimuksia kuin parhaaksi näkevät. Näissäkin tilanteissa sopimuksen ehtojen kohtuullisuutta arvioidaan osapuolten asiantuntemuksen ja arviointikyvyn perusteella. Lisäksi ”heikompa” osapuolta suojataan OikTL 3 luvun säännöksillä oikeustoimen pätemättömyydestä ja sovittelusta.

2.2 Kuluttajansuojalaki hevoskauppaan sovellettavana erityislakina

Kuluttajansuojalakia sovelletaan irtaimen kaupan erityislakina kuluttajankauppoihin (KSL 1:1). Kauppalakia sovelletaan kuluttajankauppoihin ainoastaan, jos kuluttajansuojalaissa ei ole toisin säädetty (KL 4 §). Kuluttajansuojalain lähtökohtana on turvata heikomman osapuolen, kuluttajan, asemaa vahvempaa elinkeinonharjoittajaa vastaan. Keinoja suojata heikompa osapuolta ovat muun muassa kuluttajansuojalain säännösten määrääminen pakottaviksi, käytettävien ehtojen etukäteinen kontrollointi, sopimuksen tulkinta kuluttajan oikeuksia turvaten, vahvemman osapuolen tiedonantovelvollisuus ja sovittelusäännökset.¹¹

Kuluttajansuojalaki koskee *kulutushyödykkeiden* tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia *elinkeinonharjoittajilta kuluttajille* (KSL 1:1.1). Jotta hevoskauppaan sovellettaisiin kauppalain sijasta kuluttajansuojalakia, tulee kolmen kriteerin täytyä. Kaupan kohteena olevan hevosen tulee olla lain tarkoittama kulutushyödyke, hevosen myyjän on oltava elinkeinonharjoittaja ja ostajan on oltava kuluttaja. Mikäli yksikin edellä mainittu kriteeri jää täyttymättä, sovelletaan tapaukseen kauppalakia.

Kuluttajansuojalain määritelmät kaupan osapuolista ovat puhtaan muodollisia, eikä heidän tosiasiallisilla voimasuhteillaan ole merkitystä. Kuluttajansuojalain oletama myyjän vahvemmasta asemasta ei kuitenkaan välttämättä aina pidä paikkaansa hevoskaupassa. Heikomman osapuolen suoja nauttiva kuluttajaostaja voi olla sekä varallisuusasemaltaan että tietämykseltään paremmassa asemassa kuin pienimuotoisesti ammattiaan harjoittava elinkeinonharjoittaja. Myyjälle voi myös tulla yllätyksenä se, että lainsilmissä häntä pidetään elinkeinonharjoittajana. Kohtuuttomien tilanteiden välttämiseksi on tärkeätä avata tarkemmin näitä määritelmiä.¹²

¹¹ Ämmälä, s. 4 ja Karhu – Tolonen – Ämmälä, s. 103.

¹² Lehtola – Wegelius, s. 77.

Kulutushyödykkeen käsite sisältää KSL 1:3:n mukaan muun muassa sellaiset tavarat, joita tarjotaan tai olennaisessa määrin käytetään luonnollisten henkilöiden yksityiseen kulutukseen. Kulutushyödykkeinä ei siten pidetä tavaroita, jotka ostetaan elinkeinotoimintaa varten. Hevoset ovat KSL 5 luvussa tarkoitettuja kulutustavaroita silloin, kun ne myydään luonnolliselle henkilölle tämän yksityiseen käyttöön. Kuluttajariitalautakunta on ratkaisutoiminnassaan joutunut pohtimaan, onko hevonen hankittu harrastuskäyttöön ja onko se siten tullut katsoa kulutushyödykkeeksi vai onko se ostettu tulonhankkimistarkoituksessa.

Kuluttajariitalautakunta katsoi päätöksessään KRIL 1733/36/2015, ettei se ollut toimivaltainen antamaan ratkaisusuositusta asiassa, jossa henkilö oli ostanut 12.2.2015 suomenhevosruunan *ravikäyttöön*. Hevonen oli osallistunut tai ilmoitettu osallistumaan yhteensä kuuteen ravikilpailulähtöön ajanjaksolla 28.2.2015 – 10.4.2016. Kuluttajariitalautakunta katsoi, ettei kyseessä ollut kulutushyödykesopimus, vaan hevonen oli hankittu ravikäyttöön, eikä se siten ollut toimivaltainen ratkaisemaan asiaa.

Ratkaisussa 2114/36/2009 kuluttajariitalautakunta totesi ostajan selvityksen pohjalta tämän hankkineen hevosen *raviharrastusta* varten. Ostaja oli ilmoittanut saaneensa raveista tuloja vuosina 2000 – 2009 yhteensä 226 euroa, eikä hän ollut ravitoiminnasta kirjanpitovelvollinen.

Molemmissa tapauksissa ostajana oli toiminut yksityishenkilö, mutta kuitenkin vain tapauksessa 2114/36/2009 kuluttajariitalautakunta katsoi ostajan ostaneen hevosen yksityiseen käyttöönsä. Tapauksessa 1733/36/2015 kuluttajariitalautakunta katsoi yksityishenkilön ostaneen hevosen ravikäyttöön ostajan itsensä ilmoittaman käyttötarkoituksen ja Suomen Hippos ry:n verkkosivuilta saaman valmennustilastaselvityksen perusteella. Huomattavaa oli, että kyseisen tapauksen ostaja oli yksityishenkilö, hänen kilpailulisenssinsä oli tapauksen ollessa kuluttajariitalautakunnan käsiteltävänä harrastaja (C)¹³ ja hän oli vuosien 2000 – 2014 aikana saanut ravitulot 186 euroa. Mielestäni kuluttajariitalautakunnalla ei tässä tapauksessa ollut perusteita katsoa hevosta muuksi kuin kulutushyödykkeeksi, eikä sillä siten olisi ollut perusteita jättää asiaa tutkimatta. Se, että hevonen oli hankittu ravikäyttöön, ei välttämättä kuitenkaan tarkoita sitä, että se olisi hankittu tulonhankkimistarkoituksessa. Hevonen on voitu hankkia myös sellaista harrastustoimintaa varten, johon kuuluu kisoihin osallistuminen kerran kuussa harrastusmielessä. Tätä näkemystä tukee sekä ostajan todella vaatimattomat ravitulot että hänen harrastajan kilpailulisenssinsä. Kuluttajariitalautakunnan olisi mielestäni tullut hankkia lisäselvitystä hevosen käyttötarkoituksen luonteesta ennen jättämispäätöksen tekemistä.

¹³ Hippos ry, Lisenssijärjestelmä: Harrastajalisenssin haltija on hevosten valmentamista ja/tai ohjastamista harrastusluontoisesti harjoittava henkilö.

Koska hyödykkeen *yksityinen käyttö* ratkaisee ostajan aseman, eivät yhtiömuotoiset tallit ja ratsastuskoulut, seurat tai yritykset sekä viranomaiset hevosten saa kuluttajansuojalain mukaista heikomman osapuolen suojaa toimiessaan hevoskaupassa ostajina. Näin ollen ainoastaan toimimella toimiva ammatinharjoittaja voi saada kuluttajan aseman ostaessaan hevosen omaan käyttöönsä.¹⁴ Kulutushyödykkeen ja kuluttajan käsitteet ovat siinä mielessä riippuvaisia toisistaan, että ostajana toimivan luonnollisen henkilön voidaan joissain tapauksissa katsoa toimivan kuluttajan ja toisissa elinkeinonharjoittajan ominaisuudessa. Se, milloin tällaisen ostajan voidaan katsoa toimivan kuluttajana, ratkeaa sen toiminnan luonteen perusteella, mihin tavara ostetaan.

Kuluttajansuojalain 1:4:n mukaan *kuluttajana* pidetään *luonnollista henkilöä*, joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten. Kuluttajana ei siten voi olla oikeushenkilö.¹⁵ Luonnollinen henkilö voi kuitenkin toimia joissain sopimuksissa kuluttajan ja toisissa elinkeinonharjoittajan ominaisuudessa. Elinkeinonharjoittaja voidaankin siis yksittäisessä tapauksessa katsoa kuluttajaksi.¹⁶ Edellytyksenä on kuitenkin aina se, että henkilö voi osoittaa ostaneensa tavaran *pääasiallisesti yksityiseen käyttöönsä*.¹⁷

Elinkeinotoimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön ostaessa hevosen toiselta elinkeinonharjoittajalta voi aktualisoitua kysymys siitä, voiko elinkeinotoimintaa harjoittava ostaja saada kuluttajansuojalain mukaista suojaa. Jotta kysymykseen saataisiin ratkaisu, on selvitettävä, onko elinkeinonharjoittaja ostanut hevosen elinkeinotoiminnassaan käytettäväksi vai yksityiseen käyttöönsä. Kyseeseen voi tulla myös tilanne, jossa elinkeinonharjoittaja ostaa hevosen sekä yksityiseen käyttöönsä että käytettäväksi elinkeinotoiminnassaan. Jotta kauppalaain säännökset väistyisivät ja ostaja voisi saada kuluttajansuojalain mukaista suojaa, tulee hänen näyttää, että hän on ostanut hevosen pääasiallisesti yksityiseen käyttöönsä.

Korkeimman oikeuden vuosikirjaratkaisussa KKO 2008:107 yksi käsiteltävistä kysymyksistä koski sitä, oliko ostaja ollut hevosen ostaessaan kuluttajan asemassa. Ostaja oli ammatiltaan eläinlääkäri ja harjoitti elinkeinonaan hevosten ja ponien kasvatusta ja myyntiä. Tapauksessa oli kuitenkin todettu riidattomaksi se, että hevonen oli ostettu ostajana toimineen henkilön pojan käytettäväksi tämän kouluratsastusharrastuksessa. Hevonen oli siten hankittu pääasiallisesti muuhun tarkoitukseen kuin ostajan elinkeinotoiminnassa käytettäväksi. Näin ollen ostajan katsottiin olleen hevosta ostettaessa kuluttajansuojalaissa tarkoitettu kuluttaja.

¹⁴ Lehtola – Wegelius, s. 78.

¹⁵ Peltonen – Määttä, s. 52.

¹⁶ Ämmälä, s. 14.

¹⁷ HE 360/1992 vp, s. 46.

Mielestäni korkein oikeus teki asiassa oikean ratkaisun. Vaikka ostaja harjoitti elinkeinonaan hevosten ja ponien kasvattamista ja myyntiä, oli hevonen riidattomasti ostettu yksityiseen käyttöön, ostajan pojan kouluratsuksi. Tilannetta olisi voitu arvioida toisin, mikäli hevonen olisi ostettu ensinnäkin ostajan omaksi harrastusratsuksi ja lisäksi siitoskäyttöön. Tällöinkin olisi pitänyt arvioida sitä, kumpaan tarkoitukseen hevonen pääasiallisesti on ostettu. Esimerkkita-pauksessa ei kuitenkaan olisi voitu tulla toiseen tulokseen, vaan ostaja selvästi esiintyi kysei- sessä hevoskaupassa kuluttajan asemassa.

Kuluttajansuojalain mukaan *elinkeinonharjoittajaksi* katsotaan luonnollinen henkilö taikka yk- sityinen tai julkinen oikeushenkilö, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen am- *mattimaisesti* pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan han- kittavaksi (KSL 1:5). Elinkeinonharjoittajaksi voidaan yleensä katsoa sellainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jonka toiminta on luonteeltaan ammattimaista, taloudellista toimin- taa ja johon sisältyy yrittäjäriski.¹⁸ Toiminnalta ei kuitenkaan edellytetä pitkää kestoaikaa, eikä sen tarvitse olla kokopäiväistä tai ympärivuotista. Myöskään mitään tosiasiallista tietotaitoa tai yritystä koskevaa osaamista ei edellytetä, mikä saattaa johtaa myyjän kannalta yllättäviinkin seuraamuksiin.¹⁹

Kuluttajansuojalain elinkeinonharjoittajan käsitteen piiriin kuuluu siis ainoastaan se toiminta, jota *harjoitetaan tulon tai muun taloudellisen hyödyn* hankkimiseksi. Elinkeinonharjoittajaa ei siten välttämättä katsota kuluttajansuojalain 1:5:ssä tarkoitetuksi elinkeinonharjoittajaksi, jos tämän myymä tavara ei kuulu siihen toimintaan, jota elinkeinonharjoittaja harjoittaa tulon tai muun taloudellisen hyödyn saamiseksi. Näin on todettu esimerkiksi aiemmin viitatussa tapauk- sessa KKO 2008:107:

Liikkeenjohdon konsultointia harjoittava osakeyhtiö, jonka toimialaan kuului kaupparekis- terin mukaan myös hevosten omistaminen, oli myynyt kuluttajalle hevosen. Kun yhtiö ei ollut muutoin harjoittanut hevosten tai muidenkaan kulutushyödykkeiden kauppaa eikä toi- minta siten ollut ollut ammattimaista, yhtiön ei katsottu toimineen hevoskaupassa kulutta- jansuojalaissa tarkoitettuna elinkeinonharjoittajana.

Perusteluissaan korkein oikeus korosti sitä, että elinkeinotoiminnan on *liityttävä* nimenomaan *kulutushyödykkeisiin*. Vaikka tapauksessa tarkoitettun yrityksen toimialaan kuuluvaksi oli kaup-

¹⁸ Ämmälä, s. 17.

¹⁹ Peltonen – Määttä, s. 58.

parekisterissä merkitty hevosten omistaminen, ei sen toiminta muutoin liittynyt hevosiin. Korkein oikeus totesi, että toiminnan on oltava ammattimaista, eikä elinkeinonharjoittajaa, joka myy kulutushyödykkeen vain satunnaisesti ja kertaluonteisesti ole pidettävä laissa tarkoitettuna elinkeinonharjoittajana. Korkein oikeus päätyi mielestäni oikeaan ratkaisuun myös tässä kysymyksessä. Yrityksen harjoittama toiminta oli kulutushyödykkeisiin liittymätöntä, eikä yritys ollut myynyt muita hevosia kuin kyseisen hevosen. Näillä perusteilla sen ei voitu katsoa harjoittaneen hevoskauppaa ammattimaisesti, eikä sitä siten voitu katsoa hevoskaupassa elinkeinonharjoittajaksi.

Sama tulkinta tulee esiin myös kuluttajariitalautakunnan ratkaisussa KRIL 916/36/2014, jossa ratsutalliyrityksen omistajan katsottiin toimineen elinkeinonharjoittajan ominaisuudessa myydessään yksityisessä omistuksessaan olleen hevosen. Lautakunnan päätöksessä todettiin, että sen vakiintuneessa ratkaisukäytännössä oli yksityishenkilönä kulutushyödykkeen myynyt myyjä rinnastettu tietyissä tilanteissa kuluttajansuojalaissa tarkoitettuun elinkeinonharjoittajaan. Tulkinta oli näissä tilanteissa perustettu elinkeinonharjoittajaksi rinnastetun henkilön tekemien vastaavien kulutushyödykkeiden kauppojen määrään tietynä ajanjaksona ennen riidan kohteena ollutta kauppaa. Tapauksessa KRIL 916/36/2014 myyjä oli ilmoittanut tehneensä noin kymmenen hevoskauppaa viiden vuoden aikana. Osassa kaupoissa hän oli toiminut myyjänä ja osassa ostajana. Lautakunta katsoi mielestäni oikeutetusti, ettei yksityinen kuluttaja tavanomaisesti käy hevoskauppaa mainitussa määrin. Normaali kuluttaja ei osta tai myy keskimäärin kahta hevosta vuodessa viiden vuoden aikana. Myyjä voitiin siten katsoa kuluttajansuojalaissa tarkoitetuksi elinkeinonharjoittajaksi. Toisaalta harrastajakin voi ostaa ja myydä hevosia nopealla tahdilla, mutta kyse on yleensä sopimattoman hevosen vaihtamisesta toiseen tai esimerkiksi sairauden tai muun elämäntilanteen johdosta tapahtuva harrastuksen lopettamisesta. Nämä tilanteet ovat kertaluonteisia eivätkä jatku useita vuosia peräjälkeen, kuten esimerkkitapauksessa oli tapahtunut.

Toisin kuin tapauksessa KKO 2008:107 kuluttajavalituslautakunnan ratkaisussa KVL 97/36/914 todettiin myös *pääasialliseen toimialaan kuulumattoman* toiminnan olevan osa elinkeinotoimintaa. Tapauksessa myyjän pääasiallinen toiminta oli ollut ratsastustoimintaa, ei hevoskauppaa. Vaikka kyseisissä tapauksissa päädyttiinkin melko samankaltaisissa kysymyksissä erilaisiin lopputuloksiin, ovat molempien ratkaisut mielestäni perusteltuja ja niiden perusteella voitaneen todeta, että elinkeinonharjoittajaksi voidaan kauppatilanteessa katsoa sellainenkin henkilö, jonka pääasialliseen toimintaan ei kuulu hevosten myyntiä, mutta jonka *toiminta liittyy nimenomaan hevosiin*. Korkein oikeus totesi perusteluissaan nimenomaisesti, että ”[m]ainittu

määritelmä (elinkeinonharjoittaja) siis edellyttää, että elinkeinotoiminta liittyy nimenomaan kulutushyödykkeisiin ja että tämä toiminta on luonteeltaan ammattimaista”. Näin ollen esimerkiksi ratsuttajan, valmentajan tai vaellustallinpitäjän on katsottava toimivan elinkeinonharjoittajan ominaisuudessa myydessään käyttöomaisuuttaan kuluttajalle.²⁰ Toiminnalta edellytetyn ammattimaisuuden voitaneen siis tarkoittaa *ammattitoimintaa siinä yhteydessä, johon myytävä tavara liittyy*.

Kuluttajansuojalain 5 luvun säännökset kuluttajankaupasta muistuttavat osittain läheisesti kauppalain vastaavia. Säännöksissä on kuitenkin tärkeitä eroavaisuuksia, jotka johtuvat kuluttajasuhteissa vallitsevista erityisistä olosuhteista ja suojan tarpeesta. Olennaisin ero verrattaessa KSL 5 luvun ja kauppalain säännöksiä on KSL 5 luvun säännösten pakottavuus kuluttajan eduksi. Sopimusehto, joka poikkeaa KSL 5 luvun säännöksistä kuluttajaostajan vahingoksi, on mitätön, ellei toisin ole säädetty (KSL 5:2).²¹ Kuluttajansuojalain säännökset syrjäyttävät kauppalain vastaavat säännökset sekä esimerkiksi alalla sovellettavan, ostajan asemaa heikentävän kauppatavan.

²⁰ Lehtola – Wegelius, s. 79.

²¹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 24.

3 SUORITUSHÄIRIÖ HEVOSKAUPASSA

3.1 Suoritushäiriöstä yleisesti

Irtaimen kauppa on yleisin käytetty sopimustyyppi ja luonnollisesti sen toteuttamisessa tapahtuu usein myös häiriöitä. Kaupassa ostaja sitoutuu ostamaan ja myyjä sitoutuu myymään kaupan kohteena olevan tavaran. Ideaalissa tilanteessa tavara on ominaisuuksiltaan ja kunnoltaan sovitunlainen, suoritusten vaihto tapahtuu sopimuksen mukaisesti, eikä tavarassa ilmene jälkikäteenkään mitään moitittavaa. Aina näin ei kuitenkaan ole ja tavara saattaa osoittautua virheelliseksi tai kaupassa voi ilmetä jokin muu suoritushäiriö.

Suoritushäiriöstä puhuttaessa tarkoitetaan tilanteita, joissa jommankumman sopijapuolen sopimuksen mukaiset velvoitteet tai osa niistä on jäänyt täyttämättä sopimuksen mukaisella tavalla. Sopimushäiriö voi ilmetä suoritusvirheenä tai sopimusrikkomuksena.²² Tavarankäytössä *virheen* käsitteellä on keskeinen asema, koska se on yksi yleisimmistä irtaimen kaupassa ilmenevistä suoritushäiriöistä. Myyjällä on velvollisuus luovuttaa ostajalle sopimuksen mukainen eli virheetön tavara. Jos luovutetussa tavarassa on virhe, voi myyjä turvautua kauppalaissa tai kuluttajansuojalaissa säädettyihin seuraamuksiin.

Virheen käsite sisältää useita eri virhelajeja. Tavarankäytössä virheet voidaan jakaa esimerkiksi *tosiasiallisiin virheisiin*, *vallintavirheisiin* ja *oikeudellisiin virheisiin*. Tosiasiallinen virhe on kyseessä silloin, kun tavara ei fyysisiltä ominaisuuksiltaan vastaa sovittua. Tällaisissa tapauksissa virheen arviointi perustetaan yleensä sopijapuolten väliseen sopimukseen, jonka avulla arvioidaan toteutuneen suorituksen sopimuksenmukaisuutta. Tosiasiallinen virhe voi olla myös piilevä virhe. Tavara, jossa on piilevä virhe vaikuttaa tarkastuksessa ja sen jälkeenkin virheetöntä, mutta osoittautuu myöhemmin virheelliseksi. Tosiasiallisista virheistä käytetään joskus nimeä *laatuvirhe*. Tällöin virheen käsitteeseen ei lueta mukaan enää tavaran määrään liittyviä virheitä.²³ Tässä kirjoituksessa tosiasiallisista virheistä puhuttaessa käytetään termiä *laatuvirhe*, koska hevosia ostetaan ja myydään harvoin pelkän lukumäärän perusteella.

²² Hemmo 2008, s. 397.

²³ Viljanen, s. 948.

Vallintavirhe tulee kysymykseen tilanteissa, joissa tavaran sopimuksen mukaiselle *käytölle* on *oikeudellisia esteitä*. Tavara on sinällään fyysisiltä ominaisuuksiltaan ja käyttöominaisuuksiltaan sopimuksen mukainen, mutta käytön estyminen johtuu lainsäädännöstä tai viranomaisten päätöksestä taikka siitä, ettei käytölle ole tarvittavia lupia.²⁴

Esineessä on oikeudellinen virhe, kun sivullisella on siihen omistusoikeus tai sitä rajoitetumpi esineoikeus, kuten pantti-, pidätys- tai käyttöoikeus. Esineessä on oikeudellinen virhe myös silloin, kun myyjällä ei ole siihen vielä omistusoikeutta osamaksukaupan omistuksenpidätys-ehdon vuoksi tai myyjällä on tavaraan vain vuokrasopimukseen perustuva käyttöoikeus taikka kun myyty tavara on varastettu.

Myös ostajan suoritus voi olla virheellinen. Tyypillisesti ostajan suoritushäiriö koskee maksuviivästyä, mutta esimerkiksi myös ostajan myötävaikutusvelvollisuuden rikkomien tai tavaran noutamatta jättäminen katsotaan ostajan puolella olevaksi suoritushäiriöksi.

3.2 Suoritushäiriöiden tyyppejä

3.2.1 Viivästys

Lähtökohtana irtaimen kaupassa on käteiskauppa, jolloin tavaran luovutus ja kauppahinnan maksaminen tapahtuvat samanaikaisesti: sopijapuolet vaihtavat suorituksensa toisen suoritusta vastaan (*Zug-um-Zug*).²⁵ Suoritusten vastavuoroisuus merkitsee sitä, ettei kumpikaan ole velvollinen täyttämään omaa suoritustaan, ellei vastapuoli omalta osaltaan tee sopimuksen mukaista suoritustaan (KL 10 § ja 49.1 § sekä KSL 5:24.1). Tätä lähtökohtaa sovelletaan useimmiten myös hevoskaupassa, mutta osapuolet voivat myös sopia toisin sekä maksupaikasta että maksuajankohdasta.²⁶

Suoritushäiriöksi katsottavasta viivästyksestä on kyse silloin, kun suoritusvelvollisuutta ei ole täytetty oikeaan aikaan. Ensinnäkin viivästys ilmenee silloin, kun *ostaja* ei ole maksanut hevosta sovittuun aikaan mennessä tai *myyjä* ei ole luovuttanut hevosta sovittuna aikana. Viiväs-

²⁴ Hemmo 2008, s. 411 – 412. Ks. myös Viljanen, s. 949. Viljasen mukaan vallintavirhettä koskeva oikeustila on epävarma ja koko virhetyypin olemassaolo ja tarkoituksenmukaisuus on kyseenalaistettu. Vallintavirhettä koskevat ongelmat ratkaistaan useimmiten normaalien, tosiasiallista virhettä koskevien virhesäännösten nojalla, joko soveltamalla niitä suoraan tai analogisesti.

²⁵ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 14.

²⁶ Viljanen, s. 963.

tyksestä on kyse myös silloin, kun velallinen on tehnyt suorituksensa oikean suoritusajankohdan jälkeen. Suorituksen oikea-aikaisuus voidaan määrittää sopimuksessa, mutta jos näin ei ole tehty, sovelletaan tällöin yleisluonteista kohtuullisen ajan vaatimusta (KL 9.1 §, KSL 5:4.1).

Viivästystilanteissa erityisesti huomioitavaa on vaaranvastuun siirtyminen. Vaaranvastuuseen ja sen merkitykseen palataan tarkemmin jaksossa 3.3.7.

3.2.1 Laatuvirhe

Sekä kauppalaki että kuluttajansuojalaki sisältävät yleiset tavaran virhettä koskevat virhesäännökset (KL 17.1 § ja KSL 5:12.1). Näiden säännösten mukaan tavaran on ensisijaisesti vastattava laadultaan ja muilta ominaisuuksiltaan sitä, mitä voidaan katsoa sovitun. Laatuvirheellä tarkoitetaan niitä virheitä, joiden vuoksi hevonen ei laadultaan ja ominaisuuksiltaan vastaa sitä, mitä ostaja on voinut markkinointi-informaation ja sopimuksen perusteella odottaa saavansa myyjältä. Lähtökohtana virhearvioinnissa on siten osapuolten välisen sopimuksen sisältö.²⁷

Mikäli kaupan osapuolet eivät ole sopineet mitään erityistä hevosen ominaisuuksista taikka sopimus on jossain määrin epätäydellinen tai epäselvä, on hevosen sovelluttava sellaiseen käyttötarkoitukseen, johon ”sellaisia tavaroita” *yleensä käytetään* (KL 17.2 §:n kohta 1 ja KSL 5:12.2 kohta 1). Hevosella on siten oltava sellaiset ominaisuudet, joita sen käyttökelpoisuus edellyttää, ja toisaalta sillä ei saa olla sellaisia ominaisuuksia, jotka jossakin suhteessa estävät sen käyttämisen siihen tarkoitukseen, johon se on hankittu.²⁸

Yleisimmät virheet hevosessa ovat juuri laatuvirheitä, jotka tyypillisesti koskevat hevosen suorituskyyä tai koulutustasoa taikka ilmenevät jonain sairautena tai fyysisenä ominaisuutena, jotka puolestaan johtavat hevosen käyttötarkoituksen estymiseen. Se, mitä kaupan yhteydessä on sovittu hevosen ominaispiirteistä ja miten hevonen todellisuudessa vastaa sovittua sanelevat, mitä seikkoja voidaan määritellä virheiksi.

Virhe hevosen suorituskyyssä tai koulutustasossa on käsillä esimerkiksi silloin, kun myyjä on myynyt hevosen tietyn tasoiseen kisaamiseen soveltuvana, mutta tosiasiasa hevonen ei koulutusensa tai suorituskyynsä vuoksi suoriudu tason vaatimuksista.

²⁷ HE 360/1992 vp, s. 55.

²⁸ HE 360/1992 vp, s. 56.

Myös hevosen sairaudet ja vammat voivat aiheuttaa virheen kaupassa. Se, kuinka suuren virheen kaupassa sairaus tai vamma aiheuttaa, riippuu siitä, mihin käyttötarkoitukseen hevonen on ostettu. Hevosen jännevamma ei välttämättä aiheuta virhettä hevosessa, joka on ostettu niin kevyeen käyttöön, että hevonen kestää käytön vammasta huolimatta. Rankempaan käyttöön myytyinä sama hevonen on todennäköisesti virheellinen, jolloin myyjä joutuu vastuuseen virheellisestä suorituksestaan. Muita yleisiä sairauksia ja vikoja, jotka voivat aiheuttaa virheen kaupassa, ovat muun muassa hengityselinten sairaudet, kesäihottuma²⁹, puunpurenta ja imppaaminen.³⁰ Nämä sairaudet voivat estää hevosen käyttämisen oireiden vakavuudesta riippuen joko vain osittain tai kokonaan.

Hevosen rakenne on yleensä selvästi nähtävillä ennen kauppaa, joten yleensä siihen ei voida suoraan vedota virheenä, mutta esimerkiksi virhe selän okahaarakkeiden rakenteessa voi aiheuttaa piilevän virheen, joka oireilee selkäkipuna ja voi mahdollisesti estää käytön. Virheellinen rakenne, kuten esimerkiksi huonot jalka-asennot tai puutteellinen säkä, voivat vaikuttaa aktiivikäytössä paljonkin hevosen toimintakykyyn terveyteen ja käyttösoveltuvuuteen. Vaikka esimerkiksi huonot jalka-asennot ovat suoraa hevosesta nähtävissä, ovat rakenteeseen liittyvät ongelmat yleisiä erityisesti siviilikaupoissa ja kuluttajankaupoissa, joissa toinen tai molemmat osapuolet ovat harrastajia tai muuten tuntevat hevosta ja lajia vähän.³¹

Lisäksi usein niin hevosen käsiteltävyyteen ja ratsastettavuuteen kuin myös vammojen ja rakenteellisten virheiden oirehtimiseen ja niiden pahenemiseen voi olla vaikutusta ihmisen toiminnalla. Esimerkiksi selkäongelmien syntyyn ja pahenemiseen voi vaikuttaa rakenteellisten virheiden lisäksi muun muassa satulan sopimattomuus, väärän tyyppinen tai liian rankka treeni ja ratsastajan taidot. Jos myyjä on esimerkiksi kertonut hevosen erityisistä kengitystarpeista tai hevosen kunnan ylläpitämiseksi tarpeellisesta liikunnasta, eikä ostaja ole toiminut näiden ohjeiden mukaisesti, ei hän voine menestyksekkäästi vedota virheenä siihen, ettei hevonen ole-

²⁹ Kesäihottumalla tarkoitetaan hevosen yliherkkyysoireita polttiaisille. Sen oireita ovat ihon kutina, turvotus, hilseily ja paksuuntuminen. Se hankaloittaa tai pahimmillaan estää hevosen käyttämisen käyttötarkoitukseensa lämpiminä vuodenaikoina. Kesäihottumaa ei voi parantaa, ja hoito on oireita lievittävää tai hyönteispistoja ehkäisevää.

³⁰ Puunpurennalla ja imppaamisella tarkoitetaan stereotyyppistä käyttäytymistä, jossa hevonen tyyppillisesti painaa etuhampaansa kiinteää pintaa vasten, jännittää kaulalihaksensa ja vetää ilmaa ruokatorven alkuosaan päästäen nielusta korahavan äänen. Puunpurenta voi aiheuttaa kipuja niskaan, kaulalihaksiin ja leukoihin. Lisäksi puunpurenta aiheuttaa etuhampaiden kulumista. Imppaaminen voi aiheuttaa jopa ähkyn, kun hevosen mahaan syntyy haitallista, mahakipua aiheuttavaa, kaasua.

³¹ Lehtola – Wegelius, s. 86 – 90.

kaan kestänyt tarkoitettua käyttöä. Ostaja on tuolloin itse jättänyt huomioimatta tiedossaan olleet hevosen erityistarpeet, mistä johtuen hevosen sairauden oireet ovat pahentuneet eikä hevosta ei ole voitu käyttää siihen käyttötarkoitukseen, johon se on ostettu.

Hevosen sairaudet ja vammat aiheuttavat usein sellaisia ylimääräisiä kustannuksia, joihin ostaja ei ole kauppaa tehtäessä osannut varautua ja joiden mahdollisuudesta tämän olisi pitänyt saada tieto myyjältä. Toisaalta eläintä ostettaessa on aina varauduttava siihen, että sen terveenä ja käyttökelpoisena pitämiseen kuluu aikaa ja rahaa. Hevosta on huollettava sen käyttökelpoisuuden ylläpitämiseksi ja sen sairastuessa joudutaan usein turvautumaan eläinlääkäriin tai muuhun asiantuntijaan.

Fyysisten ominaisuuksien lisäksi hevoskaupassa ostajalle on yleensä tärkeätä ostettavan hevosen käsiteltävyys ja käyttäytyminen. Vähemmän kokenut ostaja haluaa yleensä hevosen, joka on rauhallinen ja helppo käsitellä ja kokeneempi voi antaa enemmän painoarvoa esimerkiksi hevosen potentiaalille, eikä välitä vaikka hevonen olisi hankalahko käsitellä. Hevosen käyttäytyminen voi muuttua paljonkin eri tilanteiden ja hevosen käsittelyn mukaan. Jokainen hevonen on persoona ja jokainen niistä tarvitsee omanlaistaan käsittelyä, jotta työskentelyn laatu ja turvallisuus olisi mahdollisimman hyvin varmistettu. Tämän vuoksi osaavissa käsissä hyvin käyttäytyvä hevonen voi muuttua osaamattomissa käsissä vaikeaksi tai jopa vaaralliseksi käsitellä. Siksi hevosessa ei voida aina olettaa olevan virhettä, jos sen käyttäytyminen muuttuu uuden omistajan luona.

Myös sen näyttäminen, että hevosella on virheen aiheuttavia käytösongelmia voi osoittautua hankalaksi juuri sen vuoksi, että sen käyttäytyminen saattaa vaihdella huomattavasti eri tilanteiden ja hevosen käsittelyn mukaan. Hevosen varsinaiseen luonteeseen kuuluvien käytösongelmien erottaminen tilanteiden ja käsittelijän aiheuttamista käytöshäiriöistä saattaa olla hyvinkin vaativa tehtävä.

Tapauksessa KKO 1948-II-246 kanne hevoskaupan purkamisesta hylättiin sillä perusteella, että hevonen oli osoittautunut vihaiseksi, koska ei ollut näytetty, että hevonen oli ollut vihainen jo kaupantekohetkellä.

Itä-Suomen hovioikeus jätti tuomiossaan S 13/882 ottamatta kantaa hevosen käytösongelmiin, koska asia voitiin ratkaista hevosen muun virheellisyyden perusteella. Ostaja oli vedonnut kaupan purkamiseksi siihen, että hevonen oli vaarallinen käsitellä ja ettei se soveltunut terveydentilansa vuoksi siihen tarkoitukseen, johon se oli ostettu. Kauppa purettiin hevosen käyttötarkoitukseen sopimattomuuden vuoksi.

Tapauksessa KRIL 3049/36/2008 lautakunta jätti ratkaisematta, oliko maastoratsastukseen ostettu poni soveltumaton kyseiseen tarkoitukseen sen käytösongelmien ja ratsastuksessa esiintyneiden turvallisuusriskien vuoksi. Asian ratkaiseminen olisi vaatinut asianosaisten ja todistajien kuulemista ja heidän kertomusten uskottavuuden arvioimista, mikä ei lautakuntakäsittelyn kirjallisuuden vuoksi ollut mahdollista.

Kahdessa viimeisessä tapauksessa ostajat olivat vedonneet hevosen käytöshäiriöihin ja sen käsittelyn vaarallisuuteen kaupanpurkamisen perusteeksi ja myyjät olivat kiistäneet nämä vaatimukset vedoten muun muassa ostajien kokemattomuuteen ja hevoselle uuteen tilanteeseen uudessa paikassa. Itä-Suomen hovioikeudessa oli otettu vastaan todistelua hevosen ongelmakäyttäytymisestä, mutta sitä ei lopulta arvioitu ratkaisun perusteena, koska hevosessa oli muutenkin niin olennainen virhe, että purkukynnys ylittyi. Kuluttajariitalautakunta taas jätti asian ratkaisematta, koska asian vaatima käsittelyn suullisuus ei ollut mahdollista. Myöskään vanhemmassa korkeimman oikeuden tapauksessa ei ollut pystytty näyttämään hevosen olleen käytösongelmainen jo kaupanteon hetkellä. Näistä kolmesta eri instanssien päätöksistä on selvästi huomattavissa suurin hevosen erityispiirteisiin liittyvä ongelma; hevonen on elävä olento, jonka käyttäytyminen, käsiteltävyys ja toimivuus riippuu suuresti siitä mitkä sen olosuhteet ovat sekä missä ympäristössä ja miten sitä käsitellään. Hevosen käyttäytymiseen liittyvät todisteluongelmat ovat merkittävät, koska hevonen on alati muuttuva ja oppiva eläin.

Toisaalta myyjän tulee tiedonantovelvollisuutensa perusteella kiinnittää ostajan huomiota niihin mahdollisiin seikkoihin, joiden perusteella myyjä katsoo, ettei kyseinen hevonen sovi ostajan käyttötarkoitukseen. Tällaiset seikat voivat perustua esimerkiksi hevosen käsittelyn vaatavuuteen ja ostajan kokemattomuuteen, ostajan ratsastustaitojen puutteeseen tai hevosen aiempiin loukkaantumisiin ja niistä johtuviin käyttörajoituksiin.

3.2.2 Vallintavirhe

Vuoden 2010 alusta alkaen kaikki rekisteröimättömät hevoset on tullut tunnistaa ja merkitä Suomen Hippos ry:n pitämään rekisteriin. Rekisterimerkinnällä helpotetaan hevosten luotettavaa identifiointia muun muassa jalostus- ja kilpailutoiminnassa.³² Kuitenkaan hevosia, jotka ovat rekisteröity toiseen EU-maahan, ei ole tarvinnut rekisteröidä Suomen tietokantaan. Tämä seikka muuttui vuoden 2016 alusta voimaan tulleen EU:n hevospassista annettu asetuksen 2015/262 myötä. Asetus velvoittaa ilmoittamaan passin myöntävän toimijan tietokantaan kaikkien niiden hevosten passitiedot, jotka sieltä vielä puuttuvat. Tällaisia ovat esimerkiksi tuontihevokset, Suomessa syntyneet hevoseläimet, jolle on myönnetty hevospassi toisessa EU:n

³² Hevosjalostusliitot; rekisteröinti ja tunnistaminen

jäsenmaassa sekä ennen 1.1.2016 maahantuodut hevoseläimet, joiden tietoja ei ole tallennettu suomalaiseen tietokantaan.³³

Hevoskauppaan liittyvä vallintavirhe on käsillä esimerkiksi silloin, kun luvattu hevospassi tai kantakirjamerkintä puuttuu. Kantakirja on jalostukseen hyväksytyjen hevosten rekisteri ja hevospassiin merkitään esimerkiksi kilpailuissa pakolliset rokotukset. Näiden asiakirjojen puuttuminen voi siten aiheuttaa esimerkiksi kilpailu- tai jalostuskäytön estymisen.

Vallintavirheestä on kyse myös silloin, kun kilpakäyttöön ostetun ponin säkäkorkeuden mitaustulos on virheellinen, eikä ostaja voi ylikorkealla ponillaan osallistua poniluokkiin.³⁴ Huomattavaa on, ettei poni itsessään ole virheellinen, vaikka se olisikin ylikorkea. Ylikorkeudesta johtuva virhe syntyy vain, jos osapuolet ovat sopineet, että poni myydään kilpailukäyttöön.³⁵

3.2.3 Oikeudelliset virheet

Oikeudellinen virhe on kyseessä silloin, kun sivullisella on jokin ostajan oikeuksia rajoittava esineoikeus, josta kaupanteon yhteydessä ei ole sovittu (KL 41.1 §). Tällaisesta virheestä on kysymys esimerkiksi silloin, kun hevosen vuokraaja myy hevosen kolmannelle tai sivullisella on hevoseen pidätysoikeus taikka kun myyjä on ostanut hevosen osamaksukaupalla, eikä omistusoikeus ole vielä siirtynyt alkuperäiseltä myyjältä myyjänä toimivalle ostajalle. Oikeudellisesta virheestä on kysymys myös silloin, kun hevonen myydään kahdelle eri ostajalle joko vilpillisesti tai vilpittömästi. Näin voi käydä esimerkiksi silloin, kun myyjä tekee kaupan hevosesta ensin yhden ostajan kanssa, mutta myykin hevosen toiselle ostajalle saatuaan tältä paremman tarjouksen hevosesta.

Ostaja voi vedota oikeudellista virhettä koskeviin säännöksiin vaikka sivullisen oikeutta hevoseen ei olisi riidattomasti todistettu. Riittää, että sivullinen väittää hänellä olevan hevoseen kohdistuva oikeus ja että väitteelle on todennäköisiä perusteita (KL 41.3 §). Mikäli ostajan omistusoikeutta rajoittavasta kolmannen oikeudesta ei ole nimenomaisesti sovittu, voi ostaja pelkän sivullisen esittämän vaatimuksen perusteella purkaa kaupan edellyttäen, että purkamisen yleiset edellytykset täyttyvät, eikä sivullisen vaatimus ei ole ilmeisen perusteeton.

³³ Hevostietokeskus; Hevospassista

³⁴ Kilpailusäännöissä määritelty ponin virallinen sallittu enimmäissäkäkorkeus on 148 cm.

³⁵ Lehtola – Wegelius, s. 86 – 87.

Ostaja voi myös vedota esineoikeudelliseen vilpittömän mielen suojaan.³⁶ Perusteltu vilpittömän mielen edellyttää, ettei ostaja ole tiennyt eikä hänen ole pitänytkaan tietää oikeudellisen virheen aiheuttamasta kolmannen oikeudesta (KL 41.2 §). Ostajan selonottovelvollisuuden täyttämällä on merkitystä vilpittömän mielen suojamisessa, sillä pääsäännön mukaan ostaja ei voi vedota virheenä seikkaan, josta hänen täytyy olettaa tienneen kauppaa tehtäessä (KL 20.1 §). Ostaja voi kuitenkin saada suojatun aseman suhteessa kolmanteen, jos myyjä on esiintynyt hevosen omistajan ominaisuudessa, hänellä on ollut siihen hallinta ja ostaja oli vilpittömässä mielessä saadessaan hevosen hallintaansa.

Vilpittömyyttä ei kuitenkaan suojata, jos suojan epääminen on tärkeätä muiden tärkeiden etujen vuoksi. Näin on esimerkiksi silloin kun vuokrattu hevonen myydään vuokraajan toimesta ilman omistajan lupaa (kauppakaari (3/1734) 11:4) taikka kun varastettu hevonen myydään eteenpäin (asetus rikoslain voimaantuloa koskeista (39B/1889) 11 §). Riippuen siitä, miten myyjä on saanut hevosen haltuunsa, oikealla omistajalla voi olla oikeus joko lunastaa hevonen ostajalta itselleen taikka saada se ilman veloitusta takaisin ostajalta.³⁷ Hevosen alkuperäinen omistaja voi myös vaatia vahingonkorvausta hevosen oikeudettomasti myyneeltä henkilöltä. Myös sopimussakko voi olla mahdollinen, mikäli siitä on sovittu.

3.2.4 Ostajan sopimusrikkomukset

Kauppasopimuksen häiriötilanteista puhuttaessa huomio painottuu usein myyjän vastuuseen hänen puoleltaan olevasta sopimusrikkomuksesta. Ostaja kuitenkin sitoutuu sopimuksen myötä sopimuksen ehtojen lisäksi laissa säädettyihin velvoitteisiin, joita hänen tulee noudattaa. Näistä velvoitteista on säädetty kauppalain 9 luvussa ja kuluttajansuojalain 5 luvun 23 – 28 pykälissä.

Ostajan on ensinnäkin *maksettava* tavarasta sovittu hinta taikka jos sitä ei ole sovittu, tavarantoimituksen laatu ja ominaisuudet, kaupantekohetken hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuullinen, kaupantekohetken mukainen käypä hinta (KL 45 § ja KSL 5:23). Kauppahinnan maksuajankohdasta ja maksupaikasta ja –tavasta sovitaan yleensä kauppasopimuksessa. Jos näin ei kuitenkaan ole tehty, tulee ostajan maksaa hevonen myyjän sitä vaatiessa. Ostajan ei kuitenkaan tarvitse maksaa hevosta ennen kuin se on sopimuksen mukaisesti asetettu ostajan saataville (KL 49.1 § ja KSL 5:24). Ostajan viivästyessä kauppahinnan maksamisessa, on myyjällä oikeus viivästyskorkoon korkolain (622/1982) mukaisesti.

³⁶ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 113.

³⁷ Kivimäki – Ylöstalo, s. 246 - 247.

Kauppalain 50 §:n 1 kohdan mukaan ostajan tulee *myötävaikuttaa kauppaan* sillä tavoin kuin kohtuudella häneltä voidaan edellyttää, jotta myyjä voi täyttää sopimuksen. Ostajan on siten ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin hevosen kuljetuksen järjestämiseksi ja tallipaikan hankkimiseksi. Säännöksen 2 kohdassa ostajalle asetetaan velvollisuus noutaa tai vastaanottaa tavara. Mikäli kuluttajaostaja *peruuttaa* tavarankäytön tilauksen ennen tavarankäytön luovutusta, syyllistyy hän sopimusrikkomukseen. Myyjällä ei kuitenkaan ole oikeutta tällöin vaatia ostajaa pysymään sopimuksessa eikä vaatia kauppahinnan maksamista, mutta hänellä on oikeus korvaukseen hänelle aiheutuvista vahingoista (KSL 5:26).

3.3 Virhearviointi

3.3.1 Kauppasopimus

Kaupankäytön virheellisuuden arviointi perustuu ensisijaisesti osapuolten väliseen kauppasopimukseen, johon tulisi olla kirjattu kaikki kauppaan vaikuttaneet seikat. Hyvin usein tilanne hevossa-kaupassa on kuitenkin se, että sopimus on jollain tapaa puutteellinen, eikä siitä käy ilmi, mitä sopijapuolet ovat lausuneet tai tarkoittaneet sopimusta tehtäessä. Epäselvyys sopimuksen ehdoista pyritään tällöin poistamaan ensisijaisesti sopimuksen tekemiseen liittyvän aineiston avulla. Pääsääntöisesti kummankin osapuolen on näytettävä toteen ne seikat, joihin he vetoavat omaksi edukseen (Oikeudenkäymiskaari (4/1734) 17:1).

Toisaalta ongelmia voi aiheutua myös silloin, kun tiedetään, mitä osapuolet ovat sopineet, mutta sopimuksessa käytetyt ilmaisut eivät ole olleet riittävän yksilöiviä ja yksiselitteisiä. Tällaisissa tilanteissa joudutaan tulkitsemaan sopimusta, jotta saataisiin selville sopijapuolten sopimukselle haluama tarkoitus.

Sopimusten tulkinta on aina tapauskohtaista niiden yksilöllisyyden vuoksi. Tulkinta-aineistona voidaan käyttää sopimusneuvotteluista saatavaa aineistoa, kauppaneuvotteluihin johtanutta markkinointiaineistoa ja mahdollisia aiempia sopimusluonnoksia. Lisäksi tulkintaan vaikuttavat sopimusta tehdessä vallinneet olosuhteet, sopimuksen sanamuoto, yleinen kielenkäyttö ja ammattisanasto sekä mahdolliset osapuolten aikaisemmat toimet.

Osapuolten tarkoituksen ja sen sopimuksen mukaisen ilmaisun tulee olla yhteneväiset, koska sopimusta tulkitaan pääsääntöisesti tulkitsijan objektiivisen tulkinnan mukaan. Tällöin sopimuksen ehtojen ilmaisulle annetaan se merkitys, mikä niillä on yleisen ymmärryksen mukaan.³⁸

Hevosen virheellisyyttä arvioidaan siis lähtökohtaisesti sopimuksen ehtojen mukaan. Jos sopimuksen ehdot ovat epäselvät, pyritään sopimusta tulkitsemaan muulla sopimuksen syntymiseen liittyvällä aineistolla. Sopimukseen liittyvät riskit kasvavat sekä myyjän että ostajan näkökulmasta samalla, kun sopimuksen ehtoja joudutaan tulkitsemaan muun aineiston kuin itse sopimusasiakirjan avulla. Tästä syystä kauppasopimuksen tekemisessä tulisi noudattaa erityistä huolellisuutta ja siihen tulisi kirjata kauppaan oleellisesti vaikuttavien seikkojen lisäksi myös sopimusneuvotteluissa läpikäytyt, hevoseen ja sen hoitoon liittyvät asiat.

3.3.2 Hevosen käyttötarkoituksesta ei ole sovittu

3.3.2.1 Hevosen yleinen käyttötarkoitus

Kysymys hevosen virheellisyydestä tulee yleisimmin esiin silloin, kun se ei sovellukaan siihen käyttötarkoitukseen, johon se on ostettu. Pääsääntöisesti hevoskaupassa ostaja selvittää myyjälle, mihin tarkoitukseen hän etsii hevosta ja myyjä kertoo hevonsa soveltuvuudesta tähän tarkoitukseen. Usein kuitenkin ostajan käyttötarkoituksen ilmaiseminen kauppasopimuksessa jää puutteelliseksi. Tilanteessa, jossa sopimuksesta ei selviä riittävän tarkasti ostajan haluama käyttötarkoitus, joudutaan turvautumaan KL 17.2 §:n ja KSL 5:12.2:n täydentäviin sääntöihin. Tämä tarkoittaa, että hevoselle tulee määritellä yleinen ja ostajakohtainen erityinen käyttötarkoitus.

Jos tavaran ominaisuuksista ja sen käyttötarkoituksesta ei voida katsoa osapuolten välillä sovittun, joudutaan virheelliseksi väitettyä tavaraa vertaamaan muihin samankaltaisiin tavaroihin sen virheellisyyden selvittämiseksi. Kauppalain 17.2 §:n 1 kohdan mukaan tällaisissa tapauksissa tavaran tulee soveltua tarkoitukseen, johon sellaisia tavaroita yleensä käytetään.³⁹ Tavaraa tulisi siis voida käyttää kaikkiin niihin tarkoituksiin, joihin kyseisenlaisia tavaroita tyypillisesti käytetään.

³⁸ Saarnilehto – Annola b, s. 443 - 445.

³⁹ Ks. myös Kivivuori, s. 61. Kivivuoren mukaan käyttökelpoisuuden arvioinnissa huomioidaan tavaran käytettävyyden kesto ja käyttöturvallisuus. Myös hinta vaikuttaa siihen mitä käyttökelpoisuutta tavaralta voidaan vaatia.

Hevoskaupassa yleisen käyttötarkoituksen selvittäminen on ongelmallista, koska hevosille ei ole olemassa tiettyä käyttötarkoitusta, vaan ne ostetaan yleensä aina ostajan erityiseen käyttötarkoitukseen. Hevonen voidaan ostaa hyvin kevyeen käyttöön seuraksi toiselle hevoselle, pelkkään maastoratsastukseen, harrastushevoseksi kevyeen käyttöön, harrastushevoseksi kisakäyttöön, ammattimaiseen kisaamiseen, tuntihevoseksi ratsastuskouluun tai esimerkiksi pelkäksi siitoshevoseksi. Olettama hevoskaupassa on siis se, että ratsuhevonen ostetaan lähes kaikissa tapauksissa ainakin jonkinlaiseen ratsastuskäyttöön. Koska ratsastuskäytön taso, aktiviteetti ja luonne vaihtelevat suurestikin eri ostajien kohdalla, on erityisen tärkeätä kirjata käyttötarkoitus kauppasopimukseen selkeästi ja yksiselitteisesti.⁴⁰

Harrastehevosen normaalikäytön tärkeimmiksi kriteereiksi voidaankin määritellä kohtuullinen koulutustaso ja käsiteltävyys sekä ennemmin tasainen suorituskky kuin tietyn lajin huippukapasiteetti ja perusratsastuksen mahdollistava terveys. Näiden kriteerien soveltaminen mahdollisen virheen arviointiin muodostuu kuitenkin ongelmalliseksi määritelmien subjektiivisuuden vuoksi. Koulutustason mukainen ratsastettavuus, suorituskky ja muu käsiteltävyys ovat riippuvaisia hevosta kulloinkin käsittelevästä tai ratsastavasta ihmisestä.⁴¹

Myös hevosen hinta vaikuttaa virheellisyyden arviointiin. Edullisemman hevosen voidaan olettaa vastaavan sitä tasoa, mitä harrastehevoselta voidaan vaatia, kun taas arvokkaamman hevosen voidaan olettaa vastaavan suoritushhevosen tasoa. Toisaalta tasokas hevonen, jolla ei enää voida valmentautua tason ylläpitämiseksi vaaditulla intensiteetillä esimerkiksi jalkavamman takia, voidaan katsoa virheetömäksi, jos se on myyty käyttöön, jota se kestää vammastaan huolimatta.⁴² Edelleen on kuitenkin muistettava se, ettei kalliskaan hevonen välttämättä yllä myyjän ilmoittamalle tasolle, mikäli ratsastajan omat taidot eivät ole riittävät sitä sinne viemään.

Tavaran tulisi myös kestää tavanomaista käyttöä kohtuullisen ajan. Mikä missäkin tapauksessa on tavanomaista käyttöä ja mikä on kohtuulliseksi katsottava aika, riippuu luonnollisesti siitä, minkälaisesta ja kuinka kalliista tavarasta on kyse.⁴³

⁴⁰ Lehtola – Wegelius, s. 93.

⁴¹ Lehtola – Wegelius, s. 95.

⁴² HE 360/1992 vp, 56.

⁴³ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 107.

3.3.2.2 Hevosen erityinen käyttötarkoitus

Jos muusta ei voida katsoa sovitun, tulee hevosen soveltua siihen *erityiseen käyttötarkoitukseen*, josta myyjän on *täytynyt olla selvillä* kaupantekohetkellä (KL 17.2 §:n 2 kohta ja KSL 5:12.2 kohta 2). Säännöksellä on merkitystä erityisesti tapauksissa, joissa ostaja ei valitse hevosta omin neuvoin, vaan kääntyy myyjän puoleen kertomalla sen käyttötarkoituksen, johon hän haluaa hevosen ostaa, ja tekee ostopäätöksensä myyjän avustuksella. Tällöin myyjä vastaa siitä, että hevonen soveltuu ostajan ilmoittamaan tarkoitukseen.⁴⁴

Myyjän virhevastuu edellyttää kuitenkin myyjän tietoisuuden lisäksi sitä, että ostajalla on ollut *perusteltua aihetta* luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin. Myyjä voi siis välttää virhevastuun esimerkiksi tilanteessa, jossa kokenut kilparatsastaja ostaa vähemmän kokeneelta harrastelijalta hevosen, jolla vaikuttaisi olevan potentiaalia vaativiin luokkiin. Vaikka myyjä olisi tietoinen ostajan käyttötarkoituksesta, ei hänellä välttämättä voitaisi katsoa olevan riittävää asiantuntemusta hevosen potentiaalın arvioimiseen ja siten ostajan käyttötarkoitukseen soveltumiseen. Jos ostajalla katsottaisiin olevan myyjää paremmat edellytykset arvioida hevosen soveltumista haluamaansa käyttötarkoitukseen, ei myyjälle syntyisi virhevastuuta, vaikka hevonen ei lopulta sopisikaan kyseiseen käyttötarkoitukseen.⁴⁵

Pääsääntöisesti hevosta ei osteta keskustelematta myyjän kanssa hevosen käyttöhistoriasta ja siitä, mihin tarkoitukseen ostaja on hevosta hankkimassa. Yleensä hevosen ostaja haluaa varmistua siitä, että myynnissä oleva hevonen on paras mahdollinen vaihtoehto juuri hänen käyttötarkoitukseensa ja tämän vuoksi ostajan erityinen käyttötarkoitus tulee yleensä esille jo varhaisessa vaiheessa.

Ostajan erityiseen käyttötarkoitukseen liittyvä myyjän virhevastuu voi olla käsillä esimerkiksi tilanteessa, jossa junioriratsastaja haluaa ostaa itselleen rauhallisen opetusmestarin, jonka kanssa on hyvä aloittaa kisaaminen. Kauppatilanteessa ostaja keskustelelee hevosen soveltuvuudesta hänen haluamaansa käyttötarkoitukseen ja kokeilee hevosta hevosen kotitallilla ja kaikki menee hienosti. Hevonen on rauhallinen ja hyvin kuulolla koko koeratsastuksen ajan. Myyjä katsoo, että hevonen sopii hyvin ostajan tarkoittamaan käyttöön, vaikkakin hevonen on aiemmin ollut vähän rauhaton kokeneemman ratsastajan viedessä sitä vieralle tallille kisoihin. Hevonen olisi kuitenkin pärjännyt kisoissa.

⁴⁴ HE 360/1992 vp, s. 56.

⁴⁵ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 107.

Ostajan kisatessa vierailta talleilla hevonen aina hermostuu ja muuttuu säikyksi, eikä ostaja saa hevosta lainkaan kuulolle. Koska ostaja oli selkeästi kertonut myyjälle etsivänsä rauhallista opetusmestaria itselleen pieneen kisakäyttöön, ei myyty hevonen vastaa sitä, mitä ostaja on myyjälle kertonut hakevansa. Vaikka hevonen on toiminut moitteettomasti kokeneemmalla ratsastajalla myös vieraissa kisapaikoissa, ei kokemattomampi ratsastaja saa sitä toimimaan samaan tapaan. Ostaja tarvitsisi hevosen, joka ei hermostu vieraassa ympäristössä ja olisi siten myös kokemattomamman ratsastettavissa. Hevosessa on siten myyjän vastattava virhe ja ostaja voi vaatia oikeuttaan myyjältä.

Jos ostaja ei ole kertonut myyjälle siitä erityisestä tarkoituksesta, johon hän hevosta aikoo käyttää, ei myyjä ole vastuussa hevosen soveltuvuudesta kyseiseen käyttötarkoitukseen. Myyjä ei myöskään joudu virhevastuuseen, jos hevosen soveltumattomuus ostajan tarpeisiin johtuu siitä, että ostaja on selostanut hevosen käyttötarkoituksen puutteellisesti tai virheellisesti.⁴⁶ Vastuu hevosen soveltuvuudesta ostajan erityiseen käyttötarkoitukseen jää tällöin ostajalle itselleen. Mikäli myyjä kuitenkin katsoo, ettei hevonen syystä tai toisesta sovellu ostajalle, joka haluaa ostaa hevosen joka tapauksessa, tulisi myyjän lisätä kauppakirjaan varauma, jonka mukaan hän ei vastaa hevosen soveltuvuudesta aiottuun käyttöön.

Kuluttajansuojalaki asettaa myyjälle velvollisuuden *ilmoittaa* ostajalle, mikäli hevonen ei hänen mielestään sovi aiottuun käyttötarkoitukseen. Pelkkä hevosen soveltuvuutta koskeva varauma kauppakirjassa ei siis ole riittävä toimenpide myyjän virhevastuun välttämiseksi.

Kuluttajavalituslautakunnan tapauksessa 90/36/640 myyjä oli käyttänyt kauppakirjassa muun muassa ehtoa, jonka mukaan ”myyjä ei voi taata, että ostaja saa hevosesta irti sen tason suorituksia, kuin mahdollisesti joku toinen ratsastaja”. Myyjä ei ollut esittänyt ennen kaupantekoa, ettei hevonen soveltuisi ostajalle, vaikka hän kuluttajavalituslautakunnan mukaan oli ollut tietoinen paitsi hevosen soveltumattomuudesta aiottuun käyttötarkoitukseen, myös sen soveltumattomuudesta nuorelle ratsastajalle.

Tapauksessa varauma koski nimenomaan hevosen *suoriutumiskykyä ostajan käytössä*. Varauma oli siten kuitenkin turha, ettei myyjän voida olettaa kykenevän arvioimaan, minkälaiseksi ostajan ja hevosen yhteistyö muodostuu. Myyjän asiantuntijuus korostuu erityisesti myytäessä vaikeasti käsiteltävää tai hallittavaa hevosta, varsinkin, jos ostaja on nuori tai suhteellisen kokematon. Myyjän katsotaan olevan myös asiantuntija hevosen persoonallisten erityispiirteiden

⁴⁶ HE 360/1992 vp, s. 57.

tuntemisessa ja sen arvioimisessa, miten nämä ominaisuudet vaikuttavat hevosen käyttöön.⁴⁷ Tapauksessa kuluttajavalituslautakunta katsoi mielestäni hyvin perustellen, ettei hevonen soveltunut siihen tarkoitukseen, johon se oli myyty. Lisäksi kuluttajavalituslautakunta katsoi myyjäkin olleen tietoinen hevosen soveltumattomuudesta ostajan käyttöön. Myyjä voi ja hänen on suositeltavaa käyttää varautua sellaisessa tilanteessa, jossa hän *ei ole varma* hevosen soveltuvuudesta ostajan *käyttötarkoitukseen* taikka, kun hän *tietää*, ettei hevonen sovi ostajan käyttötarkoitukseen. Sen sijaan ostajan ja hevosen tulevan yhteistyön onnistumista koskevan vauraan käyttäminen on turhaa, koska sellaisten asioiden arvioitukykyä ei voida olettaa myyjäläkään olevan.

3.3.3 Myyjän tietojenantovelvollisuus

3.3.3.1 Yleinen tietojenantovelvollisuus

Kauppalaisissa ei varsinaisesti säädetä myyjälle yleistä tiedonantovelvollisuutta.⁴⁸ Myyjän tietojenantovelvollisuus on kuitenkin johdettavissa kauppalaain piiriin kuuluvissa tilanteissa tiedollisen yhdenvertaisuuden periaatteesta, jossa yhdistyvät sekä kohtuuperiaate että lojaliteettiperiaate.⁴⁹ Lisäksi kuluttajankaupassa merkitystä annetaan heikomman suojan periaatteelle, jonka mukaisesti vahvemmallalla osapuolella katsotaan olevan tiedonantovelvollisuus. Myös OikTL:n pätemättömyysperusteista voidaan johtaa yleinen tiedonantovelvollisuus.⁵⁰

Edellä mainittujen suoritusvirheiden lisäksi hevosesä on virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja hevosen ominaisuuksista ja käytöstä, joita ostajalle on annettu ennen kaupantekoa. Lisäksi edellytetään, että tietojen voidaan *olettaa vaikuttaneen kauppaan* (KL 18.1 § ja KSL 5:13.1). Ei siis riitä, että myyjä on antanut sellaista väärää tietoa hevosesästä, jolla ei ole ollut vaikutusta kauppaan. Myyjän antamien tietojen ja ostopäätöksen välillä tulee siten olla syy-yhteys.⁵¹ Riitatilanteessa myyjän on kyettävä esittämään näyttöä lupaamistaan hevosen ominaisuuksista. Tietojen ilmettyä virheellisiksi myyjän on kyettävä esittämään näyttöä myös siitä, etteivät ennen kauppaan annetut virheelliset tiedot ole voineet vaikuttaa kauppaan.⁵²

⁴⁷ Lehtola – Wegelius, s. 97.

⁴⁸ Kivivuori, s. 65.

⁴⁹ Karhu – Tolonen – Ämmälä, s. 104 – 105.

⁵⁰ Karhu – Tolonen, s. 150.

⁵¹ Routamo – Ramberg, s. 150.

⁵² HE 89/2001 vp, s. 12.

Esimerkkinä tietojenantovirheestä voidaan pitää tapausta ylikorkeasta kisaponista. Tapauksessa myyjä on kaupannut 148 cm korkeata esteponia kisakäyttöön junioriratsastajalle, mutta tarkastusmittauksessa hevosen säkäkorkeus ylittääkin sallitun rajan⁵³ kahdella senttimetrillä tehden samalla ponista ylikorkean. Hevosessa on virhe, vaikka hevonen muilta ominaisuuksiltaan sopisikin erinomaisesti juniorin estehevoseksi. Toisaalta, jos hevosella ei ole ollut tarkoitukseen kisata, ei ylikorkeutta välttämättä voida katsoa sellaiseksi virheeksi, josta myyjälle voisi tulla seuraamuksia.

Myyjän vastuu markkinointitiedoista ei rajoitu vain hänen itsensä antamiin tietoihin, vaan se kattaa myös myyjän lukuun annetut ostajan kannalta merkitykselliset tiedot (KL 18.2 § ja KSL 5:13.1). Myyjä joutuu vastuuseen siitä huolimatta, ettei hän itse ole viitannut tai vedonnut kyseisiin tietoihin.⁵⁴ Näin ollen ostaja voi vedota myös esimerkiksi tallityöntekijän tai ratsuttajan antamiin, hevosta koskeviin tietoihin. Myyjä ei kuitenkaan ole vastuussa sellaisista hänen lukuun annetuista tiedoista, joista hän ei ole ollut selvillä, ja joista hänen ei olisi pitänyt ollakaan selvillä. Jos myyjä on ollut tietoinen hänen lukuun annetuista virheellisistä tiedoista, voi hän välttää väärin tietojen antamisesta lankeavan virhevastuun oikaisemalla tiedot selkeällä tavalla ennen kaupantekoa (KL 18.3 § ja KSL 5:13.2).

Myyjä vastaa hevosesta annetuista tiedoista, vaikka hän *ei olisi tiennyt* hänen itsensä antamansa tai jonkun hänen lukuun antaman tiedon *virheellisyydestä*.⁵⁵ Myyjän virhevastuu ei tällöin edellytä tuottamusta. Jos myyjä epäilee jonkin tiedon paikkansapitävyyttä, tulee myyjän ilmaista tämä selvästi ostajalle. Jos myyjä ei varsinaisesti tiedä virheen olemassa olosta, mutta hänen olisi pitänyt epäillä sitä havaintojensa perusteella, on hänellä selonottovelvollisuus. Tällöin hänen tulee ryhtyä selvittämään mahdollisen virheen olemassa oloa.⁵⁶

Julkisesti, esimerkiksi kisatapahtumissa annetuista epätasmoisista tiedoista, kuten yleisestä kehumisesta ja muusta mielenkiinnon herättämiseksi annetuista lausunnoista ei yleensä voida johtaa myyjälle virhevastuuta. Tällaiset lausunnot on katsottava yleiseksi myyntipuheeksi ja siihen kuuluvaksi hevosen kehumiseksi. Lausuntojen täsmentyessä ja sisällön ylittäessä pelkän kehun, odotusarvon ja toiveet, kasvaa riski siihen, että ostaja vetoaa niihin vaatien myyjältä

⁵³ Kilpailusäännöissä määritelty ponin virallinen sallittu enimmäissäkäkorkeus on 148 cm.

⁵⁴ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 104. Ks. myös Routamo – Ramberg, s. 151.

⁵⁵ Ks. Routamo – Ramberg, s. 153.

⁵⁶ Hemmo 2008, s. 156 – 157 ja Ämmälä, s. 169.

korvausta sopimusrikkomuksesta. Näin on erityisesti silloin, kun annettujen tietojen voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan.⁵⁷

3.3.3.2 Erityinen tietojenantovelvollisuus

Myyjän virhevastuu voi syntyä paitsi virheellisten tietojen antamisen vuoksi myös *tietojen antamatta jättämisen* vuoksi. Myyjällä on tietojenantovelvollisuus, joka varsinkin kuluttajasopimuksissa voidaan katsoa osaksi lojaliteettivelvollisuutta. Myyjällä on velvollisuus huolehtia siitä, että ostajalla on riittävä tietotaso kaupan kohteesta ja hänen tulee myös korjata ostajan vääriä olettamuksia.⁵⁸ Sekä kauppalaisissa että kuluttajansuojalaisissa säädetään erityisestä myyjän tietojenantovelvollisuudesta, joka koskee ”sellaisena kuin se on” tai muun vastaavan yleisen varauman käyttämistä (KL 19 § ja KSL 5:14).

Kauppalain 19.1 §:n 2 kohta voidaan nähdä tietojenantovelvollisuutta koskevana minimisääntönä, jota ei voida syrjäyttää sopimusosapuolten yhteisellä sopimuksella. Tämän vuoksi tavarrassa katsotaan olevan ”sellaisena kuin se on” –varaumasta huolimatta virhe, jos myyjä on laiminlyönyt antaa tiedon ostajalle sellaisesta tavaran ominaisuudesta tai käyttöä koskevasta olennaisesta seikasta, josta ostaja perustellusti on saattanut olettaa saavansa tiedon, ja josta myyjän täytyy olettaa tienneen. Puuttuvan tiedon tulee koskea olennaista seikkaa; vähämerkitykselliset asiat jäävät tiedonantovelvollisuuden ulkopuolelle.

Kuluttajariitalautakunta katsoi tapauksessa KRIL 432/36/2008 myyjän rikkoneen erityisen tiedonantovelvollisuutensa, kun tämä ei ollut kertonut ostajalle hevoskauppaa edeltäneenä kesänä sairastamasta kaviopaiseesta. Hevosen sairastama kaviopaise oli katsottava sel-laiseksi hevosen ominaisuuksia koskevaksi olennaiseksi seikaksi, josta myyjän katsottiin tienneen ja josta ostaja oli voinut perustellusti olettaa saavansa tiedon. Laiminlyönnin voitiin myös olettaa vaikuttaneen kauppaan.

Ostaja oli hevosen ostaessaan ollut kuitenkin tietoinen siitä, että kaviossa oli ollut aiemmin *jotain vikaa* ja tästä syystä lautakunta katsoi, että myyjän tiedonantovirhettä oli kokonaisuutena pidettävä kokonaisuuden kannalta vähäisenä.

Olen eri mieltä kuluttajariitalautakunnan kanssa myyjän tiedonantovirheen vähäisyydestä. Tapauksessa myyjä oli kertonut suhteellisen hyvin hevosen oikeassa takakaviossa olleesta toisesta viasta, keratoomasta. Myyjä oli kertonut hevosen vasemmassa takakaviossa kolme kuukautta ennen kauppaa havaitusta pienestä halkeamasta, joka oli kasvanut jo eteenpäin, eikä se enää ollut havaittavissa muutoin kuin kengityksessä. Vaiva ei kauppakirjan mukaan vaatinut hoitoa.

⁵⁷ Hemmo 2008, s. 167.

⁵⁸ Hemmo 2013, s. 12.

Lisäksi myyjä oli vakuuttanut ennen kaupantekoa vasemman takakavion olevan terve. Kaksikymmentä päivää kaupanteon jälkeen vasemmasta takakaviosta avattiin laajalle levinnyt kavio-paise, jota hoidettiin vuoden ajan, kunnes hevonen lopulta jouduttiin lopettamaan. Ostaja sai vasta myöhemmin tietoonsa sen, että hevosen takakaviossa oli puolen vuoden ajan ennen kaupantekoa ollut hoitoa vaativaa vikaa. Lisäksi hevosta koskeva edellinen kauppa oli kyseisenä aikana purettu vasemman takakavion vian vuoksi.

Mielestäni myyjä oli laiminlyönyt kertoa ostajalle vasemmassa takakaviossa olleesta viasta siten, että tämä olisi ymmärtänyt vaivan todellisen merkityksen. Hevosen ostaminen on aina riski, eikä sen terveydestä voida antaa takuita ja juuri tämän vuoksi tulisi myyjän aina antaa kaikki mahdollinen tieto hevosen sairasteluista ja niistä toipumisista, jotta ostaja voisi arvioida riskinsä realistisesti. Toisaalta ostajalla on selonottovelvollisuus, mikäli hän on tietoinen jostain mahdollisesta virheestä. Ostajan ei kuitenkaan tarvitse selvittää myyjän puheiden ja lupauksien todenperäisyyttä. Lisäksi myyjä oli antanut hevosen toisesta viasta suhteellisen hyvät tiedot, mistä muiden esiin tulleiden seikkojen lisäksi voidaan päätellä, että myyjä oli hyvin tietoinen hevosen terveydestä, eikä hänellä siten ollut mitään syytä olla selventämättä hevosen vasemman takakaviota koskevaa virhettä. Toisin kuin kuluttajariitalautakunta katsoi, ei myyjän tiedonantovirhe ollut vähäinen ja siten kauppa olisi hinnanalennuksen sijasta tullut purkaa.

Lisäksi kuluttajansuojalain 2:7:ssä on säädetty yleisestä myyjän tietojenantovelvollisuudesta kuluttajankaupoissa. Sen mukaan kaupassa on virhe, jos myyjä jättää antamatta sellaisia olennaisia tietoja, jotka ostaja tarvitsee ostopäätöksen tekemiseksi ja joiden puuttuminen on omiaan johtamaan siihen, että ostaja tekee päätöksen, jota hän ei olisi tehnyt, jos hän olisi saanut riittävät tiedot.⁵⁹

Sellaisena kuin se on –ehdosta lisää jaksossa 3.3.4.

3.3.3.3 Käyttöohjeet hevoskaupassa

Myyjän tietojenantovelvollisuuden piiriin kuuluu myös velvollisuus antaa ostajalle hevosen käyttöä ja hoitoa koskevat tarpeelliset ohjeet (KSL 5:12 a 2). Arvioitaessa ohjeiden tarpeellisuutta kuluttajan asemassa olevalle ostajalle on otettava huomioon se, mitä tietoja myyjän voidaan kohtuudella edellyttää ymmärtäneen ostajan tarvitsevan. Tietoja, jotka voidaan ostajalla edellyttää muutenkin jo olevan, ei ole pidettävä lainkohdan kannalta tarpeellisina.

⁵⁹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 105.

Hevoskaupassa olettamana on se, että ostajalla tulisi olla perustiedot hevosista ja niiden hoidosta. Näin ei kuitenkaan aina ole, mikä saattaa usein aiheuttaa ongelmia sekä ostajalle että hevoselle kuin myös myyjälle lain virhesäännösten vuoksi. Kuinka tarkkaan myyjän tulisi sitten kertoa hevosen hoidosta ja käytöstä? Voidaanko vaatia, että myyjä käy ostajan kanssa läpi kaiken hevosen harjaamisesta ja kavioiden puhdistamisesta mahdollisiin tuleviin sairastumisiin ja niiden hoitoon? Mitkä kaikki tiedot voidaan katsoa sellaisiksi ”perustiedoiksi”, jotka ostajalla voidaan edellyttää olevan?

Tavaran *käyttöä* koskevilla ohjeilla tarkoitetaan esimerkiksi kyseisen hevosen käsittelyä ja sen mahdollisia erityispiirteitä tai –ominaisuuksia koskevia tietoja. Niiden voidaan ymmärtää tarkoittavan erityisesti esimerkiksi hevosen vaarallisia ominaisuuksia koskevia tietoja. Myyjä voi siten olettaa ostajalla olevan tietotaitoa hevosen yleisestä hoitamisesta ja ratsastamisesta, eikä hänellä siten ole velvollisuutta antaa tietoja tai ohjeita siitä, millä tavoin hevosta yleisesti tulee tai voidaan käyttää.

Hoitoa koskevilla ohjeilla tarkoitetaan hevoskaupassa kyseisen hevosen erityistarpeisiin liittyviä seikkoja. Näillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi hevosen vaatimaa lääkitystä, erikoiskengitystä, ruokinnallisia asioita taikka ulkoiluun tai varusteisiin liittyviä asioita.⁶⁰

Myyjän erityistä tiedonantovelvollisuutta koskevassa kuluttajariitalautakunnan esimerkitapauksessa KRIL 432/36/2008 yhtenä kysymyksenä oli myyjän antamien, hevosen takajalkojen vikoja koskevien tarpeellisten hoito-ohjeiden riittävyys ja oikeellisuus. Tapauksessa hevosella oli virhevastuun siirtymisen hetkellä ollut oikeassa takakaviossa keratooma (kasvain), josta ostaja oli ollut tietoinen. Lisäksi hevosella oli ollut vasemmassa takakaviossa kaviopaise ja oikeassa takakaviossa tulehdus, joista ostaja ei ollut tietoinen. Kauppakirjaan oli kirjattu oikean takajalan keratooman hoito-ohjeeksi betadine- ja etikkahapposide. Ostajan mukaan eläinlääkäri oli todennut myyjän antaman haudutusohjeistuksen olleen syynä siihen, että hevosen takajalan kavion laatu oli tuhoutunut. Tästä johtuen ostaja vetosi siihen, että myyjä ei ollut luovuttanut kaupanteonyhteydessä ostajalle sellaisia ohjeita, jotka olivat olleet tarpeen hevosen hoitoa ja käyttöä varten.

Ostaja vetosi myös siihen, että hevosen vasemmassa takajalassa ei pitänyt olla enää mitään akuuttia hoidon tarvetta, eikä myöskään kauppakirjassa ollut annettu mitään ohjeita kyseisen kavion hoitoon. Kauppakirjassa oli ollut maininta kaviossa olleesta pienestä halkeamasta vasemman takajalan ulkoreunalla sekä siitä pari kuukautta aiemmin vuotaneesta mädästä. Ostajan mukaan hevosen todellisuudessa vaatimat hoidot erosivat täysin siitä, mitä myyjä antoi ymmärtää ennen kaupantekoa. Myyjän mukaan ostaja oli ollut tietoinen vasemmassa takakaviossa esiintyneestä aiemmasta mätävuodosta ja vetosi siihen, että kaviopaise on yleinen sairaus, minkä jokainen hevosen omistaja aika ajoin kohtaa. Hevonen jouduttiin lopettamaan noin vuosi kaupanteon jälkeen vasemman takakavion kaviopaiseen toivottoman hoitoennusteen vuoksi.

⁶⁰ HE 360/1992 vp, s. 58.

Lautakunta katsoi, että tapauksessa myyjä ei ollut rikkonut KSL 5:12 a.2:a, vaan hevosen hoito-ohjeet olivat olleet riittävät. Lautakunta totesi päätöksessään yleisesti, että myyjän ei ole annettava hevosta koskevia yleisluonteisia ja kattavia hoito-ohjeita

Lautakunta ei ottanut kantaa hevosen vasenta takakaviota koskevien hoito-ohjeiden puuttumiseen. Toisaalta, kuten jo aiemmin on käynyt ilmi, kuluttajariitalautakunta katsoi, että kauppa rasitti hevosen vasemman takakavion ongelmia koskeva, KSL 5:14:ssä tarkoitettu tiedonantovirhe, mikä ilmeisesti kattoi myös hoito-ohjeita koskevan tiedonantovirheen. Olen silti tästäkin hoito-ohjeisiin liittyvästä kysymyksestä kuluttajavalituslautakunnan kanssa eri mieltä. Myyjä oli ollut tietoinen hevosen vasenta takajalkaa koskevasta virheestä ja sen hoidon tarpeesta. Mielestäni lautakunta on tarpeettomasti laventanut ”hevosta koskevien yleisluonteisten ja kattavien hoito-ohjeiden” käsitettä, mikäli se on viitannut niillä kaviopaiseen hoito-ohjeisiin. Mielestäni hevosen hoitoa koskevaan yleistietoon ei voi kuulua hevosen erityisen sairauden hoito-ohjeet. Jokainen hevonen on yksilö, samoin on niiden jokainen sairaus ja vamma yksilöllinen ja siten hevoset tarvitsevat aina yksilölliset hoito-ohjeet. Myyjän olisi tullut antaa myös kaviopaisetta koskevat ohjeet.

3.3.4 Sellaisena kuin se on –ehto

Hevoskaupassa käytetään melko yleisesti varaumaa, jonka mukaan hevonen myydään sellaisena kuin se on (KL 19 § ja KSL 5:14). ”Sellaisena kuin se on” –ehto käytetään yleisesti käytetyn tavaran kaupassa. Käytetyn tavaran kaupassa ostajan edellytetään ymmärtävän, ettei tavara kaikissa suhteissa ole juuri hänen toivomustensa mukainen, mistä johtuen ostajan virheensietorajan tulee olla korkeammalla kuin uusien tavaroiden kaupassa.⁶¹ Varauman avulla myyjä pyrkiikin siihen, ettei ostaja voisi vedota hevosesta mahdollisesti löytyviin virheisiin. Varaumaan liittyy kuitenkin suuri kohtuuttomuuden mahdollisuus, sillä myyjän, joka yleensä tuntee hevosen ominaisuudet paremmin kuin ostaja, olisi helppo salata hevosen virheet ja estää virheisiin vetoaminen, jos varaumaa sovellettaisiin poikkeuksetta.⁶²

Ehdon väärinkäytön estämisen vuoksi lakiin on säädetty tilanteista, joissa tavarassa katsotaan olevan virhe varaumasta huolimatta. Ensinnäkin hevosessa on virhe, jos se *ei vastaa niitä tietoja*, joita myyjä on antanut hevosesta ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan. Siten hevosessa voi olla virhe varaumasta huolimatta, jos ostajalle on markkinoinnissa tai kaupanteon

⁶¹ Routamo – Ramberg, s. 158 ja Sisula-Tulokas, s. 122.

⁶² Hemmo 2008, s. 405.

yhteydessä annettu virheellisiä tietoja, jotka ovat vaikuttaneet ostopäätöksen syntymiseen. Virheelliset tiedot on voinut antaa joko myyjä itse tai muu henkilö, joka toimii myyjän lukuun.

Lainkohdan toinen kohta vastaa jo aiemmin käsiteltyä myyjän erityistä tiedonantovelvollisuutta. Hevosessa on virhe, jos myyjä on laiminlyönyt antaa tietoja sellaisista hevosta koskevista olennaisista seikoista, joista hänen täytyy olettaa tienneen, ja joista ostaja on *perustellusti voinut olettaa saavansa tiedon*. Ostajalle on siten annettava tieto sellaisista seikoista, joita ostaja ei ole voinut havaita tavanomaisessa tarkastuksessa tai joihin hänellä ei ole ollut muutoin syytä kiinnittää huomiota.⁶³ Lisäksi edellytetään, että laiminlyönnin voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan.

Käytetyn tavaran kaupassa, jollaisena hevostakin siis pidetään, voidaan asettaa painoarvoa myös sille, että ostaja on tarkastanut tavaran ennen kaupantekoa ja että hän on siinä yhteydessä huomannut tai hänen olisi pitänyt kohtuudella huomata tavarassa oleva vika tai puute.⁶⁴

Tapauksessa KKO 1950-II-122 ostajalla oli ollut mahdollisuus tarkistaa hevonen vaihtotilaisuudessa. Hevosella ollut säkätauti⁶⁵ oli ollut todettavissa tarkastuksessa, eikä myyjän katsottu pettäneen luovutuksensaajaa sillä, ettei myyjä ollut nimenomaisesti kertonut hevosen sairastamasta säkätaudista.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ei käy ilmi, oliko hevosen vaihtaja tosiasiallisesti tarkistanut hevosen ennen vaihtoa, mutta tällä oli kuitenkin ollut tilaisuus huolellisesti tarkastaa hevonen ja säkätaudin jättämä arpi olisi tarkastuksessa tullut ostajan tietoon. Ratkaisu asiassa oli oikeudenmukainen, sillä myyjän ei voida katsoa olevan tiedonantovelvollinen seikoista, jotka hevosen vaihtaja tai ostaja olisi voinut havaita tekemässään ennakkotarkastuksessa. Käytetyn tavaran kaupassa ja erityisesti hevoskaupassa voidaan ostajan tai tavaran vaihtajan edellyttää tarkistavan tavaran tai hevosen kunnan ainakin jollain tasolla. Mikäli hevosesä on ollut silminnähtävä virhe jo kauppa- tai vaihtotilanteessa, voidaan ostajan olettaa tienneen virheestä ja hyväksyneen sen.

⁶³ Ämmälä, s. 169. Vrt. Routamo – Ramberg, s. 158. ”’Olennainen’-sana korostaa sitä, ettei myyjä ole velvollinen ilmoittamaan *vähämerkityksellisistä* virheistä. --- Myyjän tiedonantovelvollisuus tulee kysymykseen vain, jos hänen *täytyy olettaa tienneen ko. asiasta*, eikä sen vuoksi riitä se, että hänen olisi pitänyt tietää siitä.” Routamo ja Ramberg toteavat, ettei myyjällä ole kuitenkaan velvollisuutta hankkia tavarasta tietoja tutkimalla sitä silloin, kun hän myy sen ”siinä kunnossa kuin se on”. Mikäli myyjä epäilee tavarahan liittyvän joltain ’olennaisista’ seikoista, tulee hänen ilmoittaa ostajalle vähintään ko. epäilyistä, jolloin selonottovelvollisuus siirtyy ostajalle.

⁶⁴ HE 360/1992 vp, s. 73.

⁶⁵ Säkätaudilla tarkoitetaan sopimattomien silojen tai satulan aiheuttamaa hiertymää, joka leviää syvälle alle oleviin kudoksiin ja tekee sään päälle ison pahkan. Säkätaudin hoito on usein pitkä aikaista ja vaatii pahkan avaamisen. Säkään muodostuu fisteli, jos pahkaa ei avata ja päästetä sen sisällä olevaa mätää pois. Nykyään säkätautia ei enää juurikaan tavata.

Kolmanneksi hevosessa on varaumasta huolimatta virhe, jos se on *olennaisesti huonommassa kunnossa* kuin ostajalla oli sen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen *perusteltua edellyttää*.⁶⁶ Virhearvioinnin lähtökohtana on pidettävä objektiivista näkemystä siitä, millaista kuntoa ostaja on voinut odottaa kaupan kohteena olleelta hevoselta.⁶⁷ Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota hevosen hintaan, ikään, sen käyttöhistoriaan, koulutustasoon sekä hoito- ja terveystietoihin. Ostajalla on aihetta varautua siihen, että hevosessa on kulumia ja mahdollisesti muita pieniä virheitä. Virheet eivät kuitenkaan saa estää hevosen käyttämistä, eivätkä niiden korjauskustannukset saa muodostua kohtuuttoman korkeiksi verrattuna siihen, mitä ostaja on perustellusti voinut olettaa hevosen iän, hinnan ja muiden olosuhteiden perusteella.⁶⁸

Ostajan perusteltujen odotusten taso voi vaihdella sen mukaan, ketkä ovat kaupan osapuolina. Esimerkiksi sopimusvapauden periaatteen vuoksi kahden elinkeinonharjoittajan välisessä kaupassa voidaan ostajan katsoa ymmärtäneen ja hyväksyneen, että myyjä on varaamalla halunnut rajoittaa virhevastuutaan normaalia voimakkaammin. Tällöin ostajan voitaneen vaatia suorittavan tarkemman ennakkotarkastuksen taikka muuten tarkemmin selvittävän hevosen soveltuvuuden omaan käyttötarkoitukseensa. Elinkeinonharjoittajan voidaan katsoa ymmärtävän paremmin hevosen kuntoon vaikuttavia seikkoja ja alan kauppatapoja ja siksi myöskin vastuukäsitteet poikkeavat kuluttajankaupoista. Lisäksi heikomman sopijapuolen suojaamisen periaatteen vuoksi kuluttajankaupoissa myyjän mahdollisuuksia kaventaa virhevastuutaan ostajaa kohtaan on rajoitettu.

Kauppalain ”sellaisena kuin se on” –ehtoa koskeva säännös eroaa kuluttajansuojalain vastaavasta siinä, että kuluttajansuojalaista on poistettu sana ”olennaisesti” 1.1.2002 voimaan tulleella lakimuutoksella. Taustalla on kulutustavaroiden kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskevista tietyistä seikoista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (1999/44/EY), jonka mukaan ostaja voi vedota tavaran virheeseen myös silloin, kun se ei ole olennainen. Muutos merkitsee sitä, että kuluttajankaupoissa myyjän virhevastuu muodostuu varaumasta huolimatta periaatteessa samanlaiseksi kuin, jos varaumaa ei olisi käytetty lainkaan.⁶⁹

⁶⁶ Ämmälä, s. 169. ”Säännöstä voidaan soveltaa esimerkiksi, jos tavaran *kunnon* ja sovitun *hinnan* välillä on ilmeinen epäsuhteisuus”.

⁶⁷ Routamo – Ramberg, s. 160.

⁶⁸ Ks. Peltonen – Määttä, s. 300.

⁶⁹ HE 89/2001 vp, s. 12.

Arvioitaessa mahdollista virhettä kuluttajankaupoissa tulisi siten käyttää samoja arviointiperusteita, joita sovelletaan tapauksissa, joissa ei ole käytetty ”sellaisena kuin se on” – ehtoa. Olenaisuusvaatimuksen poistaminen ei siten kuluttajankaupoissakaan merkinne sitä, että kaikenlaiset kaupanteon jälkeen ilmenevät viat ja puutteet voisivat aiheuttaa virhekynnyksen ylityksen, mutta vikojen ja puutteiden ei tarvitse olla olennaisia, jotta ostaja voisi niihin vedota.

On kuitenkin muistettava, että kaikkeen käytetyn tavaran ostamiseen liittyy riski. Jos myyjä ei ole luvannut hevosen laadusta tai ominaisuuksista jotain erityistä, voidaan hevosessa olettaa olevan sen ikään, hintaan ja käyttöön suhteutettuja vikoja ja puutteita.⁷⁰

3.3.5 Ostajan selonottovelvollisuus

3.3.5.1 Selonottovelvollisuus hevoskaupassa

Virhearvioinnin kannalta merkitystä on myös niillä tiedoilla, joita ostajalla on ostettavasta hevosesta. Ostaja ei voi vedota virheenä seikkaan, josta hänen täytyy olettaa tienneen kauppaa tehtäessä (KL 20.1 § ja KSL 5:12.4). Ostajan katsotaan hyväksyneen hevosen näine puutteineen ja vikoineen, jos hänen voidaan olettaa olleen selvillä jostakin hevosen ominaisuudesta tai virheestä ja hän siitä huolimatta on tehnyt sopimuksen.⁷¹

Vaikka kumpikaan irtaimen kauppaa sääntelevä laki ei aseta ostajalle yleistä velvollisuutta tarkastaa hevosta, on ennakkotarkastus hevoskaupassa pääsääntö.⁷² Lisäksi *kauppalain* piiriin kuuluvissa kaupoissa myyjä voi saada aikaan ostajalle *ennakkotarkastusvelvollisuuden kehoittamalla* ostajaa tarkastamaan hevosen (KL 20.2 §).

Ostaja menettää oikeutensa vedota virheenä seikkoihin, jotka hän on havainnut tai hänen olisi pitänyt havaita tarkastuksen yhteydessä. Myös jos ostaja myyjän kehotuksesta huolimatta laiminlyö tarkastuksen tekemisen ilman hyväksyttävää syytä, menettää hän oikeuden vedota myös sellaiseen virheeseen, joka hänen olisi pitänyt tarkastuksessa havaita.

⁷⁰ Sisula-Tulokas, s. 122 ja Lehtola – Wegelius, s. 103.

⁷¹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 109.

⁷² Lehtola – Wegelius, s. 106.

Ostaja ei kuitenkaan menetä oikeuttaan vedota virheeseen, jos myyjän katsotaan menetelleen kunnianvastaisesti tai arvottomasti taikka mikäli tarkastamisen laiminlyönnille on ollut hyväksyttävä syy. Myyjä ei siten voi välttyä virhevastuulta ainoastaan kehottamalla ostajaa tarkastamaan hevosen ja jättämällä kertomatta tiedossaan olevasta virheestä.⁷³

Kuluttajankaupoissa myyjän ei ole mahdollista saada aikaan ostajan ennakkotarkastusvelvollisuutta pelkällä kehotuksella tarkastaa hevonen. Kuluttajankauppoihin ei sovelleta KL 20.2 – 3 §:a (KSL 5:29). Kuluttajankauppaan liittyvässä virhearvioinnissa voidaan kuitenkin antaa merkitystä sille, että *ostaja on tarkastanut* tavarán ennen kaupantekoa ja että hän siinä yhteydessä on havainnut tai että hänen olisi kohtuudella pitänyt havaita tavarassa oleva vika tai puute.⁷⁴

Hevoskaupassa kuluttajansuojalain puute ostajan ennakkotarkastusvelvollisuudesta ei kuitenkaan aiheuta juurikaan ongelmia. Hevoskaupan luonteen takia hevoselle lähestulkoon aina suoritetaan jonkin tasoinen tarkastus. Yleensä hevoseen vähintään tutustutaan maasta käsin ja se koeratsastetaan. Lisäksi saatetaan tehdä esimerkiksi jonkin tasoinen taivutuskoe ja/tai juoksumuskoe. Myyjän kannalta ongelmalliseksi voi tulla se, että ostaja ei ymmärrä tarkastuksessa havaitsemansa merkitystä ja vetoaa myöhemmin siihen virheeseen.

Velvollisuutta tarkastaa hevonen ennakolta olisi siis perusteltua pitää irtaimen kaupan liittyvänä yleisenä periaatteena myös kuluttajankaupassa. Koska kaupan kohteena on elävä olento, jolla on yksilölliset ominaisuutensa ja jonka ”virheettömyys” ei ole täysin yksinkertaisesti havaittavissa, tulisi ostajan aina tarkkaan harkita sen ostamista ja siten myös tutustua tarkkaan hevosen ominaisuuksiin. Myös kuluttajavalituslautakunnan mukaan tarkastusvelvollisuus erityisesti käytetyn esineen ostamisessa on korostunut.

3.3.5.2 Selonottovelvollisuuden laajuus

Tarkastusvelvollisuuden laajuus riippuu sekä hevosen ominaisuuksista että siitä mihin tarkoitukseen sitä ollaan ostamassa. Myös ostajan asemalla ja häneltä vaadittavalla asiantuntemuksella on vaikutusta selonottovelvollisuuden täyttymisen arvioinnissa ja ammatillista asiantuntemusta omaavalta ostajalta voitaneenkin vaatia enemmän kuin harrastajalta. Lisäksi hevosen hinta voi vaikuttaa selonottovelvollisuuteen siten, että kalliin suoritushevosen osalta voitaneen edellyttää laajempaa vaivannäköä kuin kevyeen harrastekäyttöön tulevan hevosen kaupassa.

⁷³ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 110.

⁷⁴ HE 360/1992 vp, s. 72 – 73.

Ostajalta voidaan edellyttää huolellista tarkastusta myös sen vuoksi, että hevonen myydään ”käytettynä”.⁷⁵

Vaikka irtaimen omaisuuden kaupassa ulkopuolisen asiantuntijan käyttämistä ei voida läheskään aina edellyttää, voidaan kuitenkin hevoskaupassa katsoa, että ”tavanomaiseen tarkastukseen” kuuluu osana eläinlääkärin tarkastus. Ostaja saattaa menettää oikeutensa vedota virheenä sellaisiin seikkoihin, jotka olisivat olleet eläinlääkärin tarkastuksessa havaittavissa. Tätä näkemystä puoltaa alan tapa, myytävän esineen laatu elävänä eläimenä ja samalla käytettynä esineenä ja tyypillisesti hevoskaupassa käytetty ”sellaisena kuin se on” – varuma. Lisäksi joissain tapauksissa sen arvioiminen, voiko hevonen soveltua tulevaan käyttötarkoitukseen tietystä viasta tai vammasta huolimatta, on mahdollista vain eläinlääketieteellisen asiantuntemuksen avulla.⁷⁶

Hevoskaupassa teetettävän ostotarkastuksen tulisi olla aina ammattitaitoisen eläinlääkärin tekemä. Pääsääntöisesti ostotarkastuksessa tarkistetaan ensin hevosen yleinen kunto tarkastelemalla sen lihavuuden astetta, lihasten kuntoa ja karvan kiiltoa. Hevosen sydän ja hengitystiet tarkistetaan vähintään stetoskoopin avulla, kilpahevosilla voidaan tehdä myös kurkunpään ja henkitorven täyhystys.

Useimmiten hevoskaupassa ongelmia aiheuttavat seikat paikallistuvat hevosten jalkoihin. Tästä syystä ostotarkastuksessa olisi hyvä tarkistaa kavioiden malli ja sarveisaineen sekä jalkojen nivelten ja jänteiden kunto. Ostotarkastuksessa tulee tehdä myös taivutuskokeet, joiden avulla voidaan paikantaa mahdollisten ongelmien sijaintia. Taivutuskokeissa mahdollisesti tehtävät puudutukset eivät kuulu normaaliin ostotarkastukseen.

Ostotarkastuksessa tulisi lisäksi katsoa hevosen liikkeitä joka askellajissa ja molempiin suuntiin. Vaikka hevonen ei varsinaisesti ontuisi, voi sen liikkeen rentoudesta, epätahtisuudesta ja poikkeavista liikeradoista tehdä päätelmiä terveyteen liittyviä päätelmiä. Myös koeratsastus olisi hyvä suorittaa, jotta ostaja voisi todeta hevosen tason ja sopivuuden itselleen mieluisaksi.

Jos normaalissa ostotarkastuksessa tulee esiin jotain normaalista poikkeavaa, voidaan hevosen jalat tai esimerkiksi selkä röntgenkuvata varmuuden vuoksi. Röntgenkuvausta ei kuitenkaan voitane edellyttää sisällytettävän normaaliin ostotarkastukseen. Ostajan olisi kuitenkin hyvä

⁷⁵ Hemmo 2008, s. 421 ja Routamo – Ramberg, s. 156.

⁷⁶ Lehtola – Wegelius, s. 107.

muistaa, että vaikka hevonen ei reagoisikaan taivutuskokeeseen, voi sillä silti olla jotain ongelmia, jotka mahdollisesti tulisivat röntgentutkimuksessa ilmi.⁷⁷

Tarkastusvelvollisuus ei tarkoita myyjän antamien tietojen kontrollivelvollisuutta. Ostajalla ei siten ole velvollisuutta tarkastaa myyjän hevosesta antamien täsmällisten tietojen todenperäisyyttä.⁷⁸ Ostajan tarkastusvelvollisuuden voidaan mahdollisesti katsoa laajentuvan tilanteissa, joissa myyjä ei ole varma hevosen tietystä ominaisuudesta taikka ostaja on tietoinen jostain hevoseen liittyvästä puutteesta. Tällöin ostajan on hyvä selvittää näiden seikkojen tosiasiallinen tila.⁷⁹

Myyjä ei myöskään saa salata ostajalta oleellisia tietoja, mistä johtuen ostajan tarkastusvelvollisuutta on arvioitava suhteessa myyjän tiedonantovelvollisuuteen.⁸⁰ Jos ostaja ei ole ymmärtänyt jonkin ennakkotarkastuksessa havaitsemansa hevosen ominaisuuden olevan virhe, voi hän myöhemmin vedota kyseiseen seikkaan virheenä.⁸¹ Hevosella voi olla esimerkiksi virheelliset jalka-asennot, joista myyjä kertoo ostajalle, mutta tämä ei ymmärrä niiden mahdollista ratsastuskäyttöä haittaavaa merkitystä. Vapautuakseen virhevastuusta saatetaan myyjän katsoa olevan velvollinen selventämään jalkojen virheasentojen merkitys ostajan käyttötarkoituksen kannalta, erityisesti kuluttajankaupoissa.⁸²

3.3.6 Toleranssiraja

Virhearvioinnin määrittämiseen liittyy myös kysymys siitä, voidaanko sopimusta jossain tapauksissa pitää oikein täytettynä, vaikka suoritustoimi vähäisesti poikkeaisikin sovitusta. Toleranssiraja toteutuessaan tarkoittaisi sitä, että vähäistä velvoitteesta poikkeavaa suoritusta voitaisiin pitää oikeana siitä huolimatta, ettei sopimuksessa ole sovittu mahdollisista suoritustoi-
meen liittyvistä joustavista elementeistä.

Toleranssiraja on toisinaan hyväksytty oikeuskäytännössä. Näissä tapauksissa on ollut kyse sellaisista seikoista, joiden ei ole katsottu vaikuttaneen ostopäätöksen tekemiseen tai kauppahinnan muodostumiseen. Tällaisia seikkoja ovat olleet muun muassa myytyihin asunto-osakkeisiin

⁷⁷ Hyyppä – Mäki-Tuuri; Ratsun ostotarkastus.

⁷⁸ Routamo – Ramberg, s. 167.

⁷⁹ Hemmo 2008, s. 421.

⁸⁰ Routamo – Ramberg, s. 156.

⁸¹ HE 89/2001 vp, s. 11.

⁸² Lehtola – Wegelius, s. 106.

kohdistuvien asunto-osakeyhtiön lainojen 14,38 % ilmoitettua suurempi osuus sekä se, että saunan pukuhuoneen takka olikin koristetakka ja talon sähköliesi oli liitetty määräysten vastaisesti.⁸³

Toisaalta tapauksessa KKO 2009:39 korkein oikeus katsoi ostajalla olevan oikeuden hinnan alennukseen, vaikka kiinteistönkaupassa ilmenneiden virheiden korjauskustannukset olivat kauppahinnasta vain noin yhden prosentin luokkaa. Korkein oikeus katsoi, että vaikka korjauskustannukset olivat kauppahintaan nähden melko vähäiset, tuli huomioon ottaa myös virheen ”merkitys muutoinkin”. Kyseisessä tapauksessa huomioitiin siten lisäksi virheiden merkitys asuinrakennuksen käyttöön liittyvinä, asumiskelpoisuutta tai ainakin asumisviihtyvyyttä heikentävinä puutteina, joiden voitiin arvioida olleen sellaisia, joilla olisi ollut vaikutusta myös kaupan ehtoihin.

Toleranssirajan voidaan nähdä lujittavan sopimuksen sitovuuden periaatetta sillä, että se estää sopimukseen kiinnostuksensa menettänyttä tai muuta syystä epätavallisin motiivein toimivaa osapuolta pyrkimästä sopimuksen velvoittavuudesta eroon keksimällä suoritukseen liittyviä virheitä.

Suoritusta voidaan siis joissakin tapauksissa pitää vähäisestä veloitteesta poikkeamisesta huolimatta oikeana. Erityisesti hevoskaupassa, jossa kaupan kohdetta arvioidaan perinteisesti käytettynä tavarana, ei absoluuttinen virheettömyys ole käytännössä lainkaan mahdollista.⁸⁴ Sen vuoksi pienet virheet, jotka eivät vaikuta kokonaisuuteen ja käyttöön, on ostajan siedettävä.

Hevoskaupassa toleranssiraja voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun kyse on jostain hevosen jaloissa ilmenevästä ongelmasta. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, ettei ole olemassakaan hevosta, jonka jaloista ei löytyisi jotain sanottavaa, mutta silti läheskään kaikissa tapauksissa hevosen jalkaongelmat eivät aiheuta virhettä hevosessa. Arvioitaessa virheen merkitystä, on otettava huomioon ensinnäkin hevosesta maksettu hinta verrattuna virheen aiheuttamaan arvon alennukseen tai virheen korjaamisesta aiheutuneisiin kuluihin. Lisäksi on otettava huomioon se, mihin käyttötarkoitukseen hevonen on myyty ja toisaalta se, mitä tietoja hevosen kunnosta ostajalle on annettu ja mitä hänen on ollut perusteltua odottaa hevosen terveydestä.

⁸³ Kts. KKO 1991:31 ja KKO 1982-II-78.

⁸⁴ Hemmo 2008, s. 400 – 402.

Vanhemman hevosen jaloista löytyy todennäköisemmin vikaa kuin nuoremman hevosen jaloista. Toisaalta kisakäyttöön ostetun hevosen ostajalla on perusteltua aihetta olettaa hevosen jalkojen olevan paremmassa kunnossa kuin mitä seurahevoseksi tai kevyeen harrastuskäyttöön ostetulla hevosella voitaisiin olettaa olevan. Toleranssirajan arvioinnissa on otettava myös huomioon se, onko käytön estyminen lopullista, hetkellistä vai jotain siltä väliltä. Hevosen virheen ollessa niin merkittävä, ettei kauppoja olisi syntynyt, mikäli ostaja olisi ollut virheestä tietoinen, ei ostajalla voida katsoa olevan velvollisuutta sietää virhettä, vaan hän voi vedota virheeseen myyjää vastaan.

3.3.7 Vaaranvastuu

3.3.7.1 Vaaranvastuun merkitys virhearviointiin

Vaaranvastuulla tarkoitetaan vastuuta kaupan kohteena olevan tavaran tuhoutumisesta, katoamisesta tai muusta huononemisesta tai vähenemisestä. Vaaranvastuuta koskevilla säännöksillä määritetään se, kumpi kaupan osapuolista kantaa tavaraan liittyvät tapaturmaiset riskit. Lähtökohteisesti myyjä kantaa vastuun tavaran tapaturmaisesta vahingoittumisesta vaaranvastuun siirtymiseen saakka. Tämän jälkeen vastuu sellaisista tavaran vahingoittumisista tai katoamisista, jotka aiheutuvat osapuolista riippumattomista syistä, siirtyy ostajalle.⁸⁵ Vaaranvastuun siirtyminen merkitsee siis sitä, että sen siirryttyä ostajalle, on ostajan maksettava tavaran kauppahinta myyjälle siitä huolimatta, että tavara on tuhoutunut, kadonnut tai muuten huonontunut taikka vähentynyt, mikäli tavaran huonontuminen tms. on johtunut myyjästä riippumattomasta syystä (KL 12 §).

Pääsääntöisesti vaaranvastuu siirtyy siis myyjältä ostajalle samanaikaisesti tavaran siirryessä ostajan hallintaan. Myyjälle voi syntyä virhevastuu poikkeuksellisesti myös silloin, kun tavara huononee vaaranvastuun siirryttyä ostajalle, mikäli huonontuminen johtuu myyjän sopimusrikkomuksesta (KL 21.2 § ja KSL 5:15.3). Sillä, että tavara on luovutustilanteessa ollut virheetön, ei ole merkitystä myyjän vastuun kannalta, jos tavara on huonontunut hänen laiminlyönnin vuoksi. Lain esitöissä eräitä kuluttajasopimuksia koskevien säännöksiä perusteluissa, todetaan, että ”tilaaja voi vedota virhettä koskeviin säännöksiin, jos suorituksen tulos on luovutusajankohdan jälkeen huonontunut sen vuoksi, että toimeksisaaja on laiminlyönyt jonkin hänelle kuuluvan velvollisuuden”. Virhevastuuseen vetoamisen perusteeksi on esitöissä otettu työn riittävä suojaaminen vahinkojen estämiseksi tai työn tuloksen käsittelyä taikka sen käyttöön ottoa

⁸⁵ Viljanen, s. 940.

koskevan tiedonantovelvollisuuden laiminlyöminen.⁸⁶ Samaa periaatetta voitaneen soveltaa myös irtaimen kauppaa koskevaan virhevastuun arviointiin. Näin ollen hevosessa voitaisiin katsoa olevan myyjän vastattava virhe esimerkiksi tapauksessa, jossa myyjä on laiminlyönyt hevosen lääkintää tai tietyn heikkouden hoitamista koskevan erityisen tiedonantovelvollisuutensa.

Vaaranvastuun siirtymisellä on merkitystä myös arvioitaessa tavarán sopimuksenmukaisuutta. Jos tavarán ominaisuudet eivät ole vaaranvastuun siirtymisen hetkellä vastanneet sovittua, on tavarassa virhe, josta myyjä vastaa, vaikka se ilmeni vasta myöhemmin (KL 21.1 § ja KSL 5:15.1). Virheen ei siten tule välttämättä olla havaittavissa vaaranvastuun siirtyessä, vaan tavarán virheelliseksi katsomiseen riittää se, että tavarassa on ollut olemassa piilevä virhe tuona ajankohtana.⁸⁷

Hevoskaupassa ilmenevät virheet ovat pääosin nimenomaan piileviä virheitä. Usein ne ovat sairauksia, jotka ilmenevät käyttöhaittana vasta myöhemmin. Virheestä johtuvat oireet saattavat olla jo varhain näkyvissä, mutta niitä ei välttämättä heti osata katsoa virheeksi.⁸⁸ Hevonen saattaa toisinaan olla askellukseltaan hieman epäpuhdas, mikä ei sinänsä ole harvinaista, eikä sitä siten välttämättä voida heti katsoa virheeksi. Toisaalta ontuminen saattaa pahentua ja lopulta paljastua nivelrikoksi, mikä voidaan katsoa hevosessa vaaranvastuun siirtyessä olleeksi piileväksi virheeksi.

Tapauksessa KKO 1991:162 oli kysymys ostajan oikeudesta purkaa kauppa sillä perusteella, että tämän ostamat eläimet olivat jo kaupan aikana olleet altistuneita sairaudelle, johon ne pian kaupan jälkeen olivat sairastuneet. Kaupan kohteena olleista kuudesta nautaeläimestä neljä sairasti utaretulehdusta, mistä johtuen niiden poikimat vasikat olivat kuolleet ja lisäksi kaksi sairastunutta nautaeläintä oli kuollut ja kahden muun sairastuneen nautaeläimen maidontuotanto oli jäänyt vähäiseksi. Korkein oikeus totesi perusteluissaan todennäköisimmäksi syyksi neljän nautaeläimen sairastumisen utaretulehdukseen lähellä poikimisaikaa tapahtuneesta kiellonvastaisesta kuljetuksesta johtunutta räsitusta, joka oli alentanut kantavien eläinten vastustuskykyä niin, että sairaus oli puhjennut poikimisen jälkeen. Eläinten katsottiin olleen jo luovutushetkellä erityisen alttiita tautiin, johon ne olivat myöhemmin sairastuneet. Siksi korkein oikeus katsoi, että neljässä eläimessä oli ollut virhe siitä riippumatta, olivatko ne saaneet tartunnan ennen kauppaa vai sen jälkeen. Myyjän sopimusrikkomuksen katsottiin olleen oleellinen ja siten ostajalla oli oikeus vahingonkorvaukseen ja kaupan purkuun neljän nautaeläimen osalta.

Korkeimman oikeuden päätös on siitä mielenkiintoinen, että siitä voidaan päätellä, että jopa luovutushetkellä ollut erityisen *alttiuden* tautiin voidaan katsoa muodostavan virheen, jos eläin

⁸⁶ HE 360/1991 vp, s. 91.

⁸⁷ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 115.

⁸⁸ Lehtola – Wegelius, s. 110 – 111.

lopulta siihen sairastuu. Näin voitaneen ajatella olevan myös kun kysymys on jotain perinnöllisestä sairaudesta, josta ei ole kerrottu ostajalle. Toisaalta myyjän vastuu piilevästä virheestä voi tulla kohtuuttomaksi, jos erityisen alttiuden mihin tahansa tartuntatautiin voitaisiin ajatella aiheuttavan virheen. Ilmeisesti näin ei kuitenkaan ole tarkoitettu, vaan erityinen alttius voi tulla kyseeseen vain ennakoitavien sairastumisien yhteydessä.

Sairauksien lisäksi piilevä virhe voi liittyä myös hevosen suorituskykyyn tai hallittavuuteen erityisesti tapauksissa, joissa ostaja on fyysisesti tai ratsastustaidoiltaan heikko. Tällaisissa tapauksissa ongelmat kehittyvät virheiksi vasta myöhemmin, kaupanteon ja hevosen käyttöön-oton jälkeen ja ostaja yleensä vetoaa myyjän sopimusrikkomukseen vedoten tämän antamiin virheellisiin tietoihin tai myyjän tietojenantovelvollisuuden laiminlyöntiin.⁸⁹

Riita-asiassa asianosaisen on näytettävä toteen ne seikat, joihin hänen vaatimuksensa tai vastustamisensa perustuu (OK 17:2). Irtaimen kauppaa koskevassa riidassa ostaja kantaa yleensä todistustaakan siitä, että virhe on ollut hevosessa piilevänä jo vaaranvastuun siirtyessä ja myyjän tulee näyttää toteen, että virhe on syntynyt ostajan hallinnan aikana. Virheen syntyajankohdan määrittäminen voi kuitenkin usein olla hankalaa, ellei jopa mahdotonta. Tilanteessa saateen esittää useiden eri eläinlääkärien antamia lausuntoja vian syntyajankohdasta, virheestä ja sen vaikutuksista. Nämä lausunnot saattavat poiketa toisistaan melko paljonkin. Sairauden tai vamman voidaan todeta myös olleen olemassa vaaranvastuun siirtyessä, mutta pahentuneen vasta ostajan käytössä sen asteiseksi, että se aiheuttaa virheen.⁹⁰

Tapauksessa KVL 97/36/784 oli jo ostotarkastuksessa huomattu ahtautumaa hevosen okahaarakkeiden välissä. Hevonen oli myös koeratsastuksen yhteydessä reagoinut väistämällä selkään nousua. Noin viisi kuukautta kaupanteon jälkeen hevonen alkoi oireilla selkäänsä. Neljä eri eläinlääkärä antoi asiasta lausuntonsa ja tulkintansa röntgenkuvista ennen ja jälkeen kaupanteon. Okahaarakkeiden ahtauden ja oireiden ratsastuksessa todettiin pahentuneen. Myyjä katsoi, että hevosen selän kunnan huonontuminen oli voinut johtua esimerkiksi epäsopivan satulan tai epäpätevän ratsastuksen vuoksi. KVL lopulta totesi moniselitteisiin lausuntoihin ja eläinlääkäreiden tutkimuksiin nojautuen, ettei hevosessa ollut normaalia ratsastuskäyttöä estävää virhettä vaaranvastuun siirtyessä.

Kuluttajavalituslautakunnan päätöksestä ilmenee, että vaikka hevosessa oli mahdollisesti muussa tilanteessa virheeksi luettava ominaisuus, ei siinä silti ollut virhettä, vaan okahaarakkeiden ahtaumasta johtunut oireilu oli todennäköisesti johtunut ostajan käyttövirheestä. Tämä on mielestäni oikea ratkaisu. Ostajan tulee ymmärtää hevosen yksilöllisistä ominaisuuksista

⁸⁹ Lehtola – Wegelius, s. 111.

⁹⁰ Lehtola – Wegelius, s. 111.

johtuvien erityisten toimintatapojen ja esimerkiksi oikeanlaisten varusteiden merkitys. Vika oli tiedossa jo kaupanteon hetkellä ja ostajan on ostopäätöksen tehdessään tullut ymmärtää, että hevosen toimintakyvyn ylläpitäminen saattaa vaatia tietyn tyyllisiä harjoitteita ja vähintäänkin sopivat varusteet.

Hevoskauppa, kuten mikä tahansa muukin eläinkauppa, eroaa normaalista irtaimen kaupasta juuri siinä, että eläinkaupassa ostajan omat tiedot ja taidot voivat herkemmin olla vaikuttamassa tavarantoimituksen virheen syntyyn. Hevosessa ilmenevä ostajan aiheuttama virhe voi johtua esimerkiksi virheellisestä hoidosta, epäsovivista varusteista tai vääränlaisesta ratsastuksesta. Hevoskaupassa myyjäpuoli vetoaa melko usein siihen, että ostajan toiminta on aiheuttanut virheen tai ainakin pahentanut sitä. Ostajan puolella olevan virheen syyn tai sen määrän toteen näyttäminen on yleensä hyvin hankalaa. Kuluttajariitalautakunnan käsittelemissä hevoskauppaa koskevilla tapauksilla myyjän ostajan (osa)syyllisyydestä esittämä väite on usein johtanut asian ratkaisematta jättämiseen puutteellisen näytön perusteella.⁹¹

Kuluttajansuojalaissa on virheen olemassa oloa koskeva aikaolettamasäännös, jonka mukaan virheen oletetaan olleen tavarassa jo vaaranvastuun siirtyessä, jos se ilmenee kuuden kuukauden kuluessa tästä ajankohdasta. Olettama kuitenkin kumoutuu, mikäli myyjä onnistuu osoittamaan, että virhe on syntynyt vasta vaaranvastuun siirtymisen jälkeen. Myyjän on kuitenkin hyvin haastava näyttää sitä toteen, koska hevosen siirryttyä ostajan hallintaan, ei myyjä voi tietää, mitä sillä tehdään ja kuinka sitä hoidetaan. Olettama kumoutuu myös, jos oletus on virheen taikka tavarantoimituksen luonteen vastainen (KSL 5:15.2). Olettama voi olla virheen luonteen vastainen esimerkiksi silloin, kun virhe on syntynyt tapaturmaisesti taikka kun tavara on vahingoittunut väärän käsittelyn takia.⁹² Hevoskaupassa aikaolettamasäännös voinee kumoutua ”*tavarantoimituksen vastaisena*” mahdollisesti silloin, kun vika on syntynyt tapaturmaisesti tai hevonen on vahingoittunut ostajan väärän käsittelyn takia.⁹³

3.3.7.2 Vaaranvastuun siirtyminen

Vaaranvastuu siirtyy myyjältä ostajalle, kun ostaja saa tavarantoimituksensa. Tavarantoimituksen katsotaan siirtyvän ostajan hallintaan, kun se luovutetaan ostajalle (KL 13.1 § ja KSL 5:3.2). Noutokaupassa tämä on selvä asia. Tavara luovutetaan ostajan hallintaan, kun hän noutaa tavarantoimituksen myyjän

⁹¹ Lehtola – Wegelius, s. 119.

⁹² HE 89/2001 vp, s. 13.

⁹³ Lehtola – Wegelius, s. 112.

liikepaikasta. Myös kuljetuskaupassa, jossa myyjä huolehtii tavarankuljetuksesta saman paikkakunnan tai alueen sisällä, siirtyy tavarankuljetuksen hallinta ostajalle, kun se luovutetaan hänelle (KL 7.1 §).

Poikkeuksena edelliseen on kuljetuskauppa, jossa kuljetus suoritetaan myyjän paikkakunnalta ostajan paikkakunnalle itsenäistä rahdinkuljettajaa käyttäen. Tällaisessa tilanteessa luovutuksen katsotaan tapahtuneen jo rahdinkuljettajan saadessa tavarankuljetuksen hallintaansa (KL 7.2 §). Kuluttajankaupassa tavara kuitenkin katsotaan luovutetuksi vasta, kun rahdinkuljettaja on luovuttanut tavarankuljetuksen ostajan hallintaan, jos kuljettajana toimii myyjän ehdottama rahdinkuljettaja (KSL 5:3.4). Tällaisessa tapauksessa myös vaaranvastuu siirtyy ostajalle vasta, kun hän on saanut tavarankuljetuksen hallintaansa.

Vaaranvastuu hevosesta siirtyy ostajalle, kun ostaja tai ostajan valitsema kuljettaja tulee hakemaan hevosen myyjän tallista. Tällaisessa tilanteessa voitaneen olettaa, että hevosen lastaaminen kuljetusautoon on ostajan tehtävä ja vaaranvastuun voidaan katsoa siirtyvän jo siinä vaiheessa, kun hevonen on luovutettu ostajalle lastattavaksi. Rajanveto siihen, kenen vastuulla hevosen lastaaminen on, voi olla hyvinkin olennainen, sillä kuljetusautoon lastaamistilanteet ovat riskialttiita. Toki myyjä voi ostajan pyynnöstä lastata hevosen, mikä sekin on perusteltua ajatellen sitä, että myyjä yleensä tuntee hevonsa ja tietää tämän lastaamisessa vaadittavat keinot. Tällöin kuitenkin tulee esiin kysymys siitä, kuka on vastuussa, jos hevonen lastaustilanteessa loukkaantuu.⁹⁴

Myyjän toimiessa itse kuljettajana, siirtyy vaaranvastuu ostajalle vasta, kun hän saa hevosen omalla tallillaan haltuunsa. Toisaalta kauppalain sääntelemissä kaupoissa osapuolet voivat myös sopia vaaranvastuun siirtymisestä laista poiketen. Kuluttajankaupassa sopiminen ei ole mahdollista, vaan vaaranvastuu siirtyy myyjältä ostajalle aina vasta silloin, kun hevonen on luovutettu ostajalle. Näin on silloinkin, kun kuljetuksen myyjän paikkakunnalta ostajan paikkakunnalle suorittaa itsenäinen rahdinkuljettaja.⁹⁵

Vaaranvastuun siirtymistä koskevasta pääsäännöstä poiketaan myös tilanteessa, jossa tavaraa ei ostajasta johtuvasta syystä luovuteta oikea-aikaisesti, edellyttäen, että myyjä on tehnyt kaiken, mitä luovuttaminen häneltä edellyttää (KL 13.2 §). Tällaisissa tapauksissa vaaranvastuu siirtyy joka tapauksessa alun perin tarkoitettuna ajankohtana ja ostaja kantaa riskin hevosen

⁹⁴ Lehtola – Wegelius, s. 108.

⁹⁵ HE 360/1992 vp, s. 48 – 49.

tuottamuksettomasta vahingoittumisesta, vaikka hän ei olekaan saanut sitä haltuunsa. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun ostaja ei nouda hevosta sovittuna aikana tai järjestä tarvittavaa kuljetusta, vaikka nämä toimenpiteet on sovittu hänen tehtäväkseen ja myyjä on tehnyt kaiken hänen vastuullaan olevan suoritusten vaihdon järjestämiseksi. Ostajan viivästyksestä on kysymys myös silloin, kun hän ei kykene maksamaan hevosta ja myyjä tämän vuoksi pidättäytyy omasta suorituksestaan.⁹⁶

Tapaus KKO 2001:98 koski vaaranvastuuta ja myyjän edustajan huolenpitovelvollisuutta tilanteessa, jossa taulujen ostaja oli joutunut järjestämänsä kuljetuksen tilanpuutteen vuoksi jättämään osan tauluista myyjän varastoon. Taulut olivat sittemmin kadonneet varastosta. Ostajan mielestä myyjän edustaja oli vastuussa tauluista ja vaati myyjää korvaamaan taulujen arvon. Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että vaikka myyjän edustaja oli KL 72 §:n nojalla velvollinen ryhtymään kohtuullisiin toimenpiteisiin huolehtiakseen tavarasta, *oli vaaranvastuu siirtynyt* KL 13.2 §:n nojalla ostajalle, eikä myyjän edustaja siten ollut henkilökohtaisesti vastuussa ostajalle koituneesta vahingosta.

Edellä selostettu tapaus on mielestäni hyvä esimerkki vaaranvastuun siirtymisestä. Tällainen tilanne voisi hevoskaupassa tulla esiin silloin, kun hevonen jää kaupanteon jälkeen myyjän hallintaan ja samalla esimerkiksi tämän laitumelle ostajan viivästyksen vuoksi. Kesäisin hevosia usein pidetään yöt ja päivät laitumella, josta ne voivat päästä helposti karkaamaan taikka ne voidaan myös varastaa sieltä. Myyjää ei kuitenkaan voida velvoittaa hankkimaan muuta säilytyspaikkaa hevoselle kuin sen, missä hevosta on ennen kauppaa säilytetty. Jos tällaisessa tilanteessa hevonen karkaa tai se varastetaan laitumelta, on vahingonvaara ostajalla, joka siten joutuu kantamaan vastuun mahdollisista hevoselle aiheutuneista tai sen aiheuttamista vahingoista.

Hevoskauppaa koskevassa viivästystilanteessa ostajalle kohdistuvan vastuun voidaan katsoa olevan melko ankaraa. Ostajalla on vastuu ostamansa hevosen hyvinvoinnista ja soveltuvuudesta tarkoitettuun käyttötarkoitukseen. Ostajan on siten maksettava kauppahinta hevosesta, joka on jäänyt myyjän haltuun ostajasta johtuvan viivästyksen vuoksi, ja joka siellä ollessaan on loukkaantunut tai sairastunut ilman myyjän tuottamusta (KL 12 §). Näin ollen ostaja voi joutua viivästystilanteessa maksamaan hevosen ostohinnan, vaikka hevonen olisi myyjän hallussa ollessaan loukannut jalkansa ollessaan tarhassa, eikä sen vuoksi enää kelpaisikaan siihen käyttötarkoitukseen, johon ostaja sen on ostanut.

Tilanne saattaa olla eri, jos hevosen loukkaantuminen katsotaan johtuvan myyjän tuottamuksesta johtuvasta syystä. Tämä on seurausta siitä, että vaaranvastuun siirtymisestä huolimatta

⁹⁶ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 49 – 50.

myyjällä on KL 72 §:n mukaan velvollisuus ryhtyä kohtuullisiin toimenpiteisiin huolehtiakseen ostajan viivästyksen vuoksi myyjän hallintaan jääneestä hevosesta. Näin ollen myyjän on edelleen huolehdittava hevosen välttämättömästä huolenpidosta, kuten ruokinnasta ja ulkoilusta sekä mahdollisista terveyden hoitoon liittyvistä toimenpiteistä. Tähän velvoittaa myös eläinsuojelulain (247/1996) 5 §, jonka mukaan hoidossa olevaa eläintä ei saa jättää hoidotta tai hylätä, vaan sitä on ruokittava, juotettava ja muutenkin hoidettava asianmukaisesti. Myyjällä on kuitenkin oikeus saada ostajalta korvaus huolenpidosta aiheutuneista kustannuksista (KL 75 §)

Kuluttajankaupassa tällaista poikkeusta ei tehdä muiden, kuin luontaisten ominaisuuksiensa vuoksi herkästi pilaantuvien tuotteiden kohdalla. Myyjällä on siten vaaranvastuu siitä, että tavara tuhoutuu, katoaa, huonontuu tai vähenee ostajasta riippumattomasta syystä ennen sen luovutusta (KSL 5:6.1). Kuluttajankaupassa onkin katsottu kohtuulliseksi, että vaaranvastuu esimerkiksi *tapaturmaisesta* tuhoutumisesta tai vahingoittumisesta *säilyy myyjällä* luovutukseen asti myös silloin, kun ostaja ei nouda tai vastaanota tavaraa sovittuna ajankohtana.⁹⁷

Hevoskaupassa voi kyseeseen tulla myös tilanne, jossa hevonen jää joksikin aikaa myyjän talliin esimerkiksi myyjän koulutettavaksi tai siksi aikaa, että ostaja löytää tallipaikan. Koska vaaranvastuu hevosen tapaturmaisesta vahingoittumisesta säilyy myyjällä kuluttajankaupassa luovutukseen asti, tulisi vaaranvastuun siirtymisestä ostajalle erikseen sopia. Huomattavaa on kuitenkin se, ettei kuluttajansuojanlain piiriin kuuluvissa tapauksissa voida pätevästi sopia vaaranvastuun siirtymisestä osana kauppasopimusta. Asiasta tulisi tehdä erillinen hevosen täysihoitoa tai valmennusta koskeva sopimus heti kaupanteon jälkeen. Näin hevosen voitaisiin katsoa luovutetun ostajan hallintaan, vaikka se tosiasiallisesti jäisi myyjän tallille.⁹⁸

3.3.8 Huutokauppa ja avokauppa

Käytetyn tavaran huutokaupan lähtökohtana on perinteisesti ollut ostajalle lankeava suurempi riski siitä, ettei tavara vastaakaan hänen odotuksiaan.⁹⁹ Huutokaupatun käytetyn tavaran virheellisyyttä arvioidaan pääasiassa kauppain 19 §:n perusteella. Säännöksen mukaan huutokaupassa myytävä käytetty tavara katsotaan myydyksi ”*sellaisena kuin se on*”. Tällaisissa tapauksissa myyjän virhevastuu määräytyy kauppain 19.1 §:n mukaisesti. Tavarassa on siten virhe, jos se ei vastaa myyjän tavarasta antamia tietoja tai myyjä on laiminlyönyt antaa tavaraa koskevan olennaisen tiedon taikka, kun tavara on olennaisesti huonommassa kunnossa kuin

⁹⁷ HE 360/1992 vp, s. 50.

⁹⁸ Lehtola – Wegelius, s. 109 – 110.

⁹⁹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 101.

mitä ostajalla oli tavarahan hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen perusteltua aihetta olettaa. Huutokaupassa ei kuitenkaan ratkaise se hinta, mitä ostaja on lopulta maksanut tavarasta, vaan se mikä tavarahan lähtöhinta oli. Ostajalla ei myöskään ole oikeutta hinnanalennukseen, kun tavara on ostettu huutokaupasta (KL 37.2 §).

Kuluttajankaupassa sovellettavat säännökset määräytyvät sen mukaan voiko ostaja osallistua huutokauppaan henkilökohtaisesti vai ei. Tällöin käytetyn tavarahan huutokauppaan, johon ostaja voi osallistua henkilökohtaisesti sovelletaan kuluttajansuojalain 5 luvun 2 – 11 pykälää ja kauppalakia. Huutokauppaan, johon ostaja ei voi osallistua sovelletaan kuluttajansuojalain säännöksiä kuluttajankaupasta.¹⁰⁰

Avokaupalla tarkoitetaan kauppa, jossa on sovittu ostajan oikeudesta vapaasti peruuttaa kauppa määrätyn harkinta-ajan kuluessa. Avokaupassa tavara usein luovutetaan ostajan hallintaan ja ostajalle jätetään oikeus palauttaa myös täysin virheetön tavara harkinta-ajan kuluessa. Mikäli ostaja päättää palauttaa tavarahan myyjälle, on hänellä oikeus saada maksamansa kauppahinta takaisin.¹⁰¹ Myyjän oikeuksiin ei avokauppa vaikuta samaan tapaan, sillä myyjä on sidottu sopimukseen ostajan harkinta-ajasta huolimatta.¹⁰² Avokaupassa vaaranvastuu tavarasta on ostajalla siihen saakka, kunnes tavara palautuu myyjän hallintaan. Näin ollen vaaran vastuu hevosesta on ostajalla vielä silloinkin, kun se on matkalla takaisin myyjän talliin (KL 16 § ja KSL 5:6.3).

Jos hevonen on myyty avoimella kaupalla ja se on jo luovutettu, joutuu ostaja maksamaan kauppahinnan, vaikka hevonen katoaisi, sairastuisi, loukkaantuisi tai jouduttaisiin lopettamaan. Edellytyksenä tälle kuitenkin on se, että mainitunlainen tapahtuma johtuisi myyjästä riippumattomasta syystä (KSL 5:6.4)

Hevoskaupassa ostajat yleensä mielellään ottaisivat hevosen koeajalle. Myyjän kannalta koeaika tai muu vastaava avokauppa ei ole suositeltavaa. Kaupan osapuolet eivät useinkaan ole kaupanteon yhteydessä ottaneet huomioon vaaranvastuun siirtymistä koskevia säännöksiä ja sitä, mitä ne konkretisoituessaan merkitsevät, eikä niistä yleensä ole mitään mainittu kauppasopimuksessaan. Vaaranvastuun siirtymisestä olisi kuitenkin tärkeätä sopia kauppalain so-

¹⁰⁰ HE 89/2001 vp, s. 11.

¹⁰¹ HE 360/1992 vp, s. 51.

¹⁰² Lehtola – Wegelius, s. 110.

veltamispiiriin kuuluvissa kaupoissa, koska mahdollisuus hevosen loukkaantumiseen tai sairastumiseen on korkeimmillaan nimenomaan silloin, kun se joutuu vieraaseen ympäristöön vieraiden ihmisten käsiteltäväksi. Hevoskaupassa olisikin suositeltavaa pysytellä suoritusten samanaikaisuuden periaatteessa.¹⁰³

¹⁰³ Lehtola – Wegelius, s. 110.

4 REKLAMAATIO

4.1 Reklamaation merkitys

Jotta ostaja voisi tehokkaasti vedota tavaran virheeseen, tulee hänen ilmoittaa siitä myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi pitänyt havaita virhe (KL 32 § ja KSL 5:16.1). Ilmoitusvelvollisuus tarkoittaa ostajan velvollisuutta ilmoittaa myyjälle ainoastaan, että tavara on virheellinen tai millä tavalla virhe ilmenee. Lähtökohtaisesti ostajan ei siten tarvitse vielä tässä vaiheessa tarkentaa virheeseen perustuvia vaatimuksiaan, vaan hän voi tehdä sen myöhemmin.¹⁰⁴

Reklamaatiovelvollisuus voidaan nähdä suoritusvirheestä tietämättömän myyjän suorituksen oikeellisuuteen kohdistuvaa luottamusta turvaavana instrumenttina, sillä ostajan oikeus reklamoida virheestä prekludoituu, mikäli ostaja ei kohtuullisessa ajassa ilmoita myyjälle suoritusvirheestä. Reklamaatioilmoituksen tarkoituksena on antaa mahdollisuus virheestä tietämättömälle myyjälle oikaista virhe ja rajoittaa siitä aiheutuvaa vahinkoa.¹⁰⁵

4.2 Ostajan jälkitarkastusvelvollisuus

Ostajan ilmoitusvelvollisuus sisältää kaksi seikkaa; ensinnäkin ostajan on tarkastettava myyjän tekemän suorituksen sisältö ja toiseksi ostajan on reklamoitava mahdollisista virheistä kohtuullisessa ajassa. Ostajan laiminlyödessä jommankumman velvollisuutensa, hän saattaa menettää oikeutensa esittää vaatimuksia suoritusvirheiden perusteella.¹⁰⁶

Ostajan on tarkastettava tavara hyvän tavan mukaisesti niin pian kuin olosuhteet sen sallivat (KL 31.1 §). Kaukokaupassa ja kaupassa, jossa tavara kuljetetaan myyjän tieteen luovutuspaikasta, voi ostaja tarkastaa tavaran sen saavuttua perille. Jos ostaja muuttaa tavaran määränpaikkaa sen ollessa jo matkalla tai lähettää tavaran edelleen siten, ettei hänellä ole kohtuullista tilaisuutta sen tarkastamiseen, saa ostaja lykätä tavaran tarkastusta, kunnes se on tullut perille uudelle määräpaikkakunnalle. Tällaisessa tilanteessa kuitenkin edellytetään, että myyjä oli kaupantekohetkellä tietoinen tai hänen olisi pitänyt tietää, että tavaran määräpaikka mahdollisesti muuttuu tai että tavara mahdollisesti lähetetään edelleen (KL 31.2 – 3 §).

¹⁰⁴ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 118.

¹⁰⁵ Hemmo 2008, s. 420.

¹⁰⁶ Routamo – Ramberg, s. 242 – 250.

Hyvän tavan mukaisen tarkastuksen vaatimuksen sisältö voi vaihdella paljonkin riippuen siitä, minkälaisesta tavarasta on kysymys, mikä sen käyttötarkoitus on ja kuka on ostajana.¹⁰⁷ Myös tavarán arvo voi vaikuttaa tarkastusvelvollisuuden laajuuteen. Arvokkaamman kaupankohteen osalta voidaan ostajalta edellyttää tarkempaa tarkastusta kuin huokeamman kaupankohteen ostajalta. Toisaalta tarkastusvelvollisuuden laajuutta rajoittaa myyjän kaupankohteesta antamat täsmälliset tiedot.¹⁰⁸ Hevoskaupassa hyván tavan mukaisen tarkastuksen voitaneen edellyttää sisältävän ainakin kuljetuksen jälkeisen silmämääräisen tarkastuksen ja mahdollisesti hevosen liikkeiden tarkastamisen. Tarkastusratsastusta ei voitane edellyttää ensinnäkään siksi, että hevosen ratsastettavuutta ei välttämättä heti ensimmäisenä päivänä uudessa paikassa voida todeta validisti. Toiseksi hevosessa useimmiten ilmenevät virheet ovat piileviä, jolloin myös ratsastettavuudessa ilmenevät virheet tulevat usein esille vasta myöhemmin, eikä ensimmäisellä ratsastuskerralla siten ole välttämättä merkitystä reklamoinnin kannalta.

Jälkitarkastusvelvollisuuden täyttäminen ei siten tarkoita sitä, että ostajan katsottaisiin tarkastuksen jälkeen hyväksyneen myös tavarán mahdolliset piilevät virheet. Jälkitarkastuksen laiminlyöminen tai sen puutteellinen suorittaminen voi estää tavarassa myöhemmin ilmenevien virheiden reklamoinnin vain, jos nämä virheet olisivat olleet ostajan havaittavissa tai ostajan olisi tullut ne havaita jälkitarkastuksen yhteydessä.¹⁰⁹

Reklamaatioaika ei ala kulua siitä hetkestä, kun ostaja tosiasiallisesti huomaa virheen, vaan hetkestä, jolloin ostajan olisi pitänyt havaita virhe. Jälkitarkastuksen laiminlyönti ei aiheuta ostajalle vastuuta sopimusrikkomuksesta, mutta se aiheuttaa riskin siitä, ettei mahdollista virhettä huomata reklamaatioajan kuluessa ja ostaja näin menettää oikeutensa reklamaatioon. Lisäksi ajan kulumisen vaikeuttaa ostajan mahdollisuuksia todistaa virheen olleen olemassa jo vaaranvastuun siirtymisen hetkellä.

Kuluttajansuojalain 5:29:n mukaan kuluttajankauppaan ei sovelleta kauppalain 31 §:n säännöksiä ostajan jälkitarkastusvelvollisuudesta. Arvioitaessa kuluttajaostajan reklamaatioilmoituksen oikea-aikaisuutta kiinnitetään huomiota siihen seikkaan, milloin ostajan olisi tullut yksittäisten tapausten olosuhteet huomioon ottaen havaita virhe.¹¹⁰

¹⁰⁷ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 119 – 120.

¹⁰⁸ Hemmo 2008, s. 421.

¹⁰⁹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 120 ja Routamo – Ramberg, s. 242.

¹¹⁰ HE 360/1992 vp, s. 61.

4.3 Reklamaation tekeminen

Ostaja menettää oikeutensa vedota tavaran virheeseen, jos hän ei ilmoita virheestä myyjälle kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun hän on havainnut virheen tai hänen olisi pitänyt havaita virhe (KL 32 § ja KSL 5:16.1). Kuten edellä on todettu, kauppalaissa säädetyn jälkitarkastusvelvollisuuden laiminlyönti ei vaikuta piileviin virheisiin.

Hevoskaupassa virheet ovat usein vaikeasti havaittavia. Vaikka ostaja huomaisikin hevosessa jonkin oireen, ei hän välttämättä tunnista sitä virheeksi. Vielä epätodennäköisemmin ostaja kykenee arvioimaan virheen merkitystä ja sen mahdollisia seuraamuksia, erityisesti jos kyseessä on kokematon ostaja. Vaikka eläinlääkärin kutsuminen paikalle miten vähäisen oireen vuoksi tahansa ei ole perusteltua, voi mahdollisen virheen ilmoittamisesta myyjälle heti oireen esiintultua olla paljon hyötyä virheen vaikutusten rajoittamisessa, vaikkakaan itse ilmoitus ei sisällöllisesti vielä vastaisikaan reklamaatiota.¹¹¹

Kauppalaki ei aseta mitään kiinteää aikarajaa reklamaation tekemiselle, vaan reklamaatioajan pituuden kohtuullisuus on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Reklamaatioajan kohtuullisuuden arvioimisessa on otettava huomioon ostajan asema ja asiantuntemus sekä muut tapaukseen liittyvät olosuhteet. Liikekaupassa ostajalta voidaan edellyttää nopeampaa reklamaatiota kuin kuluttajankaupassa. Näin ollen elinkeinonharjoittajalta voidaan edellyttää nopeampaa reklamaatioilmoituksen tekemistä kuin kuluttajaostajalta.

Kohtuullisen reklamaatioajan alkaminen lasketaan siitä ajankohdasta, kun ostaja tuli tietoiseksi tai hänen olisi pitänyt tulla tietoiseksi virheestä. Ostajan edellytetään siis ymmärtäneen hevosen käytöksen tai oireiden johtuvan tavarassa olevasta virheestä, jotta reklamaatioajan voidaan katsoa alkaneen tuona ajankohtana.¹¹²

Kuluttajansuojalain piiriin kuuluvissa kaupoissa ostajalla on reklamointiaikaa aina vähintään kaksi kuukautta siitä, kun hän on huomannut tai hänen olisi pitänyt huomata virhe (KSL 5:16.1). Luonnollisesti kuluttaja voi tehdä reklamaation myös myöhemminkin kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun ostaja on havainnut tai hänen olisi pitänyt havaita virhe. Koska kuluttajankaupaan ei sovelleta kauppalaain säännöksiä ostajan jälkitarkastusvelvollisuudesta, arvioidaan ku-

¹¹¹ Lehtola – Wegelius, s. 114.

¹¹² HE 360/1992 vp, s. 61.

luttajan reklamaatio-oikeutta ainoastaan sen perusteella, milloin ostajan olisi tapauksen olosuhteet huomioon ottaen pitänyt havaita tavaran virhe. Toisin kuin kuluttajankaupassa, kauppalain piiriin kuuluvissa kaupoissa on mahdollista sopia reklamaatioajasta jopa ostajan asemaa heikentäen.¹¹³

Reklamaatiosäännösten tarkoitus on suojata virheellisen suorituksen tehneen luottamusta suoritusvoimien sopimuksenmukaisuuteen. Tämän vuoksi reklamaatiota voidaan edellyttää vain niissä tapauksissa, joissa myyjä tosiasiallisesti uskoo tehneensä virheettömän suorituksen. Ostaja saa siten vedota tavaran virheeseen suoraan ilman reklamaatioilmoituksen tekemistä vain sellaisissa tapauksissa, joissa myyjä on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti (KL 33 § ja KSL 5:16.2 kohta 1). Jos myyjä on yrittänyt salata tiedossaan olleen virheen ostajalta, ei ostajan tarvitse reklamoida myyjää kyseisestä virheestä, vaan hän voi suoraan vedota tavaran virheeseen ja siitä johtuviin seuraamuksiin.

¹¹³ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 121.

5 VIRHEEN SEURAAMUKSET

5.1 Virheen sopimusoikeudelliset seuraamukset hevoskaupassa

Sopimusoikeudellinen seuraamusjärjestelmä sisältää useita eri oikeuskeinoja, joihin virheellisen suorituksen vastaanottanut voi vedota. Näitä ovat pidättyminen kauppahinnasta, virheen korjaaminen, uusi toimitus, hinnanalennus, kaupan purkaminen sekä vahingonkorvaus (KL 30 §). Lisäksi kysymykseen voivat tulla erilaiset osapuolten kaupan yhteydessä sopimat seuraamukset, kuten sopimussakko tai käsirahan menettäminen. Kuluttajankaupassa on käytettävissä paljolti samat virheseuraamukset (KSL 5:17 – 20).

Seuraamukset voivat olla joko vaihtoehtoisia tai kumulatiivisia keskenään. Keskenään vaihtoehtoisia seuraamuksia ovat esimerkiksi hinnanalennus ja vahingonkorvaus. Näin ollen virheellisen sopimusobjektin saanut voi vaatia samaa virhettä koskevaksi hyvitykseksi näistä vain toista. Oikeuskeinojen kumulatiivisuus tulee kysymykseen esimerkiksi tilanteissa, joissa virheellisen sopimusobjektin saanut on oikeutettu saamaan vahingonkorvausta niistä vahingoistaan, joita on syntynyt käytetystä oikeuskeinosta huolimatta. Myös suorituksesta pidättyminen katsotaan sellaiseksi oikeuskeinoksi, joka voidaan yhdistää johonkin toiseen seuraamukseen.¹¹⁴

Ostajalla ei ole oikeutta vedota virheenä seikkaan, joka johtuu ostajasta tai ostajan puolella olevasta seikasta.

5.1.1 Pysyttämisoikeus

Ostajalla, jolla on myyjän viivästyksen tai tavaran virheeseen perustuva vaatimus, on oikeus pidättyä kauppahinnan maksamisesta vaatimustaan vastaavalta osalta (KL 42 § ja KSL 5:7 ja 17). Ostaja ei siten voi pidättää koko kauppahintaa, vaan hänen tulee arvioida se rahamäärä, joka vastaa niitä ostajan vaatimuksia, joihin hänellä on oikeus sopimusrikkomuksen perusteella.

Suorituksesta pidättyminen voidaan katsoa myös sopimusrikkomukseksi. Sovituista osapuolten suoritusvelvollisuuksien täyttämisaikakohdista riippuu se, miten suorituksesta pidättyminen

¹¹⁴ Hemmo 2008, s. 425 – 426.

voidaan toteuttaa. Kun suoritukset on sovittu tehtäväksi yhtä aikaa, voi osapuoli pidättäytyä suorituksesta pelkästään sillä perusteella, ettei toinen osapuoli ole valmis tekemään omaa suoritustaan oikeaan aikaan.

Jos pidättäytyvä osapuoli on kuitenkin ensisuoritusvelvollinen, voi hän pidättäytyä suorituksesta ai-noastaan ennakoidun sopimusrikkomuksen perusteella. Näin on esimerkiksi silloin, kun vasta-puoli on laiminlyönyt suorituksen tekemiseksi välttämättömät valmistelutoimet siten, ettei hän ilmeisesti tule tekemään oikea-aikaista ja virheetöntä suoritusta.¹¹⁵

Ostajan jättäessä kauppahinnan maksamatta voi myyjä pidättäytyä luovuttamasta hevosta hä-nelle.¹¹⁶ Mikäli hevonen on jo luovutettu, voi hän vaatia ostajaa pysymään sopimuksessa ja maksamaan siitä sovitun kauppahinnan. Ostajalla ei kuitenkaan ole velvollisuutta myötävaikut-taa kauppaan, jos sille on olemassa este, jota hän ei voi voittaa, tai jos myötävaikuttaminen edellyttäisi uhrauksia, jotka ovat kohtuuttomia verrattuna sopimusvelvoitteiden sopimuksen-mukaisesta täyttämisestä myyjälle koituvaan etuun. Myyjällä ei ole oikeutta vaatia ostajaa myö-tävaikuttamaan kauppaan myöskään silloin, jos hän on viivytellyt kohtuuttoman kauan vaati-muksen esittämisessä (KL 51 – 53 §).

Kuluttajansuojalain ja kauppalainsäännökset eroavat siten, että kuluttajankaupoissa myyjä ei voi tällaisissa tilanteissa kohdistaa ostajaan viivästysseuraamuksia, ellei ostaja ole jättänyt mak-samatta sellaista rahamäärää, joka on *selvästi* suurempi kuin mihin hänen perustellut vaatimuk-sensa hänet oikeuttaisivat.¹¹⁷ Arvioitaessa sitä, onko ostaja pidättynyt maksamasta tällaista hä-nen oikeuksiinsa verrattuna *ilmeisesti* liian suurta summaa, on huomiota kohdistettava erityi-esti siihen, mitä kuluttajan asemassa olevan ostajan voidaan kohtuudella edellyttää ymmärtä-vän ottaen huomioon ostajan käytettävissä tai saatavilla olleet tiedot hänen oikeusasemastaan. Kauppalain piiriin kuuluvissa kaupoissa ostajaa kohdellaan ankarammin sen suhteen, miten tarkkaan ostajan tulee osata arvioida oikeutetut vaatimuksensa ja se, kuinka suuren osan hän on oikeutettu pidättämään kauppahinnasta.¹¹⁸

¹¹⁵ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo s. 60, 156. Hemmo 2008, s. 432.

¹¹⁶ Routamo – Ramberg, s. 172.

¹¹⁷ HE 360/1992 vp, s. 14.

¹¹⁸ HE 360/1992 vp, s. 62.

5.1.2 Virheen oikaisu

5.1.2.1 Virheen korjaaminen

Virheen *oikaisulla* tarkoitetaan joko virheen *korjaamista* tai uuden *virheettömän tavaran toimittamista virheellisen tilalle*. Virheen oikaisu on mahdollista tehdä sekä myyjän että ostajan aloitteesta ja myyjällä voi olla olosuhteista riippuen joko oikeus tai velvollisuus suorittaa oikaisu.¹¹⁹ Oikaisemalla virheen voi myyjä välttyä sopimuksen purkamiselta tai hinnanalennus-seuraamukselta.¹²⁰ Virheen oikaisua oikeuskeinona voidaan perustella sillä, että sen myötä ostaja saa haluamansa suorituksen ja myyjä välttää sopimuksen purkamisen. Vaikka oikaisu saattaa aiheuttaa sopimussuhteessa ostajalle viivästystä ja myyjälle lisäkustannuksia ja vaivaa, on se kuitenkin perusteltavissa sopimuksen sitovuuden varmistamisella.¹²¹

Irtaimen kauppaa koskevassa lainsäädännössä ostajalle taataan oikeus vaatia myyjää korjaamaan virhe kohtuullisessa ajassa ilman, että siitä aiheutuu ostajalle kustannuksia. Ostajalla ei ole kuitenkaan oikeutta vaatia myyjää korjaamaan virhettä, jos siitä aiheuttaisi myyjälle kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa taikka, jos kuluttajankaupassa siihen on este, jota myyjä ei voi voittaa (KL 34.1 – 2 § ja KSL 5:18.1). Myyjällä on oikeus vaihtoehtoisesti myös uusia toimitus.

Virheen olennaisuudella ei ole väliä myyjän korjausvelvollisuuden suhteen. Edellytyksenä korjaamiselle on se, että tavarassa olevan virheen korjaaminen on käytännöllinen vaihtoehto ja ettei siitä aiheudu ostajalle kustannuksia. Toisaalta korjaamisesta ei saa aiheutua myyjällekään kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa. Tämä johtaa siihen, että myyjällä ei välttämättä ole velvollisuutta korjata sellaista vähäpätöistä sopimuspoikkeamaa, jonka ostaja voi korjata itse tai korjauttaa toisella. Huomioon on otettava myös ostajan velvollisuus torjua omaa vahinkoaan ja myötävaikuttaa myyjän mahdollisuuksiin korjata vahinko.¹²²

Ostaja voi teettää korjauksen jollakin toisella, jos se on mahdollista tehdä kohtuullisin kustannuksin.¹²³ Esimerkiksi hevosen jalassa olevan virheen korjaava erikoiskengitys on helpompaa

¹¹⁹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 123.

¹²⁰ HE 360/1992 vp, s. 63.

¹²¹ Hemmo 2008, s. 434 – 444.

¹²² Routamo – Ramberg, s. 259 – 206.

¹²³ Peltonen – Määttä, s. 328.

ja kustannustehokkaampaa suorittaa hevosen kotitallilla kuin kuljettaa sitä myyjälle kengitettäväksi. Tällöinkin myyjän tulee korvata kengityksestä aiheutuvat kulut ostajalle. Myyjällä ei kuitenkaan ole velvollisuutta maksaa korjauskuluista sitä osuutta, josta on aiheutunut ylimääräistä hyötyä kaupankohteelle sen pidentyneenä käyttöikänä, lisäarvona tai muulla vastaavalla tavalla. Tosin hevossa kaupassa virheen korjaamisesta harvemmin koituu minkäänlaista lisäarvoa tai muuta vastaavaa. Pääsääntöisesti hevosen fyysisten vikojen korjaaminen tarkoittaa sitä, että hevoseen jää ennemmin tietty heikkous korjatun vian tilalle kuin, että siitä tulisi entistäkin parempikuntoisempi.

Ennen kun ostaja voi korjata virheen itse tai korjauttaa sen jollain toisella, on hänen annettava myyjälle mahdollisuus korjata itse virheensä, elleivät olosuhteet ole olleet sellaiset, ettei ostajan ole kohtuudella voitu edellyttää odottavan myyjän suorittamaa oikaisua (KL 36.2 § ja KSL 5:18.2). Ostaja voi siten korjata virheen itse siinä tapauksessa, että hänen ei tapauksen olosuhteet huomioon ottaen ole kohtuudella voitu edellyttää jäävän odottamaan myyjän toteuttamaa oikaisua.¹²⁴ Näin voi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa hevonen vaatii akuutisti eläinlääketeellistä hoitoa, eikä ostaja voi jäädä odottamaan myyjän toimia. Jos myyjällä on kuitenkin ollut oikeus oikaista suoritusvirheensä, mutta ostaja ei tarjoa myyjälle mahdollisuutta virheensä oikaisemiseen, voi myyjä vedota ostajan laiminlyöntiin ja vaatia itseensä kohdistuvien seuraamusten rajoittamista.¹²⁵

Ostaja ei myöskään voi vedota sellaisiin oikaisutoimiin joiden edellytyksenä on myyjän oikaisuoikeuden puuttuminen tai sen laiminlyöminen, mikäli hän ei ole tarjonnut myyjälle tälle kuuluvaa oikaisumahdollisuutta. Siten ostaja ei voi vedota virheeseen hinnanalennuksen tai kaupan purkamisen perusteena, mikäli hän on laiminlyönyt antaa myyjälle tälle kuuluvan mahdollisuuden oikaista virheensä (KL 37.1 § ja KSL 5:18.3 ja 5:19). Ostaja voi kuitenkin vaatia myyjältä korvausta siltä osin kuin kyse on vahingoista, joita ei olisi voitu oikaisulla välttää. Tällaisia vahinkoja ovat esimerkiksi sopimusrikkomuksen selvittelystä aiheutuneet kulut.¹²⁶

Myyjällä ei kuitenkaan ole oikaisuvelvollisuutta, mikäli siihen on este, jota hän ei voittaa, tai jos siihen liittyisi kohtuuttomia kustannuksia. Kohtuuttomia kustannuksia arvioitaessa tulee huomioida virheen merkitys ja tavaran arvo, jos se olisi sopimuksen mukainen. Lisäksi tulee

¹²⁴ Peltonen – Määttä, s. 332 ja Routamo – Ramberg, s. 270.

¹²⁵ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 128.

¹²⁶ Routamo – Ramberg, s. 273.

verrata korjauskustannusten määrää vaihtoehtoisen oikaisutavan kustannuksiin.¹²⁷ Mikäli oikaisu on mahdollista tehdä halvemmalla tavalla, esimerkiksi toimittamalla uusi korvaava tuote, voi myyjä turvautua siihen oikaisumahdollisuuteen.

Ostajan reklamaation jälkeen myyjälle syntyy pääsääntöisesti oikeus korjata virhe omalla kustannuksellaan tai tehdä uusi toimitus, vaikka ostaja ei sitä itse vaatisikaan. Myyjän itseoikaisu on yleensä myyjälle edullisin tapa saada suoritusvirheensä korjatuksi. Myyjä voi tällöin tehdä työn omakustannushintaan ja samalla kontrolloida työnsuorittamista ja sen sisältöä siten, ettei hänen maksettavakseen tulisi alkuperäiseen suoritukseen liittymättömiä parannuksia. Lisäksi myyjä voi välttyä mahdolliselta hinnanalennukselta tai kaupan purkamiselta korjaamalla virheen.¹²⁸

Lähtökohtaisesti ostajalla on velvollisuus hyväksyä myyjän oikaisutarjous (KSL 5:18.2). Ostajalla on kuitenkin oikeus kieltäytyä myyjän itseoikaisusta silloin, kun se voisi aiheuttaa ostajalle *olennaista haittaa*, tavarán *arvon alenemista* tai *vaaraa* siitä, että ostaja *ei saisi korvausta hänelle aiheutuvista kustannuksista* (KL 36.1 § ja KSL 5:18.2).

Hevoskaupassa voisi syntyä tavarán arvon alenemista esimerkiksi tilanteessa, jossa hevosen virheen korjaamiseksi tehtävä leikkaushoito ei todennäköisesti tulisi johtamaan hyväksyttävään lopputulokseen. Olennainen haitta voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa koulukisakäyttöön myytyä hevosta ei olekaan koulutettu riittävälle tasolle ja myyjä tarjoaisi virheen oikaisuna hevosen kouluttamisen kyseiselle tasolle. Hevosen kouluttaminen vie kuitenkin aikaa eikä tason vaatimien liikkeiden laadukas oppiminen ole taattua. Lisäksi vaaranvastuun siirtymiseen liittyvät ongelmat tulisi ottaa huomioon hevosen ollessa myyjän luona koulutettavana. Ostajan, joka on hankkinut itselleen kisakentille valmiin hevosen, ei voitane edellyttää suostuvan tällaiseen ratkaisuun, josta selkeästi ostajalle aiheutuu olennaista haittaa käyttötarkoituksen estyessä koulutuksen vaatimaksi ajaksi.

Jos virheen korjaaminen ei ole mahdollista edellä mainittujen perusteiden vuoksi, on ostajalla mahdollisuus turvautua muihin seuraamuksiin. Virheen ollessa olennainen ja korjauskelvoton, voi ostaja purkaa kaupan. Ostajan päätyessä teettämään korjauksen ulkopuolisella, tulee myyjän korvata ostajalle tästä aiheutuneet kustannukset. Myyjä ei voi näissä tapauksissa vedota

¹²⁷ HE 89/2001 vp, s.14.

¹²⁸ Hemmo 2008, s. 446.

oikaisumahdollisuuden tarjoamatta jättämiseen hänelle lankeavia seuraamuksia tai niiden laajuutta rajoittavana tekijänä (KL 34.3 § ja KSL 5:18.3).

5.1.2.2 Virheettömän hevosen toimittaminen virheellisen tilalle

Virheen oikaisu voi tapahtua myös siten, että myyjä uusii toimituksen eli toimittaa ostajalle uuden virheettömän tavaran. Lain mukaan myyjä voi tavaran virheen korjaamisen sijasta uusien toimituksen, jos siitä ei aiheudu ostajalle olennaista haittaa tai vaaraa siitä, että ostaja ei saa korvausta hänelle aiheutuneista kuluista. Virheen korjaamisesta ei myöskään saa aiheutua tavaran arvon alenemista (KL 34.1 § ja KSL 5:18.2).

Hevoskaupassa hevosen virheen oikaiseminen uuden toimittamisella ei useinkaan ole toimiva ratkaisu. Uuden hevosen toimittamisen virheellisen tilalle voidaan katsoa aiheuttavan ostajalle yleensä aina oleellista haittaa, koska kaupankohteenä on persoonaesine, joka ostetaan sen yksilöllisten piirteidensä vuoksi erityisesti ostajan taitoihin, tarpeisiin ja aiottuun käyttötarkoitukseen sopivana. Lisäksi myyjällä ei yleensä ole tarjota tilalle hevosta, joka vastaisi ostajan vaatimuksia. Erityisesti yksityisten välisessä kaupassa tilanne on yleensä se, ettei myyjällä edes ole tarjota toista hevosta virheellisen tilalle ja vaikka elinkeinonharjoittajalla olisikin tarjota muita hevosia virheellisen tilalle, ne harvoin täyttävät ostajan vaatimuksia.

Kuluttajansuojalaissa ostajan kieltäytymiselle on säädetty kauppalaisissa mainittujen perusteiden lisäksi ”muu erityinen syy”. Kuluttajariitalautakunta on katsonut tällaisen ”muun erityisen syyn” olevan kyseessä esimerkiksi tapauksissa KRIL 3362/36/2009 ja KVL 02/36/3178. Molemmissa tapauksissa lautakunta otti kantaa ostajan oikeuteen kieltäytyä vastaanottamasta myyjän oikaisuna tarjoamaa toista koiraa. Lautakunta totesi, että seura- ja harrastuseläimiin voi liittyä tavaran kaupan normaalisti kuulumattomia tunnearvoja. Eläimestä voi tulla yksilö, joka ei ole korvattavissa vastaavalla eläimellä. Tapauksissa esiintyneillä ostajilla oli siten ollut oikeus kieltäytyä myyjän oikaisusta, joka olisi tarkoittanut toisen koiran vastaanottamista kuolleen koiran tilalle.

Kuluttajariitalautakunnan käytäntö on mielestäni erittäin sopiva myös hevoskaupan ollessa kyseessä. Vaikka hevonen ei pääsääntöisesti asu edes samassa pihapiirissä omistajansa kanssa, tulee siitäkin pääsääntöisesti rakas ystävä, jota ei sen yksilöllisyyden vuoksi voi korvata toisella. Toisin kuin esimerkiksi tenniksen pelaaja voi korvata mailansa toisella samanlaisella, ei

hevosen omistaja saa harrastuksen laatuun ja jopa turvallisuuteen vaikuttavaa tunnesidettä, luotamusta ja yhteenkuuluvaisuuden tunnetta minkä tahansa hevosen kanssa. Elollinen yksilö ei yleensä ole korvattavissa toisella.

Kauppalain piiriin kuuluvissa kaupoissa ostaja voi vaatia uutta toimitusta, mikäli sopimusrikkomuksella on hänelle olennainen merkitys ja myyjä käsitti tämän tai hänen olisi pitänyt käsitellä se (KL 34.2 §). Myös kuluttajankaupoissa tämä on mahdollista, mutta kuluttajansuojalakiin ei ole otettu mainintaa sopimusrikkomuksen olennaisuudesta. Näin ollen kuluttajankaupassa ostaja voi vaatia uutta toimitusta muunkin kuin olennaisen virheen vuoksi (KSL 5:18).

Ostajan oikeutta vaatia virheettömän tavaran toimittamista virheellisen tilalle on kuitenkin rajoitettu kolmessa tilanteessa. Myyjän ei tarvitse toimittaa virheetöntä tavaraa virheellisen tilalle ensinnäkään silloin, kun myyjän sopimuksen mukaiselle suoritukselle on olemassa este, jota hän ei voi voittaa. Toiseksi myyjä voi kieltäytyä uuden tavaran toimittamisesta silloin, kun sopimuksen virheetön täyttäminen edellyttäisi myyjältä ostajalle koituvaan etuun verrattuna kohtuuttomia uhrauksia (KL 23.1 §). Ostaja ei voi vaatia myyjää toimittamaan uutta tavaraa myöskään silloin, kun kaupan kohteena ollut tavara oli olemassa kaupantekohetkellä eikä kaupan kohdetta voida korvata muulla tavaralla. Arvioitaessa tavaran korvattavuutta on otettava huomioon sekä tavaran ominaisuudet että se, mitä sopijapuolten on oletettava edellyttäneen (KL 34.2 §). Jos myyjällä ei ole toista hevosta, jolla korvata virheellinen suoritus, voidaan myyjällä katsoa tällöin olevan este, jota hän ei voi voittaa. Myyjän ei myöskään voitane edellyttää antavan mahdollisesti toista omistamaansa hevosta virheellisen tilalle etenkin, jos kyseinen hevonen ei ole valmiiksi jo myynnissä tai omistaja ei halua luopua siitä.

Ennen kuluttajansuojalain uudistusta ostajan oikeutta vaatia uutta tavaraa virheellisen tavaran tilalle ei ollut mitenkään rajoitettu. Lain esitöissä asiantilan muutosta perusteltiin muun muassa sillä, että esimerkiksi käytettyjen tavaroiden ja ainutlaatuisten esineiden kaupassa virheettömän tavaran toimittaminen voi olla myyjälle ylivoimaista.¹²⁹ Näin ollen voidaan olettaa, ettei ostajan oikeus vaatia uutta hevosta virheellisen tilalle pääse useinkaan toteutumaan hevoskaupassa.

¹²⁹ HE 360/1992 vp, s. 62.

5.1.3 Toissijaiset virheseuraamukset

5.1.3.1 Hinnanalennus

Ostajalla on oikeus vaatia hinnanalennusta silloin, kun virheen korjaaminen tai uuden tavaran toimittaminen ei tule kysymykseen tai kun sitä ei ole suoritettu kohtuullisessa ajassa reklamaatiosta (KL 37.1 § ja KSL 5:19). Ostaja voi vaatia hinnanalennusta myös sellaisista vähäisistä virheistä, joiden ei katsota riittävän vielä kaupan purkuun. Kaupan purkamisen edellytysten täytyessä ostaja voi kuitenkin vaatia hinnanalennusta myös kaupan purkamisen sijasta.¹³⁰

Hinnanalennus toimii osapuolten suoritusten tasapainon palauttavana oikeuskeinona. Sen avulla ostajan suoritusvelvollisuus mitoitetaan vastaamaan hänen myyjältä saamansa virheellisen suorituksen arvoa. Tällöin kummankin osapuolen suoritus poikkeaa sopimuksessa sovittusta, mutta niiden keskinäinen suhde saadaan pysymään sopimusta vastaavana.¹³¹

Edellytyksenä hinnanalennuksen vaatimiselle on se, että virheestä huolimatta sopimus pysyy voimassa ja hyvitystä haetaan virheen johdosta. Viivästyksen johdosta ei voi vaatia hinnanalennusta. Lisäksi edellytetään, ettei virheen oikaisu tule kysymykseen esimerkiksi sen vuoksi, että oikaisun edellytykset eivät täyty tai myyjä ei ole täyttänyt oikaisuvelvollisuuttaan kohtuullisessa ajassa ostajan reklamaatiosta. Jos oikaisun edellytykset täyttyvät, tulee ostajan tarjota myyjälle asianmukainen mahdollisuus virheen oikaisuun, jotta hän voisi vaatia myöhemmin hinnanalennusta.¹³² Oikaisu on siten hinnanalennukseen verrattuna ensisijainen seuraamus virhetilanteessa. Ostajalla on oikaisusta huolimatta oikeus hinnanalennukseen, jos tavara ei oikaisunkaan jälkeen vastaa virheetöntä.¹³³

Vaikka myyjä vapautuisi virheen oikaisusta suoritusesteen perusteella, on ostajalla siitä huolimatta oikeus hinnanalennukseen, koska hinnanalennukseen vetoaminen ei vaadi tuottamusta. Hinnanalennus ei myöskään edellytä erityistä olennaisuutta virheeltä.¹³⁴

Hinnanalennus lasketaan niin, että alennetun ja sopimuksen mukaisen hinnan suhde vastaa virheellisen ja sopimuksen mukaisen tavaran arvon välistä suhdetta tavaran luovutushetkenä (KL

¹³⁰ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 129.

¹³¹ Viljanen, s. 987.

¹³² HE 360/1992 vp, 65.

¹³³ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 130.

¹³⁴ Saarnilehto – Annola a, s. 487.

38 §). Kuluttajansuojalaissa on säädetty, että ostaa saa vaatia virhettä vastaavaa hinnanalennusta (KSL 5:19). Hinnanalennuksen määrään vaikuttaa siten se, kuinka paljon tavaran arvo on alentunut virheen vuoksi ja millaiset ovat virheen korjauskustannuksen.¹³⁵

Koska hinnanalennuksen tarkoituksena ei ole vaikuttaa sopimuksen edullisuuteen kummankaan osapuolen kannalta, ei se muokkaa osapuolten sopimuksella sopimaa varallisuudenjakoakaan. Tästä johtuen myyjä ei voi torjua hinnanalennusta vetoamalla esimerkiksi siihen, että tavarasta maksettu hinta on tavaran kunto huomioon ottaen oikea verrattuna sen käypään arvoon. Vaikka tavaran hinta on jo alkujaan sovittu yleistä markkinahintaa alemmaksi, ei se estä ostajaa vetoamasta sellaiseen tavaran virheeseen, josta ei ole sovittu tai josta hän ei ole ollut tietoinen ennen kaupantekoa.¹³⁶

Hevoskaupassa hevosen arvoa arvioidaan tyypillisesti sen mukaan, mikä merkitys virheellä on ollut ostajalle. Tällöin arvioitavaksi tulevat esimerkiksi virheen merkitys hevosen käyttöarvoon sekä eläinlääkärikustannukset. Hinnanalennus ei ole muodostunut hevoskaupoissa kovinkaan keskeiseksi seuraamukseksi hevoskaupan luonteen vuoksi. Kuten jo aiemmin on todettu, yleensä hevonen ostetaan johonkin tiettyyn tarkoitukseen, joka yleensä estyy hevosessa ilmeneen virheen vuoksi. Käyttötarkoituksen estyessä virhe on yleensä niin olennainen, että usein kaupan purkamisen edellytykset täyttyvät.¹³⁷

5.1.3.2 Kaupan purkaminen

5.1.3.2.1 Kaupan purkamisen edellytykset

Kaupan purkaminen tulee kysymykseen vasta, kun muut ostajan suojaksi säädetyt oikeuskeinot, esimerkiksi hinnanalennus tai virheen oikaisu, eivät joko riitä suojaamaan ostajan oikeuksia taikka kun niitä ei suoriteta ajoissa.¹³⁸ Kauppalain mukaan ostajalla on oikeus purkaa kauppa, jos virheen oikaiseminen ei tule kysymykseen, tai sitä ei ole suoritettu kohtuullisessa ajassa reklamaatiosta (KL 37.1 §). Lisäksi purkuoikeuden edellytyksenä on, että sopimusrikkomuksella on *ostajalle olennainen* merkitys ja myyjä *käsitti* tämän tai hänen *olisi pitänyt käsittää* se (KL 39.1 §). Kuluttajankaupan purkaminen edellyttää, *ettei* tavarassa oleva *virhe ole vähäinen* (KSL 5:19 2 kohta).

¹³⁵ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 131.

¹³⁶ Hemmo 2008, s. 499 – 500. Ks. myös Routamo – Ramberg, s. 274.

¹³⁷ Lehtola – Wegelius, s. 124.

¹³⁸ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 132.

Sopimusrikkomuksen merkityksen *olennaisuuden* arviointi vaatii sopimusrikkomuksen kokonaisarviointia, jossa on huomioitava virheen laatu, ostajalta vaadittava virheensietokynnys¹³⁹ sekä myyjän mahdollisuus muuten hyvittää virhe ostajalle. Virheen katsotaan usein olevan olennainen, jos ostaja ei sen vuoksi saa sitä hyötyä, mitä hänellä on sopimuksen perusteella oikeus odottaa.¹⁴⁰ Sopimusrikkomuksesta aiheutuvien haittavaikutusten on oltava olennaisia juuri kyseisen ostajan kannalta. Ostaja voi halutessaan laajentaa purkamisoikeuttansa tai vahingonkorvaussuojaansa antamalla myyjälle tieto sellaisista tarkoituksistaan tai arvostuksistaan, joita myyjä ei muuten voi havaita.¹⁴¹

Myyjän *tietoisuusvaatimus* ei edellytä, että hänen olisi pitänyt tietää sopimusrikkomuksen olennaisesta merkityksestä ostajalle, vaan pelkkä ymmärrys siitä riittää ostajan purkuoikeuden syntymiseksi. Se, miten myyjä tosiasiaassa on käsittänyt sopimusrikkomuksen olennaisuuden, tulee näyttää toteen OK 17:2:n mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että ostajan on näytettävä toteen ne seikat, joihin hän vetoaa todistaakseen ensinnäkin sopimusrikkomuksen olennaisuuden ja toiseksi sen, että myyjällä on ollut mahdollisuus ottaa se huomioon. Myyjän on puolestaan näytettävä toteen, ettei hän ole ymmärtänyt eikä voinutkaan ymmärtää rikkomuksen olennaisesta merkityksestä ostajalle.¹⁴²

Edellytyksenä kaupan purkamiselle on vielä se, että ostajan on tullut *ilmoittaa purkamisesta* myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän on havainnut virheen tai hänen olisi pitänyt havaita virhe. Jos myyjällä on ollut käytettävissään virheen korjaamista tai uutta toimitusta varten tietty aika, tulee ostajan ilmoittaa purkamisesta ennen tämän ajan päättymistä. Ostajan reklamaation laiminlyönnillä ei kuitenkaan ole tällaista vaikutusta, jos myyjä on menetellyt törkeän huolimattomasti tai kunnianvastaisesti ja arvottomasti (KL 39.2 §).

Ostajan *oikeuteen* purkaa kauppa ei vaikuta myyjän sopimusrikkomuksen tuottamuksellisuus. Ostajalla on oikeus purkaa sopimus, vaikka myyjän puolella oleva sopimusrikkomus johtuisikin hänestä riippumattomasta syystä. Myyjän tuottamus voi kuitenkin vaikuttaa sopimusrikkomuksen *oleellisuuden arvioinnissa* purkamisoikeutta laajentavasti. Myyjän erityisen moitittava

¹³⁹ Ks. HE 360/1992 vp, s. 62. Ostajalla on tietyn asteinen sietämisvelvollisuus, joka hevoskaupassa tulee esiin erityisesti sen vuoksi, että kyseessä on käytettynä myytävä persoonaesine, jolloin on ilmeistä, ettei ostaja voi olettaa ostavansa täysin virheetöntä hevosta

¹⁴⁰ Routamo – Ramberg, s. 199. Ks. myös Sisula-Tulokas, s. 125. ”Ostajan tulee perustaa odotuksensa mm. kaupapahintaan, kaupan kohteen ikään, ulkoiseen kuntoon, myyjän antamiin tietoihin jne.”

¹⁴¹ Hemmo, 2008, s. 512.

¹⁴² Routamo – Ramberg, s. 201.

käyttäytyminen voi kuitenkin olla peruste sopimuksen purkamiselle.¹⁴³ Purku ei silti ole pakollinen, vaikka sen edellytykset täytyisivätkin. Ostaja voi siinäkin tapauksessa tyytyä vaatimaan vain hinnanalennusta.

Ostajalla ei ole oikeutta purkaa kauppaa tai vaatia uutta toimitusta, jos tavara on olennaisesti muuttunut hänen hallintansa aikana. Ostajan on siten palautettava hevonen samassa kunnossa kuin se oli tullessaan ostajalle. Ostaja ei voi palauttaa hevosta, jonka lihaksistosta ja muusta kunnosta hän ei ole pitänyt riittävää huolta. Toisaalta myös kaupan purun syynä oleva sairaus voi olla syynä siihen, ettei hevosta voida palauttaa ostohetkeä vastaavassa kunnossa.¹⁴⁴

Ostaja ei kuitenkaan menetä purkuoikeuttaan tai oikeuttaan vaatia uutta toimitusta, jos tavara on tuhoutunut, kadonnut, vähentynyt tai huonontunut sellaisten tavaran omien ominaisuuksien johdosta, jotka ei johdu ostajasta (KL 66.2 §:n kohta 1). Ostaja ei menetä purkuoikeuttaan myöskään silloin, kun tavara on tuhoutunut, vähentynyt tai huonontunut sellaisen toimenpiteen vuoksi, joka on ollut välttämätön tavaran virheettömyyden tarkistamiseksi (KL 66.2 §:n kohta 2).

Tapauksessa KKO 2009:61 hevosella oli todettu nivelrikko neljä kuukautta kaupanteon jälkeen. Hevonen oli lopetettu neljä ja puoli kuukautta diagnoosin jälkeen ja tästä kahden kuukauden päästä ostajat vaativat kaupan purkoa. Myyjä oli hovioikeudessa vedonnut siihen, ettei hänelle ollut annettu mahdollisuutta oikaista virhettä tai rajoittaa vahingon määrää käyttämällä hevosta jalostukseen tai muuhun tarkoitukseen. Korkein oikeus katsoi alempien oikeuksien tuomioiden perusteella, ettei hevosta olisi voitu käyttää varsottamiseen sen sairauden laadun, parantumattomuuden ja etenemisen vuoksi ja siksi hevosen lopettaminen oli ollut perusteltua. Lisäksi hevosen virhettä ei voitu katsoa vähäiseksi. Ostajalla oli oikeus kaupan purkuun, vaikka kaupan kohde oli kuollut.

Mielestäni korkeimman oikeuden päätös oli oikeudenmukainen. Hevosella ei olisi ollut tulevaisuutta enää myyjänkään käytössä sen koko ajan pahenevan nivelrikon vuoksi. Hevosen varsottaminen tai ”muuhun tarkoitukseen” käyttäminen olisi todennäköisesti johtanut eläinsuojellisiin kysymyksiin ja siten oli oikea ratkaisu lopettaa se. Se, että hevosta ei luonnollisestikaan voitu palauttaa myyjälle lopettamisen jälkeen, ei poistanut sitä tosiasiaa, että hevosessa oli ollut vaaranvastuun siirtymisen aikana piilevä virhe, jonka merkitys ei ollut ostajille vähäinen. Tästä syystä ostajilla oli oikeus purkaa kauppa, vaikka he eivät voineetkaan palauttaa myyjän suoritusta takaisin myyjälle.

¹⁴³ Hemmo 2008, s. 513.

¹⁴⁴ Lehtola – Wegelius, s. 127.

Jotta ostajalla olisi *kuluttajankaupassa* virheeseen perustuva purkuoikeus, tulee virheen olla *vähäistä suurempi* (KSL 5:19). Arvioitaessa virheen vähäisyyttä tulee huomioon ottaa virheen kokonaismerkitys ostajalle. Virhe voidaan katsoa vähäiseksi esimerkiksi silloin, kun se on korjattavissa nopeasti ja helposti.¹⁴⁵ Siinä tapauksessa, että kaupan purkamisen edellytykset eivät täyty, voi ostaja vaihtoehtoisesti vaatia hinnanalennusta.

Hevoskauppaan liittyvinä vähäisinä virheinä voidaan pitää normaalista urheilukäytöstä syntyneitä kulumia tai vastaavia verraten pieniä vammoja, jotka eivät pitkällä aikavälillä estä hevosen käyttöä ostajan edellyttämässä käytössä. Hevosen luontaiset ominaisuudet elävänä eläimenä johtavat siihen, että sille syntyvien kiputilojen, jännitysten, venähdysten ja muiden verraten pienien, mutta tarkkaa ja säännöllistä hoitoa vaativien sairauksien ja vammojen voidaan katsoa kuuluvan hevosen omistajan sietämisvelvollisuuden piiriin osana hevosen omistamista.¹⁴⁶

Purkukynnys on kuluttajankaupassa alempi kuin kauppalain säätelemissä tilanteissa. Tämä johtuu siitä, että kuluttajankaupoissa ei sovelleta KL 39.2 §:a, eikä ostajan oikeutta purkaa kauppa ole siten sidottu kyseisessä pykälässä säädettyihin määräaikoihin. Koska ostajan ei tästä johtuen tarvitse tehdä purkuilmoitusta kohtuullisessa ajassa virheen huomaamisesta tai myyjälle korjaamiseen tai uuden tavaran toimittamiseen varatun ajan päättymisestä, on myyjän syytä varautua kaupan purkamiseen etenkin, jos virhettä ei voida oikaista tai oikaisu jää suorittamatta tai onnistumatta.¹⁴⁷

Tapauksessa KKO 2009:61 käsiteltiin sitä, olivatko ostajat vedonneet hevosessa ilmenneeseen virheeseen kuluttajansuojalain 5:13.1:ssa tarkoittamassa *kohtuullisessa ajassa*. Elinkeinonharjoittajana toiminut myyjä oli ollut paikalla, kun eläinlääkäri oli todennut myyjän neljä kuukautta aiemmin myyneessä hevosessa nivelrikon. Hevonen oli lopetettu neljä kuukautta nivelrikkodiagnoosin jälkeen. Ostajat ilmoittivat myyjälle puoli vuotta diagnoosin jälkeen lopettaneensa hevosen ja vaativansa kaupan purkua. Myyjä katsoi, ettei ostajilla ollut oikeutta vedota kaupan virheeseen enää puolta vuotta diagnoosin teon jälkeen.

Korkein oikeus katsoi myyjän saaneen tiedon hevosen virheestä ostajien kanssa samanaikaisesti eläinlääkärin todetessa nivelrikon, eikä, kuten myyjä väitti, vasta puoli vuotta diagnoosin teon jälkeen ostajilta saamansa purkuilmoituksen myötä. Korkeimman oikeuden mukaan ostajan ei tarvinnut kyseisissä olosuhteissa toistaa myyjälle sitä, minkä tämä oli jo eläinlääkäriltä kuullut täyttääkseen kuluttajansuojalain mukaisen reklamaatiovelvollisuutensa. Ammattimaisesti toimineen myyjän katsottiin täytyneen käsittää, että nivelrikko todennäköisesti etenisi ja tulisi enenevässä määrin vaikeuttamaan hevosen käyttämistä ostajien tarkoittamassa käytössä. Korkein oikeus katsoi siten, että myyjällä oli eläinlääkäriltä

¹⁴⁵ HE 89/2001 vp, s. 14.

¹⁴⁶ Lehtola – Wegelius, s.127.

¹⁴⁷ HE 360/1992 vp, s. 65.

saamansa tiedon perusteella aihe varautua vian perusteella ostajien taholta esitettäviin kuluttajansuojalain mukaisiin vaatimuksiin. Myyjän katsottiin saaneen tiedon virheestä kuluttajansuojalaissa tarkoitetussa kohtuullisessa ajassa ja tästä johtuen ostajat eivät olleet menettäneet oikeuttaan vedota virheeseen.

Mielestäni korkein oikeus perusteli päätöksensä hyvin. Se totesi, ”että toisin kuin esimerkiksi kauppalain 39.2 §:ssa on säädetty, kuluttajansuojalaissa ei edellytetä, että ostajan tulisi virheilmoituksen yhteydessä esittää jo mahdolliset vaatimuksensa virheen johdosta. Kuluttajansuojalaissa ei myöskään ole asetettu mitään erityistä määräaikaa virheeseen vetoamiselle, joskin on selvää, että vetoamisenkin tulee tapahtua kohtuullisessa ajassa ja yleensä niin, että myyjällä on mahdollisuus tehdä tilanteen edellyttämät toimenpiteet.” Kuten yleensäkin, myös hevoskaupassa kohtuullisen ajan voidaan katsoa riippuvan yksittäisen tapaukseen liittyvistä seikoista. Hevosen virheellisyuden selvittäminen ja sen merkitysten arvioiminen vie aikaa, eikä ostajalta voida edellyttää hätiköityä päätöksen tekoa. Myös hänen täytyy saada pohtia rauhassa, minkä tason virheitä hän on valmis sietämään ja erityisesti hevosen vakavan sairauden ollessa kyseessä, onko hevosesta enää edes elämään. Tässä kyseisessä tapauksessa myyjälle ei ymmärrettävästi tarvinnut varata mahdollisuutta virheen oikaisuun tai muihin toimenpiteisiin hevosen etenevän ja kaiken käytön estävän sairauden vuoksi.

Myyjällä ei luonnollisestikaan ole oikeutta vaatia kaupan purkua tavarassa ilmenneen virheen vuoksi.¹⁴⁸ Myyjä voi kuitenkin turvautua kaupan purkuun siinä tapauksessa, että ostajan *maksuviivästy*s merkitsee *olennaista*¹⁴⁹ *sopimusrikkomusta*¹⁵⁰, eikä hevosta ole vielä luovutettu ostajalle. Mikäli hevonen on jo luovutettu ostajalle, voi myyjä purkaa kaupan ainoastaan, jos hän on pidättänyt itselleen oikeuden siihen tai jos ostaja ei haluakaan pitää hevosta itsellään. Mikäli myyjä on asettanut kauppahinnan maksamiselle tietyn lisäajan, joka ei ole kohtuuttoman lyhyt, saa myyjä purkaa kaupan vasta siinä vaiheessa, kun ostaja ei suorita maksua lisäajan kuluessa. Myyjällä on oikeus purkaa kauppa myös siinä tapauksessa, että ostaja ilmoittaa, ettei hän tule suorittamaan maksua kyseisen ajan kuluessa KSL 5:27.1 – 3 ja KL 54.1 – 3 §).

Myyjällä on oikeus purkaa kauppa myös siinä tapauksessa, että ostaja ei ole myötävaikuttanut kauppaan taikka kun hän ei ole noutanut tai vastaanottanut hevosta ja on ilmeistä, että hevosen

¹⁴⁸ Surakka; Takaraajojen ongelmien vuoksi lopetetun koiran ostajalla oli oikeus kauppahinnan palautukseen. Edilex-uutiset. Kts. myös KRIL 2538/36/2013

¹⁴⁹ Kivivuoren mukaan ostajan maksuviivästyksen olennaisuuden arviointiperusteita ovat viivästymisen kesto, viivästyneen määrän suuruus ja kaupan luonne. Myös sillä onko kauppa liikekauppa, kuluttajankauppa vai yksityisten välinen kauppa, on merkitystä olennaisuusharkinnassa. Kivivuori, s. 153.

¹⁵⁰ Huomattavaa on, että ostajan sopimusrikkomuksen ollessa kyseessä, purkuedellytyksenä on *sopimusrikkomuksen olennaisuus*, kun taas myyjän sopimusrikkomuksella edellytetään olevan *olennainen merkitys* ostajalle. Ks. myös Saarnilehto – Annola b, s. 486.

pois toimittamisella on myyjälle erityistä merkitystä (KL 55. 1 – 2 §). Hevosten suhteellisten korkeiden ylläpitokustannusten ja tallirakennusten rajallisten tilojen vuoksi voidaan olettaa, että yleensä hevoskaupassa myyjälle on tärkeitä, että hän saa myydyn hevosen omasta tallistaan pois. Myyjälle aiheutuu jatkuvasti kuluja hevosen säilyttämisestä ja hoitamisesta ja lisäksi myydyn hevosen säilyttäminen saattaa estää myyjää hankkimasta korvaavaa hevosta myydyn tilalle.

Myyjän tulee ilmoittaa ostajalle kaupan purkamisesta ennen kuin tämä on täyttänyt velvollisuutensa, jotta kaupan purkaminen olisi mahdollista. Jos ostaja ehtii täyttää velvollisuutensa ennen myyjän purkuilmoitusta, ei hänellä enää ole perustetta purkaa kauppaa (KL 59.1 §)

5.1.3.2.2 Kaupan purkamisen oikeusvaikutukset

Purkamisen oikeusvaikutukset alkavat välittömästi sen jälkeen, kun ostaja antaa myyjälle vapaamuotoisen purkamisilmoituksen. Kaupan purkaminen lakkauttaa kauppaan kuuluvat sopimusvelvoitteet ja perustaa osapuolille velvollisuuden palauttaa jo tehdyt suoritukset. Mikäli osapuolet eivät ole ehtineet täyttää omia velvoitteitaan, on sopimuksen purkaminen yksinkertaista. Sopimuksella luodut velvoitteet ja sopimuksen oikeusvaikutukset lakkaavat lukuun ottamatta mahdollista vahingonkorvausvelvollisuutta ja niitä sopimuksen ehtoja, jotka ovat tarkoitettu pysymään voimassa vielä sopimuksen päättymisenkin jälkeen. Kaupan purkautuessa myyjällä ei ole enää velvollisuutta luovuttaa hevosta eikä ostajalla ole velvollisuutta maksaa kauppahintaa.

Jos toinen tai molemmat osapuolista ovat ehtineet täyttää sopimuksen mukaiset velvoitteensa, on heidän sopimuksen purkautuessa palautettava toistensa suoritukset kokonaan. Kaupan osapuolet saavat pidäytyä täyttämästä omaa palautusvelvollisuuttaan, kunnes vastapuoli täyttää oman palautusvelvollisuutensa ja maksaa mahdollisen vahingonkorvauksen ja koron taikka kun vastapuoli on asettanut hyväksyttävän vakuuden niiden maksamisesta (KL 64.2 §).

Jos myyjä ja ostaja ovat sopineet toimituksen uusimisesta, on ostajalla oikeus olla palauttamatta virheellistä tavaraa, kunnes uusi toimitus tapahtuu (KL 64.3 §). Jos on myyjä ja ostaja ovat sopineet hevosen korvaamisesta toisella vastaavalla hevosella, saa ostaja olla palauttamatta virheellistä hevosta, kunnes hän saa myyjän lupaaman uuden hevosen.

Kun kauppa puretaan, tulee ostajan luovuttaa myyjälle tavarasta saamansa tuotto ja maksaa muusta saamastaan hyödystä kohtuullinen korvaus (KL 65.1 §). Kuluttajariitalautakunnan ratkaisukäytännössä on todettu, että ostajan on myös kuluttajankaupoissa palautettava myyjälle suoritukset ja maksettava korvaus käyttöhyödystä.¹⁵¹ Hevoskaupassa tällaiseksi hyödyksi voidaan katsoa esimerkiksi ostajan saama käyttöhyöty siltä ajalta, kun hän on voinut hevosta käyttää sen käyttötarkoituksen mukaisesti. Myyjän on puolestaan maksettava ostajan jo maksama kauppahinta takaisin, sekä maksettava sille korkolain (633/82) 3.2 §:n mukaisesti korkoa siitä päivästä lukien, jona hän vastaanotti maksun (KL 65.2 §).

5.2 Vahingonkorvaus

5.2.1 Vahingonkorvauksen suhteesta velkojan muihin oikeuskeinoihin

Edellä on käsitelty sopimusoikeudellista seuraamusjärjestelmää ja sen soveltamista hevoskauppoihin. Kyseisten oikeusseuraamusten funktioita ovat sopimuksen voimassa pitäminen sekä sopimuksella luotujen, jommankumman sopijapuolen toimesta rikottujen velvoitteiden ennallistaminen sopimuksen alkuperäistä velvoitetasapainoa vastaavaksi. Sopimusrikkomuksesta saattaa kuitenkin aiheutua myös sellaisia ylimääräisiä kuluja, jotka eivät tule korvattaviksi kyseisten oikeusseuraamusten perusteella. Nämä kulut tulevat korvattaviksi erikseen vahingonkorvausta koskevien säännösten perusteella.

Sopimussuhteessa vahingonkorvauksen tarkoituksena on hyvittää sopimusrikkomuksesta syntyneet ylimääräiset kustannukset.¹⁵² Vahingonkorvaussäännökset täydentävät sopimusoikeudellista seuraamusjärjestelmää, eikä po. seuraamusjärjestelmän soveltaminen vaikuta ostajan oikeuteen saada vahingonkorvausta virheestä johtuneen vahingon korvaamiseksi. Suorituksen oikaisu tai hinnanalennus voivat kuitenkin vähentää myyjän vahingonkorvausvelvollisuutta samalla, kun ne vähentävät ostajalle aiheutuvaa vahingon määrää.¹⁵³ Vahingonkorvauksen suorittaminen ei myöskään vapauta myyjää sopimuksesta johtuvista velvoitteistaan, mikäli ostaja vaatii suoritusvelvollisuuden luontoistäyttyä.¹⁵⁴

¹⁵¹ Peltonen – Määttä, s. 341.

¹⁵² Ståhlberg – Karhu, s. 43. Kts. myös Virtanen s. 499. Virtanen toteaa, että ”Vahingonkorvauksen voidaankin katsoa pikemmin täydentävän tätä oikeaan sopimuksen mukaiseen suoritukseen tai osapuolten välisen sopimuksen tasapainottamiseen tähtäävää järjestelmää”.

¹⁵³ HE 360/1992 vp, s. 63.

¹⁵⁴ Hemmo 2008, s. 439.

5.2.2 Vahingonkorvausvastuun yleiset edellytykset

Vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen edellyttää ensinnäkin korvausvelvollisuuden *perusteen* olemassa oloa. Irtaimen kauppaa koskevissa tilanteissa vahingon tulee siis olla korvattavissa kontrollivastuun, tuottamusvastuun, aiheuttamisvastuun tai KL 41 §:ssä tarkoitetun ankaran vastuun perusteella. Toiseksi vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen edellyttää, että vahinko on riittävässä *syy-yhteydessä* vastuuperusteena olevaan tekoon tai laiminlyöntiin ja että vahinko on ollut subjektiivisesti arvioiden *ennakoitavissa*.¹⁵⁵

Irtaimen kauppaa koskevissa vahingonkorvaustilanteissa korvauksen vastuuperusteet määräytyvät ensinnäkin sen mukaisesti, onko kysymys kuluttajankaupasta vai kauppalain piiriin kuuluvasta kaupasta. Sopimussuhteiseen vahingonkorvausvastuuseen vaikuttaa myös sopimusrikkomuksen laatu, eli se, onko kysymys myyjän puolella olevasta virheestä vai viivästyksestä taikka ostajan puolella olevasta maksuviivästyksestä tai muusta sopimusrikkomuksesta. Lisäksi vastuuperusteiden määräytymiseen vaikuttaa se, onko kyseessä välitön vai välillinen vahinko. Vahingonkorvauksen vastuuperusteisiin palataan tarkemmin jaksossa 5.2.3.

Vahinko-käsite kattaa itsessään useita tilanteita eikä sen kattava tai suljettu määrittely ole järkevää. Vahinkona voidaan kuitenkin pitää vahingonkärsijän kannalta negatiivista, ulkopuolisesta syystä sattunutta tapahtumaa. Esinevahingoissa negatiivisuus ilmenee yleensä vahingonkärsijän omaisuuden arvon alenemisena tai omaisuuden tuhoutumisena.¹⁵⁶

Jotta vahinko voitaisiin katsoa korvauskelpoiseksi, tulee sen olla lopullisesti aiheutunut vaatimushetkellä. Ennen vahingon lopullista syntymistä esitetyt korvausvaatimukset hylätään ennenaikaisina.¹⁵⁷ Vahingon korvauskelpoisuuden edellytyksenä on lisäksi, että vahingonkärsijä näyttää vahingon olevan riittävässä syy-yhteydessä korvausvastuun perusteena olevaan tekoon, toimintaan tai laiminlyöntiin. Aiheutuneen vahingon tulee toisin sanoen olla seurausta sopimusrikkomuksesta ja sopimusrikkomuksen tulee olla välttämätön syy vahingon aiheutumiseen (*conditio sine qua non*), jotta vahinko tulisi korvattavaksi.¹⁵⁸ Syy-yhteyden olemassaolo arvioidaan yleisiä luonnonlakeja ja ihmisyhteisön toimintaa koskevien tietojen perusteella.¹⁵⁹

¹⁵⁵ Hemmo 2008, s. 487 – 488.

¹⁵⁶ Virtanen, s. 7 - 8.

¹⁵⁷ Hemmo 2008, s. 477.

¹⁵⁸ Ståhlberg – Karhu, s. 335, 342 ja 352.

¹⁵⁹ Ståhlberg – Karhu, s. 388.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi vahingon tulee olla ennalta-arvattava eli adekvaattinen. Vahingon adekvaattisuuden arvioinnissa lähdetään niistä seikoista, *millaisia* ja *kuinka suuria* vahinkoja kyseisessä toiminnassa yleensä voitaisiin pitää odotettavana ja ennalta-arvattavana.¹⁶⁰ Tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että vahingon laadun on tullut olla vahingonaiheuttajan ennakoitavissa.¹⁶¹ Adekvaattisuusvaatimus edellyttää myös sitä, että sopimusrikkomuksen tehneelle lankeava vahingonkorvaus ei saa olla sitä vahinkoa suurempi, joka oli sopimusta rikkoneen sopijapuolen ennakoitavissa sopimusta tehtäessä sen hetkisten seikkojen ja olosuhteiden perusteella. Vahinkojen ennakoitavuuteen voi vaikuttaa riskin yleisen tunnettavuuden lisäksi myös ostajan myyjälle antamat erityistiedot esimerkiksi hevosen tulevasta käyttötarkoituksesta.¹⁶²

5.2.3 Vastuuperusteet ja korvattavat vahingot

5.2.3.1 Välitön vahinko

5.2.3.1.1 Välitön vahinko kauppalain mukaan

Vahingon aiheuttajan vastuun muodostumiseen vaikuttaa vahinkojen jako välittömiin ja välillisiin vahinkoihin. Välittömillä vahingoilla tarkoitetaan sellaisia vahinkoja, jotka aiheutuvat vahingonkärsijälle suoraan vahingonaiheuttajan toiminnasta, kun taas välilliset vahingot ovat seurausta tästä ensisijaisesta vahingosta.¹⁶³ Kauppalain mukainen vahingonkorvausvastuu *välittömistä* vahingoista rakentuu samoille periaatteille, oli kysymys sitten virhetilanteesta tai viivästystilanteesta. Kauppalain mukaan vastuu virheen tai viivästyksen aiheuttamista välittömistä vahingoista on *kontrollivastuuta*. Kontrollivastuu tarkoittaa sitä, että sopimuksen rikkoja on velvollinen korvaamaan virheestä tai viivästyksestä aiheutuneen välittömän vahingon, ellei hän pysty osoittamaan viivästyksen tai virheen johtuvan hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä.¹⁶⁴

Sopimusrikkomuksen johdosta lankeava vahingonkorvaus vahingoista käsittää korvauksen kuluista, hinnanerosta, saamatta jääneestä voitosta sekä muusta välittömästä tai välillisestä vahingosta, joka sopimusrikkomuksesta on aiheutunut (KL 67.1 §). Välitöntä vahinkoa on myös sellainen muuten välillisenä vahinkona pidettävä vahinko, mikä on syntynyt vahingon kärsineelle sopijapuolelle välittöminä pidettävien vahinkojen rajoittamisesta (KL 67.3 § ja KSL 5:10.4).

¹⁶⁰ Virtanen, s. 343.

¹⁶¹ Hemmo 2005, s. 315.

¹⁶² Hemmo 2008, s. 488.

¹⁶³ Virtanen, s. 381.

¹⁶⁴ Ståhlberg – Karhu, s. 45.

Vaikka laissa ei ole erikseen mainittu esine- ja henkilövahinkoa, katsotaan niidenkin olevan välitöntä vahinkoa.¹⁶⁵

Välittöminä vahinkoina voidaan joutua korvaamaan esimerkiksi ratsastuskouluun ostetun käytökelvottomaksi osoittautuneen hevosen tilalle tilapäisesti vuokratusta hevosesta aiheutuneet kustannukset.¹⁶⁶ Välittömiksi vahingoiksi voidaan katsoa myös erilaiset selvittelykustannukset, kuten esimerkiksi hevosen sairauden tai vamman selvittämiseksi ja hoitamiseksi tarpeelliset kulut ja matkakulut klinikalle. Tällaiset kulut tulevat korvattaviksi myyjän huolimattomuudesta riippumatta.¹⁶⁷

Tapauksessa KKO 1984-II-200 oli kysymys ostajan oikeudesta saada korvaus hevosen eläinlääkärinkuluista, sen kuljetuskuluista ja ylläpitokustannuksista. Ostaja oli purkanut kaupan hevosesta ilmeneen virheen vuoksi kolme päivää sen jälkeen, kun oli saanut hevosen hallintaansa. Myyjä haki hevosen pois vasta kolme kuukautta purkamisen jälkeen. Myyjä tuomittiin palauttamaan ostajalle hevosen kauppahinnan lisäksi eläinlääkärin tarkastuksesta aiheutuneet kulut, hevosen kuljetuskustannukset sekä tallipaikasta ja ruokinnasta aiheutuneet kulut.

Toisaalta tapauksessa Itä-Suomen hovioikeus S 13/882 myyjä tuomittiin maksamaan ostajalle vahingonkorvauksena kulut eläinlääkärintutkimuksista ja lääkkeistä, kengityskuluista ja vakuutus- ja tallimaksuista alkaen ostopäivästä, vaikka ostaja oli reklamoinut ja vaatinut kaupan purkua vasta kuukausi kaupan jälkeen. Hovioikeus ei tuomiollaan muuttanut käräjäoikeuden päätöstä, jossa todettiin ”[k]antajalla on vastaajan kaupankohdetta koskeneen olennaisen tiedon ilmoittamatta jättämisen perusteella oikeus saada korvaus vahingosta, jonka hän on kärsinyt hevosesta todettujen vikojen johdosta. Kauppaa koskevan virheen eli hevosen terveyttä koskevan tiedonannin laiminlyönti on johtunut vastaajasta siten, että hänen on katsottava menetelleen siltä osin ainakin huolimattomasti”.

Korkeimman oikeuden ja Itä-Suomen hovioikeuden päätöksistä voidaan päätellä, että myyjä on velvollinen maksamaan korvausta myös sellaisista kuluista, jotka olisivat aiheutuneet ostajalle siinäkin tapauksessa, ettei virhettä olisi ollut. Mielestäni tämä on oikeudenmukainen ratkaisu ainakin niissä tapauksissa, joissa kaupan purku on ollut seurausta myyjän tuottamuksesta. Perustelen näkemystäni sillä, että mikäli purkuun johtaneet syyt olisivat olleet ostajan tiedossa jo kaupanteon hetkellä, ei kauppvoja olisi syntynyt. Näin ollen myöskään ei olisi syntynyt kuluja tallipaikasta, hevosen ruokinnasta tai muustakaan hevosen omistamiseen liittyvistä normaaleista toiminnoista.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Virtanen, s. 494.

¹⁶⁶ HE 360/1992 vp, s. 10.

¹⁶⁷ HE 360/1992 vp, s. 66.

¹⁶⁸ Vrt. Lehtola – Wegelius, s. 133. Lehtola ja Wegelius toteavat, että ”Mikäli tallivuokra katsotaan yksittäistapauksessa virheen perusteella korvattavaksi vahingoksi, korvaus todennäköisesti rajataan joka tapauksessa sillä perusteella, että se on kulu, joka olisi syntynyt, vaikka myyjän suoritus olisi ollut virheetön”. Kenties näin voi olla tapauksissa, joissa virhe ei ole sillä tavalla olennainen, että kaupan purkamisen tulisi kyseeseen. Purkamiseen

Kauppalain mukaan ostajalla on pääsääntöisesti oikeus saada korvaus viivästyksestä tai tavaran virheestä aiheutuvista *välittömistä* vahingoista. Myyjä voi vapautua vahingonkorvausvelvollisuudestaan vain, jos hän pystyy osoittamaan, että virheettömän tavaran toimittamisen viivästyminen johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä. Lisäksi edellytetään, että este on ollut sellainen, ettei myyjän voida kohtuudella edellyttää ottaneen sitä huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei kohtuudella ole voinut välttää tai voittaa (KL 40.1 § ja KSL 5:10.1). Vastuu ei siten edellytä myyjän puolella olevaa tuottamusta, vaan se lankeaa vaikka myyjä olisi toiminut huolellisesti.

On kuitenkin huomattava, että myyjän *vahingonkorvausvastuu* tavarassa ilmenevistä *piilevistä virheistä* muodostuu lievemmäksi, kun kyseessä on erityisesineen kauppa. Tämä johtuu siitä, että erityisesineen kaupassa kaupan kohteena on tietty esine, joka oli olemassa jo kaupantekohetkellä, ja jota ei voida korvata toisella tavaralla sen ominaisuuksien ja sopijapuolten tarkoituksen vuoksi. Tällaisissa tapauksissa voitaneen katsoa, että piilevä virhe aiheuttaa sen, ettei virheetöntä tavaraa ole olemassa, mikä taas aiheuttaa esteen virheettömän tavaran luovutukselle.¹⁶⁹ Toisaalta myös käytetyn tavaran kaupassa tulisi myös ostajan ottaa huomioon se, että tavarahan on saattanut ajan saatossa tulla virheitä. Tämä voi johtaa siihen, että ostajan voidaan hevosta ostaessaan edellyttää ymmärtävän, että hevosessa todennäköisesti on jotain sanottavaa.¹⁷⁰

Edellä mainittu erityisesineisiin liittyvä ongelma tulee esiin etenkin hevoskaupassa. Tyypillisesti ostaja haluaa ostaa tietyn hevoson, jolla on juuri ne tietyt ostajan haluamat erityiset ominaisuudet, joiden vuoksi juuri kyseinen hevonen sopii ostajan tarkoittamaan käyttötarkoitukseen. Jos tällaisessa erityisesineessä ilmenee virhe, voi myyjä välttää vahingonkorvausvastuunsa ainoastaan näyttämällä, ettei virhe ole peräisin hänen kontrollipiiristään.¹⁷¹

Myyjän vaikutuspiirin ulkopuolelle jäänee sellaiset periytyvän sairauden tai jalostushevosen hedelmättömyyden syyt, joista myyjän ei kohtuudella voida olettaa tietävän.¹⁷² Toisaalta vahingonkorvausvastuu tällaisistakin asioista voi syntyä myyjän erityisen sitoumuksen perusteella

johtavissa tapauksissa kuitenkin kulut ovat sillä tavalla ylimääräisiä, että ostaja ei yleensä ole voinut käyttää hevosta siihen tarkoitukseen, johon se on ostettu, eikä kauppaja (eikä siten kulujakaan) olisi syntynyt, jos virhe olisi ollut ostajan tiedossa.

¹⁶⁹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 137 – 138.

¹⁷⁰ Ks. Routamo – Ramberg, s. 289.

¹⁷¹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 138 ja Routamo – Ramberg, s. 288.

¹⁷² Lehtola – Wegelius, s. 129.

(KL 40.3 § KSL 5:20.1) ja kuten seuraava esimerkkitapaus osoittaa, vapautuakseen vahingonkorvausvelvollisuudesta, tulee periytyvästä sairaudesta *tietoisen* myyjän selittää sairauden mahdollisuus ja riskit ostajalle siten, että tämä ymmärtää sairauden todellisen merkityksen.

Kuluttajariitalautakunnan päätöksessä KRIL 2295/36/11 oli yhtenä kysymyksenä se, oliko myyjä kertonut koiran perinnöllisen sairauden mahdollisuudesta asian mukaisesti. Tapauksessa myyjä oli väittänyt ilmoittaneensa ostajille siitä, että pennuista oli otettu DNA-näyte niiden isän kantaman TNS-sairauden vuoksi. Ostajat olivat kiistäneet olleensa tästä tietoisia eikä kauppasopimuksessakaan ollut mainintaa TNS-sairaudesta. Myyjä ei myöskään kyennyt esittämään näyttöä siitä, että ostajat olisivat olleet tietoisia kyseisen sairauden riskeistä. Lautakunta katsoi ollen mahdollista, että myyjä oli kertonut pennuista otetuista näytteistä, mutta samalla se katsoi olevan ilmeistä, etteivät ostajat olleet ymmärtäneet sairauden todellista riskiä ja merkitystä. Jos myyjä olisi halunnut vedota sairauden mahdollisuuteen ja riskiin, olisi siitä pitänyt tehdä merkintä kauppasopimukseen. Myyjän katsottiin myös liisänneen sairastumisen riskiä sillä, ettei hän ollut testannut emäkoiraa sairauden varalta, vaikka hänen tiedossaan oli, että pentueen isäkoira oli sairauden kantaja, ja että pennut sairastuisivat tautiin erittäin todennäköisesti, jos ne olivat saaneet sairauden aiheuttavan geenin molemmilta vanhemmiltaan. Myyjä ei ollut esittänyt hyväksyttävää syytä sille, miksi emäkoiraa ei ollut testattu sairauden varalta. Myyjän katsottiin laiminlyönnillään ns. avanneen vaaran lähteen. Lisäksi myyjän katsottiin tietävän sairauden periytymistavan riskeistä ja johtavan koiran kuolemaan. Lautakunta katsoi myyjän toiminnan ja laiminlyönnin ilmoittaa pennun sairauden riskeistä olleen moitittavaa.

Kuluttajariitalautakunnan päätös oli mielestäni hyvin perusteltu. On ymmärrettävää, että periytyvästä sairaudesta epätietoisen myyjän ei tarvitse antaa tietoja kaikista mahdollisista eläimillä tavatuista sairauksista. Mikäli kuitenkin myyjä on tietoinen mahdollisesta periytyvää tautia koskevasta riskistä ja laiminlyö sekä riskin toteutumisen estämisen että riskin todellisesta merkityksestä kertomisen ostajalle, syyllistyy tämä tiedonantovelvoitteensa laiminlyöntiin.

Myös myyjän tiedonantovelvollisuuden laiminlyöminen voi johtaa myyjän vahingonkorvausvelvollisuuteen. Mikäli esimerkiksi hevosesta annetut tiedot eivät pidä paikkaansa, syntyy myyjälle velvollisuus korvata ostajalle vääristä tiedoista aiheutunut välitön vahinko. Näin on myös silloin, kun tiedot on antanut joku myyjän kontrollipiiriin kuuluva henkilö taikka kun myyjä ei ole ollut tietoinen antamiensa tietojen virheellisyydestä.¹⁷³

Ostajalla on sekä kauppalain että kuluttajansuojalain mukaan aina oikeus korvaukseen, jos virhe tai vahinko johtuu huolimattomuudesta myyjän puolella tai jos tavara poikkesi siitä, mihin myyjä on erityisesti sitoutunut. Vahingonkorvausvastuu kattaa tällöin sekä välittömät että välilliset vahingot ja on tuottamuksesta riippumatonta (KL 40.3 § ja KSL 5:20.1).

¹⁷³ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 137.

Viivästyksestä aiheutunut välitön vahinko tulee korvata samojen edellytysten mukaan kuin virheestä aiheutunut vahinko. Myyjän edellytetään kuitenkin ilmoittavan viivästyksestä, sen aiheuttavasta esteestä ja sen vaikutuksista sopimuksen täyttömahdollisuuksiin kohtuullisessa ajassa siitä, kun este on tullut tai sen olisi pitänyt tulla myyjän tietoon. Jos myyjä ei toimita ostajalle tällaista ilmoitusta säännöksen tarkoittamassa kohtuullisessa ajassa, on ostajalla oikeus saada korvaus vahingosta, joka olisi voitu välttää, jos hän olisi saanut ilmoituksen ajoissa (KL 28 §).

5.2.3.1.2 Välitön vahinko kuluttajansuojalain mukaan

Kuluttajankaupassa *välitöntä* virhettä koskevan vastuuperusteen muotoutuminen ei ole aivan niin yksinkertaista kuin kauppalain piirissä. Kun välitöntä vahinkoa aiheutuu *virheestä*, on kyseessä *poikkeukseton vastuu*, jolloin myyjä on *aina* vahingonkorvausvelvollinen. Tällaisissa tapauksissa myyjän tuottamuksella tai ulkopuolisilla esteillä ei ole merkitystä vastuun lankeamiseen. Mikäli välitön vahinko johtuu *viivästyksestä*, tulee kysymykseen *kontrollivastuu*. Myyjä joutuu tällöin osoittamaan, että viivästyksen on aiheuttanut KSL 5:10:ssä tarkoitettu myyjän vaikutusmahdollisuuksiin nähden ulkopuolinen este.

Lain esitöissä virheestä johtuvaa poikkeuksetonta vastuuta on perusteltu sillä, että erityisesti kulutustavaran kaupassa ne virhetilanteet, joissa vastuusta vapautuminen voi tulla kysymykseen, ovat niin harvinaisia, ettei kauppalain mukaisia rajoituksia myyjän vahingonkorvausvastuusta ole pidetty tarpeellisina. Lisäksi on katsottu, että sellaisissa tapauksissa ostajalle ei useinkaan aiheudu sanottavaa vahinkoa, koska myyjä voi korvata tavaran toimittamalla virheellisen tilalle virheettömän tavaran. Lisäksi myyjän korvausvelvollisuuden sovittelulla on katsottu voitavan päästä tällaisissa tapauksissa oikeudenmukaiseen ratkaisuun.¹⁷⁴

Tavaran virheestä johtuva poikkeukseton vastuu voidaan nähdä kuitenkin hyvin raskaana velvollisuutena elinkeinonharjoittajan kannettavaksi erityisesti hevoskaupassa. Kuten jo aiemmin on todettu, hevoskaupassa uuden virheettömän tavaran toimittaminen tulee kysymykseen vain hyvin harvoin. Lisäksi on otettava huomioon, että vaikka myyjältä löytyisikin korvaava hevonen, ei ostajalla ole velvollisuutta hyväksyä sitä eläimeen liittyvien tunnearvojen vuoksi.¹⁷⁵ Näin ollen elinkeinonharjoittajan myymän hevosen virheen aiheuttaessa ostajalle välitöntä va-

¹⁷⁴ HE 360/1992 vp, s. 10.

¹⁷⁵ Kuluttajariitalautakunnan yleinen käytäntö. Kts. esim. KRIL 3362/36/2009 ja KVL 02/36/3178

hinkoa, ei myyjä voi vapautua vahingonkorvausvelvollisuudestaan edes osoittamalla, että vahinko johtuu hänen vaikutusmahdollisuuksiensa ulkopuolella olevasta esteestä, jota hän ei ole voinut ottaa huomioon kaupanteon hetkellä, ja jota hän ei olisi voinut kohtuudella voittaa. Käytännössä ainoa keino, jolla myyjä voi yrittää rajoittaa omaa kohtuuttomaksi katsottavaa vahingonkorvausvelvollisuuttaan, on vahingonkorvausvelvollisuuden sovittelun vaatiminen (KL 70.2 § ja KSL 5:30.2).

Myyjän vahingonkorvausvelvollisuuden sovittelua koskevista säännöksistä huolimatta voitaneen todeta, että lainsäätäjän hevoskaupan erityispiirteiden ymmärrys tai huomioimiskyky ei ole ollut riittävää ja saattaa siten johtaa elinkeinonharjoittajan vahingonkorvausvelvollisuuden kannalta hankaliin tilanteisiin. Koska elinkeinonharjoittajalla ei ole oikeutta viedä riitaista asiaa kuluttajariitalautakunnan ratkaistavaksi, on hänen joko odotettava, että ostaja vie asian kuluttajariitalautakunnan tai käräjäoikeuden ratkaistavaksi tai hän voi itse hakea vahingonkorvauksen sovittelua. Erityisesti hevoskaupassa, jossa liikkuvat summat eivät ole kovin suuria, voi elinkeinonharjoittajan välittömiä vahinkoja koskeva vahingonkorvausvelvollisuus muodostua hevosen kauppahintaan nähden kohtuuttoman kalliiksi.¹⁷⁶ Vaikka elinkeinonharjoittaja voi vaatia vahingonkorvauksen sovittelua kuluttajariitalautakunnan tai käräjäoikeuskäsittelyn yhteydessä, voi edellä mainitut seikat aiheuttaa pitkäksikin aikaa elinkeinonharjoittajan toiminnalle epätietoisuudesta aiheutuvaa haittaa.

Kuluttajankaupassa myyjän vahingonkorvausvastuu *viivästystilanteissa* muodostuu samantyyppiseksi kuin mitä se on kauppalain piiriin kuuluvissa kaupoissa. Myyjä voi vapautua korvausvastuusta vain, jos hän pystyy osoittamaan viivästyksen johtuvan hänen kontrollipiirin ulkopuolella olevasta esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon kaupantekohetkellä ja jonka seurauksia hän ei olisi voinut kohtuudella välttää eikä voittaa (KSL 5:10.1).

5.2.3.2 Välillisiä vahinkoja koskevasta tuottamusvastuusta

Välillistä vahinkoa on KL 67.2 – 3 §:n mukaan mm. vahinko, joka johtuu tuotannon tai *liiketoiminnan vähentymistä tai keskeytymistä* tai muu vahinko, joka johtuu siitä, *ettei* tavaraa voida käyttää tarkoitetulla tavalla. Välillisenä vahinkona pidetään myös *sivullisen kanssa solmitusta*

¹⁷⁶ Tapauksessa KRIL 432/36/2008 hevosen hinta oli ollut 4 824 euroa ja ostaja vaati vahingonkorvauksia kaupan kohteen virheen vuoksi aiheutuneista kustannuksista yhteensä 15 873,19 euroa, hevosen hoito- ja sairaanhoitokustannuksista 3 727,17 euroa ja matkakustannuksista 7 367,36 euroa, eli yhteensä 26 967,72 euroa.

sopimuksesta saamatta jäänyttä voittoa tai vahinkoa, joka johtuu muun omaisuuden kuin myydyn tavarahan vahingoittumisesta (*tuotevahinko*) taikka *muuta vahinkoa*, joka johtuu siitä, ettei tavaraa ole voitu käyttää tarkoitettulla tavalla tai muuta samankaltaista, vaikeasti ennakoitavaa vahinkoa. Myyjä joutuu korvaamaan ostajalle esimerkiksi sellaisen liikevaihdon vähenemisen, joka aiheutuu siitä, ettei virheellistä hevosta ole voitu käyttää ratsastuskoulussa tuntitoiminnassa. Tuotevahingosta voitaneen käyttää esimerkkinä tapausta, jossa myyty hevonen tartuttaa sairastamansa taudin muihin tallin hevosiin.¹⁷⁷

Kuluttajansuojalaki määrittelee välilliset vahingot hieman kauppalaista poiketen. Sen mukaan kuluttajankaupassa välillisiksi vahingoiksi katsotaan *tulonmenetyks*, joka aiheutuu ostajalle sopimusrikkomuksen tai siitä johtuvien toimenpiteiden vuoksi. Välillistä vahinkoa on myös vahinko, joka johtuu *muuhun sopimukseen perustuvasta velvoitteesta* sekä sellainen *käyttöhyödyn olennainen menetys*, josta ei aiheudu suoranaista taloudellista vahinkoa. Toisin kuin kauppalaisissa, *tuotevahingoista* ei ole säädetty kuluttajansuojalaissa välittömien vahinkojen yhteydessä. Kuluttajankaupassa aiheutuneet tuotevahingot korvataan KSL 5:20:n perusteella, eli myyjän huolimattomuudesta riippumatta. Myyjän tuotevahinkoja koskeva vahingonkorvausvastuu edellyttää kuitenkin sitä, että vahinko kohdistuu omaisuuteen, jolla on *välitön käyttöyhteys* myytyyn tavarahan (KSL 5:21.1).

Välillisiä vahinkoja koskeva myyjän vahingonkorvausvastuu on sekä kauppalaissa että kuluttajansuojalaissa piiriin kuuluvissa tapauksissa tuottamusvastuuta (KL 40.2 – 3 § sekä KSL 5:10.3 ja 5:20). Laissa ei määritetä tuottamuksen käsitettä, mutta tuottamus on yleisesti kuvattu tiettyssä toiminnassa vaadittavan huolellisuuden laiminlyömiseksi tai moitittavaksi riskinottamiseksi. Laiminlyömällä vaadittavan huolellisuuden, aiheuttaa henkilö samalla vahinkoriskin ja mitä arvokkaampaan oikeushyvään vahinkoriski kohdistuu, sitä helpommin ylittyy tuottamuskyngys.¹⁷⁸ Myös vahingonkärsijän perustellulla käsityksellä vahingonaiheuttajan normaalia paremmasta asiantuntemuksesta voi olla vaikutusta vahingonaiheuttajan tuottamusarvioinnin tiukentamiseen.¹⁷⁹

Tuottamusvastuu merkitsee sitä, että myyjä ei joudu vahingonkorvausvastuuseen välillisistä vahingoista, ellei hänen tai jonkun hänen puolellaan voida osoittaa toimineen tuottamuksellisesti.

¹⁷⁷ Lehtola – Wegelius, s. 132.

¹⁷⁸ Ståhlberg – Karhu, s. 84.

¹⁷⁹ Hemmo, s. 2005.

Toisin sanoen vastuu välillisistä vahingoista edellyttää myyjän puolelta joko näytettyä tai ennakoitua (presumoitua) tuottamusta.¹⁸⁰

Tuottamusvastuun aiheuttava huolimattomuus voi tulla kysymykseen sekä sopimusta tehtäessä (culpa in contrahendo) että sopimusta täytettäessä (culpa in contractu). Sopimusta tehtäessä huolimattomuus voi konkretisoitua esimerkiksi myyjän antamina virheellisinä tai harhaan johtavina tietoina, jotka hänen olisi pitänyt tietää sellaisiksi.¹⁸¹ Sopimusta täytettäessä huolimattomuus voi aiheuttaa tuottamusvastuun esimerkiksi silloin, kun hevosen kuljetuksessa tai käsittelyssä on tapahtunut taitamattomuudesta tai varomattomuudesta johtuva vahinko.¹⁸²

Toimijalta vaadittava huolellisuus määräytyy pääsääntöisesti sen mukaan, mitä henkilö teon tai laiminlyönnin hetkellä tietää tai mitä hänen olisi pitänyt tietää vallitsevista olosuhteista sekä niistä luonnonlaeista ja taloudellisista ja yhteiskunnallisista säännönmukaisuuksista, joiden mukaan tapahtumat seuraavat toisiaan. Tuottamuksen arviointiin vaikuttavat siten myyjän henkilökohtaiset ominaisuudet; tämän asema ja kokemus sekä tietämys huolimattomuutensa mahdollisista seuraamuksista. Tuottamusarvioinnissa merkitystä annetaan myös elinkeinoalan sisäisille normeille, tai muille kyseisessä toiminnassa yleisesti hyväksytyille käytännöille, ohjeille ja tavalle sekä niiden noudattamiselle. Tuottamusvastuu voi syntyä myös vahinkoja estävien vakiintuneiden käyttäytymismallien noudattamatta jättämisen vuoksi.¹⁸³

Hevosalalla tällaisina yleisenä käyttäytymismallina voidaan pitää sitä, että hevosen käsittelyssä ja hoidossa tulee noudattaa huolellisuutta ja varovaisuutta. Yleisesti hyväksytyyn ja tavoitteena olevaan hyvään hevostaitoon voidaan katsoa kuuluvan tiettyjen huolellisuus- ja turvallisuuskäytäntöjen noudattamisen niin hevosta käsiteltäessä kuin sitä ratsastettaessakin. Tällaisten käytäntöjen laiminlyöntien johdosta aiheutuvien vahinkojen voidaan katsoa aiheutuneen huolimattomuudesta ja olevan siten tuottamuksen perusteella korvattavaa.¹⁸⁴

Pelkkä vahingon olemassaolo ei riitä vahingonkorvausvelvollisuuden muodostumiseen, vaan vahingonkärsijän on osoitettava, että vahinko on syy-yhteydessä sopimuskumppanin tekoon, toimintaan tai laiminlyöntiin. Vahingonkärsijän ei kuitenkaan edellytetä esittävän näyttöä sopi-

¹⁸⁰ Ståhlberg – Karhu, s. 45.

¹⁸¹ HE 360/1992 vp, s. 66.

¹⁸² Lehtola – Wegelius, s. 130.

¹⁸³ Ståhlberg – Karhu, s. 85 – 86.

¹⁸⁴ Lehtola – Wegelius, s. 130.

muskumppanin huolimattomuudesta. Jotta myyjä voisi vapautua välillisiä vahinkoja koskevasta tuottamusvastuustaan, on hänen osoitettava, ettei vahinko ole johtunut hänen tuottamuksesta. Myyjän tulee toisin sanoen pystyä näyttämään toimineensa huolellisesti.¹⁸⁵

Tuottamusta koskeva todistustaakka rakentuu sopimusvastuussa pääsääntöisesti käännetyn todistustaakan varaan. Tämä tarkoittaa sitä, että tuottamus presumoidaan jo pelkästään sillä perustella, että suoritusvirheestä on aiheutunut vahinkoa, jolloin *vahingon* aiheuttaja voi vapautua korvausvastuustaan vain, jos hän voi osoittaa menetelleensä huolellisesti.¹⁸⁶

Myyjän *viivästyksen* johdosta aiheutuvan tuottamusvastuun osalta laissa ei ole säännöstä siitä, kumman osapuolen tulee näyttää vahingon johtuneen huolimattomuudesta. Todistustaakan jakautumista ei tältä osin voida arvioida minkään kaavamaisen säännön mukaan, mistä johtuen tuomioistuimen tuleekin tapauksittain harkita tuottamuksen näyttövelvollisuuden lankeaminen sille osapuolelle, jolla on paremmat näyttömahdollisuudet.¹⁸⁷

5.2.3.3 Oikeudelliseen virheeseen perustuva ankara vastuu

Myyjän vahingonkorvausvastuu kaupankohteen alkuperäisestä oikeudellisesta virheestä on perinteisesti katsottu olevan sekä välillisiä että välittömiä vahinkoja koskevaa ankaraa vastuuta.¹⁸⁸ Kauppalain mukaan ostajalla on aina oikeus korvaukseen vahingosta, jonka hän kärsii kaupantekohetkellä olemassa olleen *oikeudellisen virheen* vuoksi, jos hän ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää virheestä (KL 41.2 §). Myyjällä on siis vahingonkorvausvastuu vilpittömässä mielessä ollutta ostajaa kohtaan. Myyjä on toisaalta itse voinut olla vilpittömässä mielessä ostaessaan hevosen myyjältä, jolla ei ole ollut omistusoikeutta siihen. Tällaisissa tilanteissa ei edes myyjän oma vilpittömän mielen vapautta häntä vahingonkorvausvastuusta, mutta vilpittömässä mielessä ollut myyjä voi kuitenkin vaatia vahingonkorvausta siltä, jolta hän on ostanut hevosen.¹⁸⁹

Vilpittömän mielen suojan käsitettä ei ole avattu laissa eikä lain esitöissä. Vilpittömästä mielestä puhuttaessa puhutaan tosiasiaassa sopijapuolen perustellun luottamuksen suojaamisesta. Vilpittömän mielen suojan perusta rakentuu kysymykselle puuttuvasta tiedosta ja osapuolen oikeudesta luottaa saamansa tiedon täydellisyyteen ja oikeellisuuteen. Toisin sanoen, mikäli

¹⁸⁵ Ståhlberg – Karhu, s. 44 ja Virtanen, s. 495.

¹⁸⁶ Hemmo 1998, s. 50.

¹⁸⁷ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 88.

¹⁸⁸ Hemmo 2008, s. 454 ja Routamo – Ramberg, s. 297.

¹⁸⁹ Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 146.

ostaja on ollut tietoinen tai jos hänen olisi pitänyt olla tietoinen hevosta koskevasta oikeudellisesta virheestä, ei hän luonnollisestikaan voi vedota virheeseen eikä vaatia vahingonkorvausta sen perusteella. Yleensä ostajalta edellytetään kuitenkin tietyn tasoista selonottovelvollisuuden täyttämistä, jotta hän voisi saada vilpittömän mielen suojaan kolmatta vastaan. Ostajan tulee siten kohtuullisella huolellisuudella selvittää myyjän määräysvaltaa hevoseen.¹⁹⁰

Koska hevosiin liittyvät rekisterit eivät nauti julkista luotettavuutta, on hevosen omistusoikeus todettava irtaimia koskevan omistajaolettaman mukaan. Tällöin hevosen hallinta luo oletettaman hevosen omistamisesta. Hevosrekistereiden julkisen luotettavuuden puuttuminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö niistä ostotilanteessa kannattaisi tarkistaa hevosen omistajahistoriaa. Mikäli rekisteriin viimeiseksi merkitty omistaja on muu kuin hevosen myyjä, kannattaa ostajan ottaa yhteyttä kyseiseen henkilöön ja tarkistaa, onko hän edelleenkin hevosen omistaja. Tällaisissa tapauksissa voi kysymys olla esimerkiksi siitä, että rekisteriin merkitty henkilö on myynyt hevosen nykyiselle sen haltijalle osamaksulla ja onko omistusoikeus tosiasiallisesti jo siirtynyt rekisterimerkinnän puuttumisesta huolimatta.

Hevoskaupassa ei ole mitenkään harvinaista, että hevosen omistaa eri henkilö kuin, se jolla on siihen hallintaoikeus. Hevosesta on mahdollista merkitä hallintaoikeuden siirto Suomen Hippos ry:n pitämään rekisteriin, mutta esimerkiksi hevosen passiin sitä ei tehdä, jolloin ostaja, joka ei ole tarkistanut rekisteristä näkyvää tietoa hevosen oikeasta omistajasta, ei välttämättä voi saada vilpittömän mielensuojaa. Vaikka Hippos ry:n rekistereillä ei ole julkista luotettavuutta, voitaneen ostajan katsoa laiminlyöneen selonottovelvollisuutensa ainakin sellaisissa tilanteissa, joissa hevosen omistajaksi on rekisterissä merkitty joku muu kuin hevosen myyjä ja ostaja on ollut tietoinen tästä seikasta. Tällaisissa tilanteissa ostajalta voidaan edellyttää, että hän ottaisi tarkemmin selvää hevosen omistussuhteita. Oikeudellinen virhe voi tulla kysymykseen myös esimerkiksi tilanteessa, jossa hevonen on erillisen sopimuksen perusteella esimerkiksi koulutettavana, vuokrattuna tai täysihoidossa muun kuin omistajan hallinnassa.¹⁹¹ Tällaisissa tilanteissa ei pääsääntöisesti tehdä hallintaoikeuden siirtoilmoitusta mihinkään rekisteriin.

Mikäli ostaja purkaa kaupan sillä perusteella, että sivullinen väittää kaupanteon jälkeen itsellään olevan paremman oikeuden tavaraan, sovelletaan myyjän vahingonkorvausvelvollisuuteen

¹⁹⁰ Karhu – Tolonen, s. 99.

¹⁹¹ Lehtola – Wegelius, s. 131.

samoja periaatteita, joita sovelletaan faktisten virheiden yhteydessä. Mikäli myöhemmin selviää, että kaupantekohetkellä sivullisella todella oli parempi oikeus tavarahan, ostaja voinee esittää myyjälle lisävaatimuksia KL 41 § vahingonkorvaussäännöksen nojalla.¹⁹²

5.2.3.4 Myyjän oikeus vahingonkorvaukseen ostajan sopimusrikkomuksen johdosta

Edellä on käsitelty ostajan oikeutta vahingonkorvaukseen myyjän sopimusrikkomuksen johdosta. Vaikka irtaimen kaupan liittyvää vahingonkorvausoikeutta käsitelläänkin yleensä ostajan oikeuksien näkökulmasta, on ostajalla myös myyjää kohtaan velvollisuuksia, joiden rikkomisen johdosta hän voi joutua vahingonkorvausvelvolliseksi. Ostajan vahingonkorvausvelvollisuuden edellytykset poikkeavat sen mukaan, onko kyseessä kauppalain piiriin kuuluva kauppa vai kuluttajankauppa.

Myyjällä on pääsääntöisesti aina oikeus saada korvaus vahingosta, joka johtuu ostajan *maksuviivästyksestä*. Ostaja kuitenkin välttää vahingonkorvausvelvollisuutensa, mikäli hän pystyy osoittamaan maksuviivästyksen tai peruutuksen johtuvan lain säännöksestä, yleisen liikenteen tai maksuliikenteen keskeytyksestä taikka esteestä, jota hänen ei kohtuudella voida edellyttää ottaneen huomioon ja jonka seurauksia hän ei myöskään olisi voinut välttää eikä voittaa (KL 57.1 § ja KSL 5:28.4). Kauppalain säännös eroaa vastaavasta kuluttajalainsäännöksestä siten, että kauppalaisissa edellytetään, että maksuete ei ole ollut ostajan ennakoitavissa kaupantekohetkellä. Kuluttajansuojalaissa ei ole tällaista edellytystä, vaan ostaja vapautuu korvausvelvollisuudestaan, vaikka hän olisi pystynyt ennakoimaan esteen jo kaupantekoajankohtana.

Kauppalain piiriin kuuluvissa kaupoissa myyjällä on oikeus vahingonkorvaukseen myös silloin, kun ostaja *ei nouda tai vastaanota* tavaraa, jonka pois toimittamisella on sopimuksen tai olosuhteiden perusteella myyjälle erityistä merkitystä (KL 57.2 §).

Hevoskaupassa myyjällä voitaneen olettaa lähestulkoon aina olevan sellaiset olosuhteet, että hevosen myyjän talliin jäämisellä on myyjälle erityistä merkitystä. Ensinnäkin hevosten ylläpitäminen on melko kallista ja siten myyjän talliin jäävä, jo myyty hevonen, aiheuttaa myyjälle lisäkustannuksia. Toisaalta myyjä on oikeutettu saamaan ostajalta korvaus hevosen huolenpidosta johtuvista kustannuksista KL 75 §:n mukaisesti, mutta silloinkin mahdollinen korvaus on

¹⁹² Wilhelmsson – Sevón – Koskelo, s. 146.

saatavissa vasta jälkikäteen. Ostetun hevosen jääminen myyjän talliin saattaa aiheuttaa myyjälle kuluja tai sillä voi olla muuta erityistä merkitystä esimerkiksi silloin, kun myyjä on ostanut myymänsä hevosen tilalle jo toisen ja myydyn hevosen karsinapaikkaa tarvitaan myyjän ostamalle uudelle hevoselle. Myyjä voi esimerkiksi joutua po. toisessa sopimussuhteessa vahingonkorvausvelvolliseksi, mikäli ei itse pysty ottamaan vastaan ostamaansa hevosta myymänsä hevosen viedessä tältä karsinapaikan.

Ostajan tulee myös *ilmoittaa* ajoissa *myyjälle*, mikäli hänelle on tullut *sopimuksen täyttämisen estevä este*. Jos myyjä ei saa ilmoitusta kyseisestä esteestä ja sen merkityksestä sopimuksen täyttämismahdollisuuksiin, kohtuullisessa ajassa siitä, kun este on tullut tai sen olisi pitänyt tulla ostajan tietoon, on hänellä oikeus korvaukseen siitä vahingosta, joka olisi voitu välttää ostajan tekemällä oikea-aikaisella ilmoituksella (KL 58 §).

Kuluttajankaupassa myyjällä ei ole oikeutta saada vahingonkorvausta kahdessa viimeksi mainitussa tapauksessa, koska kuluttajankauppaan ei sovelleta KL 57.2 §:a eikä 58 §:ä (KSL 5:29). Kuluttajankaupassa myyjällä on kuitenkin oikeus vahingonkorvaukseen, jos *myyjä purkaa* kaupan *ostajan maksuviivästyksen vuoksi ennen kuin ostaja on saanut tavarahan hallintaansa* tai jos *ostaja peruuttaa* tavarahan tilauksen *ennen tavarahan luovutusta*. Vahingonkorvausoikeus koskee niitä erityisiä kustannuksia, joita myyjälle on aiheutunut sopimuksen johdosta ja jotka todennäköisesti jäävät hyödyttömiksi (KSL 5:28.1).

5.2.4 Korvauksen määrän laskeminen

5.2.4.1 Lähtökohtana täyden korvauksen periaate

Vahingonkorvauksella pyritään saattamaan vahingon kärsinyt osapuoli siihen taloudelliseen asemaan, jonka hän olisi saavuttanut, jos sopimus olisi täytetty sen ehtojen mukaisesti. Kuten muutenkin vahingonkorvausoikeudessa, vahingot voidaan jakaa henkilö- ja esinevahinkoihin sekä varallisuusvahinkoihin. Sopimusvastuussa korvataan kaikki välittömät henkilö- ja esinevahingot eikä varallisuusvahinkojen korvaamista ole rajoitettu kuten vahingonkorvauslaissa (412/1974).¹⁹³

¹⁹³ Virtanen, s. 493.

Sopimusperusteinen vahingonkorvausvastuu lasketaan pääsääntöisesti siten, että sillä saadaan korvattua sopimusvelkojan saamatta jäänyt positiivinen sopimusetu. Korvaus voidaan määrittää myös negatiivisen sopimusedun mukaisena, jolloin tarkoituksena on poistaa pätemättömän sopimuksen aiheuttamat taloudelliset vaikutukset ja saattaa vahingon kärsinyt sopijaosapuoli siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut ilman sopimuksen valmistelua.¹⁹⁴

Suomessa vahingonkorvausoikeuden lähtökohta on täyden korvauksen periaate, jonka mukaan vahingonkorvauksen tulee hyvittää vahingonkärsijälle aiheutunut todellinen vahinko kokonaisuudessaan. Pääsääntöisesti vahingonkorvauksen enimmäismäärä selvitetään tekemällä differenssivertailu, jossa vertaillaan toteutunutta tapahtumakulkua ja sitä hypoteettista tapahtumakulkua, joka olisi toteutunut, jos vahinkoa aiheuttanut teko tai laiminlyönti ei olisi tapahtunut. Täyden korvauksen periaatteen mukainen vahingonkorvauksen määrä saadaan, kun tapahtumakulkujen vertailussa esiin tulleet reaali vahingot muunnetaan rahamääräksi. Näin saadun summan ulkopuolelle jääviä korvauseriä ei yleensä voida tuomita sopimusvelallisen maksettavaksi.¹⁹⁵

Vahingonkärsijän on osoitettava virheestä aiheutuneen vahingon määrä. Korvauksen määrän laskemiseen sovelletaan yleisiä vahingonkorvausoikeudellisia periaatteita, joiden soveltuvuutta hevoskauppaan sivuan seuraavaksi. Pääasiallisesti kauppatilanteessa esineen arvo arvioidaan *markkina-arvon*¹⁹⁶ tai *korjauskustannusten* perusteella.¹⁹⁷ Hevoskaupassa nämä molemmat ovat suhteellisen helppoja määrittää, koska markkina-arvona voidaan pitää sitä hintaa, minkä ostaja on maksanut hevosesta ja korjauskustannusten arvo voidaan määrittää virheen korjaamiseen kuluneiden summien perusteella.

Hevoskaupassa ilmenneiden virheiden johdosta maksettavaa vahingonkorvausta olisi kenties mahdollista saada myös hevosen *tuottoarvon* perusteella. Tuottoarvolla tarkoitetaan sitä tuottoa, mikä esineestä olisi saatavilla sen jäljellä olevan käyttöajan kuluessa. Hevoskaupassa tämän menetelmän käyttäminen on kuitenkin hyvin haastavaa, koska hevosen käyttöiän määrittäminen on hankalaa, ellei jopa mahdotonta. Lisäksi eri hevosten tuottomahdollisuuksien arviointi on haastavaa. Siitoskäyttöön ostetun orin tuottoarvoa voi olla helpompi arvioida kuin ravikäyttöön ostetun hevosen erityisesti silloin, kun oria on käytetty siitokseen aiemmin ja on tiedossa sen periyttämien jälkeläisten laatu ja orin suosio siitoskäytössä. Ravikäyttöön ostetun

¹⁹⁴ Hemmo 2012, s. 677.

¹⁹⁵ Hemmo 2005, s. 144 – 148.

¹⁹⁶ Jylhä, s. 24. Vaihtoarvoa voidaan kutsua myös vaihtoarvoksi ja myyntiarvoksi.

¹⁹⁷ Ks. Ståhlberg – Karhu, s. 437.

hevosen tuottoarvioon vaikuttavat hevosen valmentamisen lisäksi sen tuleva terveys, josta on hyvin vaikeata sanoa ennakolta mitään varmaa.¹⁹⁸ Harrastuskäyttöön ostetun hevosen tuottoarvolla ei ole merkitystä, koska harrastus käytössä olevan hevosen ei voida katsoa tuottavan omistajalleen muuta kuin harrastamisesta saatavaa mielihyvää.

Tuottoarvoa paremmin hevossa kauppaan soveltunee vahingonkorvauksen määrittäminen *liikevahingon* perusteella. Liikevahingolla tarkoitetaan sopimusvelallisen suoritushäiriöstä yritystoiminnalle aiheutunutta vahinkoa. Liikevahinko on suhteellisen tuore käsite vahingonkorvausoikeudessa. Se omaksuttu vahingonkorvausoikeudellisessa kirjallisuudessa vuoden 2006 jälkeen, eikä sen vakiintumista oikeuskirjallisuudessa tai oikeuskäytännössä voida pitää vielä täysin varmana. Liikevahingolla tarkoitetaan siis niitä elinkeinotoiminnalle aiheutuneita seurausvahinkoja, jotka johtuvat vahingonkäräjien harjoittaman liiketoiminnan häiriintymisestä.¹⁹⁹

Liikevahinkojen korvaaminen soveltuu hevossa kauppaan erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittaja on ostanut hevosen elinkeinotoiminnassaan käytettäväksi eikä hän myyjän suoritushäiriön vuoksi voikaan käyttää hevosta ansaintatoiminnassaan. Tällaisia vahinkoja ovat esimerkiksi vahingot, jotka ovat syntyneet sen johdosta, ettei hevosta ole voinut käyttää tunti-toiminnassa. Myös yrittäjän ansionmenetykset voidaan korvata esimerkiksi siltä ajalta, kun hän on joutunut viemään hevosen hevosklinikalle hoidettavaksi. Tällaisissa tilanteissa vahingonkäräjien on kuitenkin osoitettava, että vahinkoa on todella syntynyt, eikä hän ei ole voinut välttyä vahingolta esimerkiksi lisäämällä muiden hevosten käyttöä.²⁰⁰ Sopimusvastuussa korvattaviksi tulevat myös yksityisen vahingon johdosta kärsimät tulonmenetykset ja muut kulut. Niiden määrä on kuitenkin helppoa selvittää saamatta jääneiden työansioiden ja asioiden hoitamisesta johtuneiden kulujen perusteella.

Hevoskaupassa vahingonkorvausta ei juurikaan voida määrittää *käyttöarvon* mukaan. Käyttöarvolla tarkoitetaan sitä arvoa, mikä omaisuudella on käytössä omistajalleen.²⁰¹ Käytännössä hevossa kaupassa ei voine olla tilannetta, jossa hevosella ei olisi markkina-arvoa, mutta sillä olisi omistajalleen käyttöarvoa. Toki hevoseen voi liittyä tunnearvoa, mutta sitä ei oteta huomioon vahingonkorvausta määritettäessä. Pääsääntöisesti hevosen arvo määritetään sen mukaan, mihin sitä pystytään käyttämään. Hevosella, jolla on käyttöarvoa, on myös markkina-arvoa ja he-

¹⁹⁸ Ks. myös Jylhä, s. 29.

¹⁹⁹ Virtanen, s. 488 – 489.

²⁰⁰ Virtanen, s. 548, 466 ja 419 – 420.

²⁰¹ Virtanen, s. 459 ja Ståhlberg – Karhu, s. 438.

vosella jolla ei ole käyttöarvoa, ei ole markkina-arvoa. Milloin hevosella on käyttöarvoa, määritetään hevoskaupassa vahingonkorvaus hevosen markkina-arvon mukaan. Käyttöarvoa voidaan kuitenkin soveltaa esimerkiksi ravihevosten loukkaantumisen tai kuoleman johdosta maksettavan vahingonkorvauksen määrittämisessä tilanteessa, jossa hevosta ei ole ollut tarkoitus myydä.²⁰²

Sopimusvelallisen vahingonkorvausvelvollisuus sisältää ainoastaan todella realisoituneen vahingon. Tätä laajempi korvausvelvollisuus on mahdollista saada aikaan ainoastaan sopimussakkoehdolla. Sopimusoikeudessa onkin yleistä, että esimerkiksi välilliset vahingot tai tietty vahinkotyyppi suljetaan sopimuksella korvausvastuun ulkopuolelle.²⁰³

Todistustaakka vahingon aiheutumisesta ja vahingon määrästä kuuluu pääsääntöisesti vahingonkäräjälle, jonka on osoitettava, minkälaista vahinkoa ja kuinka paljon hän on kärsinyt. Kuitenkin jos vahingonkäräjä pystyy osoittamaan tietyllä todennäköisyydellä vahingon summan olevan tietyn suuruinen, siirtyy näyttötaakka vastapuolelle tämän kiistäessä vahingon suuruuden.²⁰⁴ Mikäli kuitenkin vahingon määrästä ei saada näyttöä tai sitä on vaikeata saada, on tuomioistuimella valta arvioida vahinko kohtuuden mukaan (OK 17:6).²⁰⁵

5.2.4.2 Aineeton esinevahingot

Hevoskaupassa korvattaviksi tulevat vahingot voivat olla nykyisen lainsäädännön ja oikeuskäytännön²⁰⁶ mukaisesti ainoastaan aineellisia vahinkoja. Tällä tarkoitetaan sitä, että vahingonkorvauskustannusten rahallinen määrä tulee olla arvioitavissa. Aineettomat vahingot, jollaisiksi luetaan mm. kipu, särky ja henkinen kärsimys, tulevat korvattaviksi ainoastaan henkilövahingon yhteydessä.²⁰⁷ Sellaisia vahinkoja, jotka pohjautuvat ainoastaan tunnetiloihin, kuten mielihäpeeseen, suruun tai pelkoon, ei korvata edes henkilövahinkojen yhteydessä.²⁰⁸ Näin ollen ne eivät tule korvattaviksi myöskään esinevahinkojen yhteydessä.

²⁰² Jylhä, s. 28.

²⁰³ Hemmo 2012, s. 678.

²⁰⁴ Virtanen, s. 374 – 375.

²⁰⁵ Hemmo 2005, s. 201 – 202.

²⁰⁶ Ks. myös Ståhlberg, s. 585. Toisin kuin korkein oikeus, alemmat oikeudet ja kuluttajariitalautakunta ovat tehneet muutamassa tapauksessa poikkeuksen periaatteesta, jonka mukaan aineeton vahinko tulee korvattavaksi vain, jos laissa on niin säädetty.

²⁰⁷ Virtanen, s. 387.

²⁰⁸ HE 167/2003 vp, s. 29 ja Hemmo 2005, s. 177.

Oikeuskäytännössä on jollain tasolla huomioitu tunnearvojen merkitys vahingonkorvausta määrättäessä, mutta kyseisissä tapauksissa tunnearvoa omaaviin seikkoihin on liittynyt rahallistakin arvoa. Molemmissa tapauksissa oli kyse luvattomasta puunkaadosta, mistä johtuen vahingonkorvauksen perusteita arvioitaessa painoarvoa annettiin ”maisemallisen arvon menettämiseksi” ja siitä johtuvalle tonttien muuttuneelle arvolle.²⁰⁹

Pidättyvä suhtautuminen aineettomien vahinkojen korvauskelpoisuuteen johtuu *Hemmon* mukaan siitä, että ”tavanomaista vahingon aiheuttamaa surun tai pelon tunnetta tai harmia ja mielipahaa on pidetty normaalielämään kuuluvana ja sietämisvaatimuksen piirissä olevana” seikkana. Hemmo kuitenkin toteaa, että aineettomien vahinkojen entistä kattavampi korvaaminen saattaa lisääntyä oikeuskäytännössä, kun hyvinvoinnin lisääntyessä elämänlaatuun liittyviin kysymyksiin pystytään paneutua nykyistä paremmin.²¹⁰

Oikeuskirjallisuudessa on ollut keskustelua siitä, tulisiko esinevahinkojen yhteydessä vahingonkärsijän tuntema kärsimys saattaa vahingonkorvauksen piiriin.²¹¹ Näkemystä, jonka mukaan tällainen mahdollisuus tulisi ottaa huomioon ainakin rajatuissa tapauksissa, tuntuu olevan voitolla. *Virtasen* mukaan ainakin esineen muistoarvon korvaukseen voitaisiin kehittää standardeja, joiden avulla tunnearvojen korvaamisen suurin ongelma, niiden mitattavuus, voitaisiin ratkaista. Näissä standardeissa voitaisiin ottaa huomioon teon tahallisuuden aste ja korvattavan omaisuuden luonne (onko kyseessä perussohva, jolla todennäköisesti ei juurikaan ole muistoarvoa vai lemmikki- tai harrastuseläin, joilla varmasti on aineetonta arvoa). Lisäksi vahingon luonne voitaisiin huomioida pohdittaessa aineettomien vahinkojen korvattavuutta. *Virtasen* mukaan muistoarvojen korvaaminen olisi perustellumpaa koko kotiomaisuuden tuhouduttua kuin yksittäisen esineen tuhouduttua.

Hevoskaupassa aineettomien arvojen korvaaminen voisi mielestäni tulla kysymykseen ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa hevonen on ehtinyt olla uudella omistajallaan jo pidemmän aikaa ennen, kun hevosen virhe on tullut ilmi. Mielestäni muistoarvon korvaaminen ei voi tulla kyseeseen muutaman kuukauden omistamisen jälkeen. Vaikka ihmiset kiintyvätkin hevosiinsa samaan tapaan kuin muihin lemmikki- ja harrastuseläimiin, ei sitä suhdetta, josta muistoarvon korvaamisessa on kyse, luoda muutamassa kuukaudessa.

²⁰⁹ Ks. KKO 1976-II-27 ja KKO 1981-II-10. Ks. myös *Virtanen*, s. 388.

²¹⁰ *Hemmo* 2005, s. 157, *Hemmo* 2002, s. 122 ja *Hemmo* 2012, s. 598.

²¹¹ *Ståhlberg – Karhu*, s. 316, *Ståhlberg*, 579 – 586 ja *Virtanen*, s. 461 ja *Hemmo* 2002, s. 122.

Vaikka olenkin sitä mieltä, että aineettomien vahinkojen korvaaminen ei välttämättä olisi tarpeen hevossa-kaupassa, tulisi mielestäni eläimiin liittyvien tunnearvojen korvaamisen mahdollisuutta ja sen edellytyksiä deliktivastuussa selvittää edelleen. Toisaalta olen myös sitä mieltä, että vaikka elämään kuuluu ikäviäkin tunteita, ei mahdollisuutta aineettomien vahinkojen korvaamiseen pidä sulkea pois sopimusvastuussakaan ainakaan sellaisissa tilanteissa, joissa vahingonaiheuttaja on toiminut törkeän huolimattomasti tai tahallisesti.²¹² Mikäli aineettomien esinevahinkojen korvaaminen katsotaan tulevaisuudessa mahdolliseksi, tulisi sitä koskeva korvausjärjestelmä luoda mahdollisimman yksiselitteiseksi, jotta riskien hallinnasta ei tulisi hankalaa tai jopa mahdotonta.²¹³

5.2.4.3 Vahingonkorvausta rajoittavat tekijät

Vaikka vahingonkorvauksen lähtökohta on täyden korvauksen periaate, ei vahingonkärsijän oikeus saada vahingonkorvausta kuitenkaan ole täysin rajoittamatonta. Vahingon tulee olla sellainen, että sopijapuolen voidaan kohtuudella edellyttää voineen ottaa sen huomioon sopimusta tehtäessä. Toisin sanoen vahingon tulee olla sopijapuolen *ennakoitavissa*. Tämän vuoksi sopimusosapuolen olisi hyvä tuoda jo sopimusneuvotteluissa esiin sellaiset hänen puolellaan olevat yllättävät vahinkoriskit, joita toinen osapuoli ei muuten voisi ottaa huomioon. Mikäli hän ei näin toimi, saattaa hän menettää oikeutensa vahingonkorvaukseen vahingon ennakoimattomuuden vuoksi.

Sopimussuhteita koskevan lojaliteettivelvoitteen mukaan sopijapuolten on myötävaikutettava kaupan toteutumiseen sopimuksen mukaisesti.²¹⁴ Lojaliteettivelvoitteen rikkominen voi näkyä esimerkiksi siinä, että mikäli vahingonkärsijä myötävaikuttaa vahingon syntymiseen tai pahenemiseen, voidaan vahingon aiheuttajan vahingonkorvausvastuuta rajoittaa. Näin ollen vahingonkärsijän laiminlyödessä ryhtymisen kohtuullisiin toimenpiteisiin vahinkonsa rajoittamiseksi, joutuu hän vastaamaan itse laiminlyöntiä vastaavasta osasta vahinkoa (KL 70.1 §). Vahingonkärsijän tuottamuksellinen menettely voi ilmetä joko vahingon aiheutumisen yhteydessä tai vahinkoa rajoittavien toimenpiteiden laiminlyömisinä. Tyypillisesti esimerkiksi elinkeinonharjoittajalta voidaan edellyttää uuden korvaavan sopimuksen tekemistä kolmannen

²¹² Ståhlberg toteaa, että korkeimman oikeuden käytännöstä ei saa tukea korvattavien vahinkojen alueen laajentamiselle aineettomiin esinevahinkoihin. Hän toteaa myös, että artikkelissa käsittelemiensä korkeimman oikeuden päätöksillä ei voine olla välitöntä vaikutusta vahingon korvattavuuteen VahL:n ulkopuolisella perusteella. Näin ollen esimerkiksi juuri sopimussuhteessa voisi aineeton esinevahinko mahdollisesti tulla korvattavaksi. Ks. myös Ståhlberg, s. 585.

²¹³ Virtanen, s. 461.

²¹⁴ Ks. Mähönen, s. 135.

kanssa, jotta liiketoiminnan harjoittamisen keskeytyminen saataisiin estettyä. Samoin voidaan edellyttää, että hevosen ostajan tulee huomattuaan hevosen sairauden tai vamman hoitaa ja lääkittää hevosta sairauden tai vamman edellyttämällä tavalla, sairauden pahenemisen estämiseksi. Rajoittamisvelvollisuuden tunnistamisessa ja täyttämässä saattaa ilmetä ongelmia varsinkin, jos kysymys on kuluttajavelkojasta. Vaikka kuluttajavelkojan tietotasoa arvioidaan usein maallikolle asetettävien vaatimusten perusteella, vaaditaan häneltäkin toimenpiteitä oman korvaussuojansa varmistamiseksi.²¹⁵

Vahingonkorvausta rajoittaa myös *rikastumiskielto*, jonka tarkoituksena on estää se, että vahingonkärsijä saisi korvauksen johdosta perusteetonta etua. Vahingonkorvauksesta vähennetään yleensä se hyöty, jonka vahingonkärsijä on saanut vahinkotapahtumasta tai sen jälkeisistä toimenpiteistä.²¹⁶ Rikastumiskieltoa voidaan soveltaa esimerkiksi tilanteessa, jossa ostaja voi saada hyvitystä usealta taholta. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun ostajan hevoselle ottama vakuutus kattaa hevosessa ilmenevän sairauden tai vian. Tällöin myyjän korvausvastuu voi rajoittua siltä osin kuin ostaja saa vakuutusyhtiöltä korvausta sairauden tai vian johdosta.

Rikastumiskielto voi tulla kyseeseen myös tapauksessa, jossa myyjältä löytyy ostajan tarkoitukseen sopiva sopimuksen mukaista hevosta arvokkaampi hevonen, jolla korvataan myyjän alkuperäinen virheellinen toimitus. Tällaisessa tapauksessa ostajan olisi mahdollista päästä vahingonkorvauksen vuoksi parempaan asemaan kuin missä hän olisi ilman vahinkotapahtumaa, mutta yleensä ostaja joutunee maksamaan hevosten arvojen erotuksen, mikäli hän haluaa ottaa vastaan toisen hevosen.²¹⁷

Vahingonkorvausvastuusta on mahdollista *sopia* myös erilaisin sopimusehdoin. Vastuunrajoitusehdoilla voidaan mm. kaventaa vastuun syntyedellytyksiä ja vastuun ajallista ulottuvuutta voidaan säännellä sopimalla tietystä määräajasta, jonka jälkeen virhevastuu lakkaa. Vahingonkorvausvastuun rajoittaminen on kuitenkin mahdollista ainoastaan kauppalaan piiriin kuuluvissa kaupoissa, koska KSL 5 luku ei pakottavuutensa vuoksi salli kuluttajan korvaussuojan

²¹⁵ Hemmo 2012, s. 680 – 683.

²¹⁶ Hemmo 2005, s. 204.

²¹⁷ Vrt. Virtanen, s. 458 ja Jylhä, s. 17. Virtasen ja Jylhän mukaan ostajalla ei ole esineen tuhoutuessa oikeutta vaatia samanlaista tilalle, koska tällöin hän hyötyisi rikastumiskiellon vastaisesti, ja koska pääsääntöisesti korvaus rajoittuu esineen arvoon. Tämä näkemys sopii luonnollisesti hyvin sellaisen tavaran korvaamiseen, joka kuluu ja huononee käytettäessä. Hevosten ollessa kyseessä tilanne voi kuitenkin olla juuri päinvastainen, koska usein hevonen kehittyy käytettäessä, mistä johtuen sen arvo voi lisääntyä ajan kuluessa. Irtaimen kauppaa koskevilla laeilla ostajalle annetaan kuitenkin oikeus vaatia korvaavaa esinettä myyjältä tämän sopimusrikkomuksen oikaisemiseksi.

heikentämistä. Myöskään tahalliseen tai törkeän huolimattomaan sopimusrikkomukseen syylistynyt ei voi vedota vastuunrajoitusehtoon.²¹⁸

Vahingonkorvausta voidaan *sovotella*, jos täysimääräinen vastuu muodostuisi muuten kohtuuttomaksi. Kohtuuttomuutta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon mm. kaupan luonne, sopijapuolet ja heidän menettely (esimerkiksi sopimusta rikkoneen tuottamuksen aste), vahingon laajuus, osapuolten mahdollisuudet ennakoida ja estää vahingon syntyminen, sopijapuolten varallisuusolot ja tavaran hinta (KL 70.2 § ja KSL 5:30.2 – 3). Ostajan osalta vahingonkorvausta voidaan sovotella esimerkiksi tilanteissa, joissa sopimuksen purkamiseen on johtanut sellainen ostajan maksuviivästys tai tilauksen peruuttaminen, mikä johtuu ostajan sairastumisesta, työttömyydestä tai muusta sellaisesta erityisestä syystä, mikä johtuu pääasiassa muusta kuin ostajan omasta syystä.²¹⁹ Myös myyjän korvausvelvollisuutta voidaan tarvittaessa sovotella.²²⁰

Sopimusperusteisen vahingonkorvauksen sovittelussa on kuitenkin otettava huomioon erityisesti se, että vahingonkorvausvelvollisen korvausvelvollisuus on syntynyt tämän rikottua sellaista sitoumusta, johon hän itse on ryhtynyt. Vahingonkorvauksen sovittelu sopimussuhteessa voidaankin nähdä ongelmallisena, koska siinä vahingonkorvauksen funktiona on suoritusten välisen tasapainon palauttaminen. Tästä syystä sovittelu voi lähtökohtaisesti tulla kysymykseen lähinnä välillisten vahinkojen kohdalla, jotka voivat olla melko suuria vahingonkorvausvelvollisen saamaan vastikkeeseen verrattuna.²²¹

²¹⁸ Hemmo 2005, s. 320 – 322.

²¹⁹ HE 360/1992 vp, s. 16.

²²⁰ HE 360/1992 vp, s. 67.

²²¹ Hemmo 1996, s. 9.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Hevosilla harrastaminen ja kisaaminen eroavat monesta muusta lajista siten, että harrastus- ja kisakumppanina on elävä olento, jonka kanssa työskenteleminen vaatii erityistaitoja ja -tietoja. Hevosharrastuksen lisääntymisen myötä, myös harrastamisen taso on muuttunut. Ennen oppi lajiin hankittiin pitkän ajan kuluessa ja harrastamiseen kuului muutakin kuin pelkät ratsastustunnit. Nykyään ensimmäistä hevostaan ostavalla harrastajalla ei välttämättä ole juurikaan tietoa, saati kokemusta, hevosen terveyden ja sen elämään liittyvien erityistilanteiden hoitamisesta. Ostaja ei välttämättä ymmärrä ostotilanteessa esiin tulevien seikkojen merkitystä hevosen käyttötarkoituksen soveltuvuuteen. Yleisesti ottaen harrastuksen suosio on tuonut ja tulee tuomaan hevoskaupan piiriin ihmisiä, joilla ei välttämättä ole käsitystä siitä, kuinka vaativaan tilanteeseen he ovat mahdollisesti ajautumassa.

Hevoskaupan epäonnistumisen riskialttiutta ei helpota sekään, että ostotilanteessa ostaja helposti toimii tunnepohjalta juuri silloin, kun hänen tulisi käyttää järkeä ja ajatella ostostaan ilman vaaleanpunaisia laseja. Löydettyään hyväluonteisen ja mukavan hevosen, voi ostaja helposti sivuuttaa sen terveyttä koskevat epäselvyydet ja ostaa hevosen, joka ei välttämättä kestä aiottua käyttöä. Tällaisissa tilanteissa ostajalle yleensä tulee yllätyksenä se, ettei hän voikaan vedota virheenä seikkaan, josta hänen voidaan olettaa tienneen ennen kaupantekoa. Ostajan tulisi muistaa, että hän on ostamassa ”käytettyä esinettä”, jolloin hänen edellytetään täyttävän selonottovelvollisuutensa erityisen huolellisesti.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi kaupan osapuolten ymmärrys hevoskauppaan sovellettavasta laista on usein heikkoa, erityisesti silloin, jos kumpikaan osapuolista ei harjoita sitä elinkeinonaan. Vaikka sekä hevosen ostohinta että sen ylläpito- ja hoitokustannukset ovat moninkertaisia normaaliin harrastusvälineeseen tai lemmikkiin verrattuna, ostajat harvemmin ajattelevat oikeudellisia asioita tehdessään kauppaa tulevasta harrastus- tai kisakumppanistaan. Usein vastuu kaupan onnistumisesta lankeaa myyjille, joiden tehtäväksi jää selvittää ja kirjata kaupapakirjaan kaikki hevoseen liittyvät olennaiset seikat siten, että ostaja varmasti ymmärtää niiden riskit ja merkityksen. Joissakin tilanteissa vastuu kaupan onnistumisesta saattaa olla liian vaativa myyjälle tämän oman vaillinaisen osaamisen vuoksi, mutta toisaalta erityisesti paljon hevoskauppaa tehneet myyjät osaavat käyttää tätä velvollisuuttaan hyväksi ja kulkea siten sopivasti lain rajalla, etteivät ostajat välttämättä lähde valittamaan kaupoista, vaikka siihen olisikin syytä. Pääsääntöisesti hevosten myyjät kertovat rehellisesti hevosessa olevat viat ja pyrkivät

löytämään hevoselleen oikean ostajan, mutta tilanteessa, jossa ostaja ei osaa pitää puoliaan, saattaa tilaisuus tehdä joistakin myyjistä varkaita. Myyjä saattaa esimerkiksi pyrkiä välttämään kaiken virhevastuun hevoskaupassa usein käytetyllä ”sellaisena kuin se on”-ehdolla ja luultavasti melko usein säännöksen oikeasta soveltamisesta tietämätön virheellisen hevosen ostanut ostaja jättää asian siihen ja hyväksyy menetyksensä niin sanottuina oppirahoina.

Toisaalta myös ostajista löytyy niitä ihmisiä, jotka tekevät nopeasti ostopäätöksen ja melkein yhtä nopeasti alkavat jostain syystä katu ostostaan ja vetoavat mitä ihmeellisimpiin kaupan virheisiin päästäkseen eroon sopimuksesta. Tällaistenkin tilanteiden varalta myyjän olisi hyvä ottaa selvää ostajan tietotasosta, selvittää tälle kaikki kauppaan liittyvät merkitykselliset seikat ja tehdä näistä seikoista merkinnät kauppasopimukseen. Kauppaneuvottelujen ja sopimuksen tulisi olla kattavat ja niissä tulisi selvittää hevosen ominaisuudet ja viat merkityksineen ja erityisesti ostajan ollessa aloittelija tai ensihevosen ostaja, tulisi käyttötarkoituksen lisäksi selvittää tämän tieto- ja taitotasoa, jotta myyjä voisi paremmin arvioida hevosen soveltuvuutta ostajalle. On myös huomattava, että myyjällä ei ole myyntipakkoa, vaan hän voi epäsopivan ostajaehdokkaan kohdalla kieltäytyä myymästä hevosta hänelle ja näin säästyä mahdollisilta virheselvittelyiltä.

Hevoskaupan lainsoveltamiseen liittyvät ongelmat voivat tulla yksittäisessä tapauksessa esiin jo sovellettavaa lakia pohdittaessa. Aina ei ole selvää edes se, onko ostaja kuluttaja tai onko myyjä elinkeinonharjoittaja ja kuitenkin osapuolten oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät näiden seikkojen mukaan. Näiden käsitteiden määritelmien täyttymisen mukaan ratkaistaan esimerkiksi kuinka laaja sopimusvapaus kaupan osapuolilla on ollut käytettävissä, millaista asiantuntemusta ostajalta ja myyjältä voidaan vaatia ja voidaanko ostajaa suojata heikompana osapuolena. Ilman juridista osaamista osapuolten aseman selvittäminen ei välttämättä ole kovinkaan yksinkertaista. Erityisesti myyjälle saattaa tulla yllätyksenä se, että häntä on pidettävä hevoskaupassa elinkeinonharjoittajana. Tämä taas voi johtaa elinkeinonharjoittajan kannalta epätoivottaviin tilanteisiin varsinkin silloin, kun kuluttajansuojalain oletama myyjän vahvemman asemasta ei pidä paikkaansa.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli, miten hevoskaupassa esiintyvät erityispiirteet vaikuttavat suoritushäiriöiden arvioimiseen ja niiden korjaamiseen. Hevoskaupan kuten muunkin irtaimen kaupan yhtenä avainsanana voidaan pitää termiä käyttötarkoitus. Ostajan ilmoittaman käyttötarkoituksen avulla arvioidaan hevosen virheellisyyttä. Niin kuin tutkimuksessa on todettu, sama hevosen ominaisuus voidaan yhdessä kaupassa katsoa virheeksi kun taas toisessa

kaupassa hevosen voidaan olevan virheetön. Virhe määritetään sen mukaan, kuinka paljon mainittu ominaisuus haittaa hevosen käyttämistä siihen tarkoitukseen, mihin se on ostettu.

Ongelmaksi käyttötarkoitus muodostuu kuitenkin siinä vaiheessa, kun siitä ei ole sovittu riittävän selvästi. Hevoskauppaan ei voida soveltaa laissa virheen määrittelyn lähtökohdaksi asetettua tavaran soveltuvuutta sen yleiseen käyttötarkoitukseen, koska hevoselle ei ole määriteltävissä mitään yleistä käyttötarkoitusta. Tämä seikka luo ongelman siinä tilanteessa, että hevosen käyttötarkoituksesta ei ole sovittu mitään tai siitä on sovittu, mutta mainintaa siitä ei ole lisätty kauppakirjaan taikka kauppakirja on sen osalta epäselvä.

Myös myyjän tiedonantovelvollisuus on sidoksissa siihen ostajan käyttötarkoitukseen, josta myyjä on kaupanteon yhteydessä tullut tietoiseksi. Myyjän tulee antaa ostajalle sellaiset hevosta koskevat tiedot, jonka perusteella ostaja voi ratkaista, onko hevonen soveltuva juuri hänen kaavailemaan käyttötarkoitukseen. Jokaisessa yksittäisessä kaupassa myyjän tulee siten huomioida ne seikat, mitkä johtuvat siitä, että hevoset ovat kaikki erilaisia ja niissä on jokaisessa omat virheensä, jotka vaikuttavat eri käytössä ja eri käyttäjällä eritavalla. Myyjän tulee selventää ostajalle sekä hevosen yksilölliset ominaisuudet että niiden vaikutukset ostajan haluamaan käyttötarkoitukseen

Myös virheen käsite voi joissain tapauksissa tulla ongelmaksi hevoskaupassa. Myyjällä on velvollisuus luovuttaa virheetön tavara. Normaalisissa irtaimen kaupassa tämä on itsestään selvä asia, koska pääsääntöisesti tietyn lajiset irtaimet tavarat ovat kopioita toisistaan ja niiden virheellisyyttä voidaan arvioida vertaamalla niitä toisiinsa. Hevoskaupassa näin ei kuitenkaan ole, sillä virheetöntä hevosta ei ole olemassa. Hevosten ominaisuuksiin elävänä olentona kuuluu se, että niissä on perintötekijöistä, mahdollisista tapaturmista, aiemmasta käytöstä ja hevosen iästä johtuvia kulumia, sairauksia ja muita mahdollisesti virheiksi katsottavia ominaisuuksia. Lisäksi jokainen hevonen on yksilö eikä niitä sen vuoksi voida suoraan verrata toisiinsa.

Virheen käsitteestä puhuttaessa tulee esiin myös hevosen toiminnallinen virheettömyys, eli sen käsiteltävyys ja ratsastettavuus. Hevosen tulee olla sillä tavalla käsiteltävissä, että sitä voidaan käyttää ostajan tarkoittamaan käyttötarkoitukseen mahdollisimman turvallisesti vaaratilanteet välttämällä. Samoin hevosen tulee suoriutua sellaisista tehtävistä, joita ostajan käyttötarkoitus edellyttää. Hevonen ei kuitenkaan ole kahvinkeitin, joka toimii kaikilla ihmisillä samalla tavalla. Tämän vuoksi tulee muistaa, että ostajan vedotessa hevosen suorituskyvyn puutteeseen

tai sen luonteen vikoihin, ei vika välttämättä ole hevosessa, vaan se voi olla myös sen käyttäjässä. Hevosen toiminnollisuuden puutteet eivät siten aina ole virheitä. Usein ostajat saattavat liioitella omia taitojaan tai ajatella, että helppo B -tason ratsastaja pääsee heti tuloksekkaasti vaativa A -tasolle kisaamaan, kunhan vain hevonen on vaativa A -tasoa. Kun vaativa A -tason hevosena myyty hevonen ei suoriudukaan sen tason kisoista, saattaa ostaja vedota hevosen virheeseen tai myyjän tiedonantovirheeseen. Tosiasiassa ostaja ei voi olettaa hevosen yksin saavuttavan tasoaan vastaavia suorituksia, vaan ratsastajan on hevosensa itse kyseiselle tasolle ratsastettava.

Yleensä irtaimen kaupassa ostajaa ei velvoiteta käyttämään asiantuntijapalveluita selonottovelvollisuuden täyttämiseksi. Hevoskaupassa käytäntö on kuitenkin toisenlainen. Tämä johtuu siitä, että pääsääntöisesti hevosen mahdollisten vikojen selvittämiseen ja niiden merkityksen arvioimiseen tarvitaan aina eläinlääkärin apua. Hevoskaupassa tehtävän ostotarkastuksen sisällöksi ovat vakiintuneet tietyt tarkastustoimenpiteet, joiden suorittamisen laiminlyönnin vuoksi ostajan voidaan katsoa menettävän oikeutensa vedota virheenä seikkoihin, jotka hän on havainnut tai hänen olisi pitänyt havaita tarkastuksen yhteydessä.

Hevoskaupassa virheen arviointiin vaikuttaa voimakkaasti myös se, mitä osapuolten on tullut ymmärtää. Kuten jo aiemmin on todettu, ei hevosen virheet ole useinkaan helposti nähtävissä tai ainakaan niiden merkitys hevosen käytön ennusteelle ei ole helppoa selvittää. Ostaja on siis saattanut huomata virheen hevosessa, mutta mikäli hänen ei edellytetä sitä ymmärtäneen virheeksi, on hänen mahdollista vedota siihen myyjää vastaan. Toisaalta, jos ostajan edellytetään ymmärtäneen hevosen ominaisuuden virheeksi, ei hän voi siihen vedota enää kaupanteon jälkeen. Hevoskaupassa virheiden tunnistamisen ja niiden merkityksen ymmärtämisen vaikeus on aivan eri luokkaa kuin elottoman esineen kaupassa. Jos esimerkiksi pakastin ei pakastu, on se selkeästi rikki ja siinä on suurella todennäköisyydellä kaupan virheeksi luettava vika. Jos hevonen ontuu, voi vika löytyä väärästä satulasta, osaamattomasta ratsastamisesta, kivistä kavion ja kengän välissä, nivelrikosta, irtopalasta taikka esimerkiksi jännevammasta. Toisin sanoen hevosessa esiintyvien virheiden syiden moninaisuus lisää myyjän virhevastuun arvioinnin haastavuutta.

Myös virheiden näyttäminen toteen ja virheen syntyajankohdan selvittäminen on erityisen vaikeaa hevoskaupassa. Erityisesti silloin kun hevonen on sairastunut tai loukkaantunut pian kaupanteon jälkeen, on myyjän todella haastavaa onnistua näyttämään, ettei hevosessa ole ollut virhettä vaaranvastuun siirtyessä. Myyjä ei voi tietää miten hevosta hoidetaan ja käsitellään

uudessa paikassa, eikä hän siten useinkaan voi vedota ostajan myötävaikutukseen virheen syntymisessä. Lisäksi toisin kuin mikään eloton tavara, hevonen voi itsekin loukata itsensä ilman kenenkään myötävaikutusta.

Hevoskaupan erityispiirteillä ei ole merkitystä ainoastaan virheen arvioinnissa, vaan ne näkyvät myös virheen seuraamuksissa. Ensinnäkin virheen reklamaatioajan pituus riippuu sekä ostajalta vaadittavasta asiantuntemuksesta että hänen kyvystään ymmärtää hevosen oireen olevan lähöisin juuri virheestä. Hevosen ominaisuuksiin elävänä olentona kuuluu se, ettei sen toimintakyky voi jatkuvasti olla samalla tasolla. Lisäksi hevosen käyttäytyminen tai suorituskyky voi muuttua väliaikaisesti juuri silloin, kun hevonen muuttaa myyjän tallista ostajan talliin. Tämänkään vuoksi ei ostajan voida olettaa reklamoivan heti hevosen muutettua uuteen talliin, vaan hän voi jäädä odottamaan tilanteen tasaantumista ja arjen alkamista. Myös se, että hevosen yleisimmät virheet ovat piileviä voi aiheuttaa sen, että reklamaation tekeminen on sallittua kuukausienkin päästä.

Hevoskaupan erityispiirteiden vaikutus on huomattavissa myös virheen seuraamusten painotumisena tiettyihin seuraamuslajeihin. Hevoskapassa virheen korjaaminen saattaa olla mahdollista tapauksissa, joissa kyseessä on jokin pieni virhe, kuten hevosen kengättömyys, kun on sovittu kengitetystä hevosesta tai kun ostaja ei ole saanut jotakin luvattua asiakirjaa. Nämä virheet ovat pääsääntöisesti helposti korjattavissa. Mutta kun kysymyksessä onkin jokin isompi virhe, kuten käytön estävä nivelrikko, ei asian korjaaminen olekaan enää niin yksinkertaista. Nivelrikko on etenevä ja kallishoitoinen sairaus, joka usein johtaa nopeasti hevosen käytön estymiseen. Myyjä voi toki pyrkiä oikaisemaan virheen toimittamalla uuden vastaavan hevosen tilalle, mutta ostajalla ei ole velvollisuutta hyväksyä sitä. Näin ollen hevოსkaupassa joudutaankin usein turvautumaan kaupan purkuun.

Vahingonkorvausvastuun osalta hevოსkaupassa on huomioitava kaupankohteen erityinen asema sekä käytettynä esineenä että erityisesineenä. Kauppalain piiriin kuuluvissa kaupoissa myyjän vahingonkorvausvastuuta voidaan sovittelalla ensinnäkin sen seikan johdosta, että hevოსkaupassa kyse on aina erityisesineestä, jota pääsääntöisesti ei voida korvata toisella esineellä. Sovittelu voi tulla kyseeseen myös sen vuoksi, että hevonen katsotaan oikeuskäytännössä käytetyksi tavaraksi, minkä vuoksi ostaja ei voi olettaa ostavansa täysin virheetöntä tavaraa.

Toisaalta vaikka myyjän vahingonkorvausvastuuta voidaan sovittelalla kauppalaan piiriin kuuluvissa kaupoissa muun muassa edellä mainittujen seikkojen vuoksi, voi hänen vahingonkorvausvastuunsa kasvaa kohtuuttoman raskaaksi kuluttajankaupan välittömiä virheitä koskevan poikkeuksettoman vastuun vuoksi. Tässäkin tapauksessa sovittelu on mahdollista, mutta usein aikaa vievää, mikä voi tarkoittaa epävarmuuden lisääntymistä elinkeinoharjoittajan toiminnassa.

Toinen tutkimuskysymyksistäni koski irtaimen kaupan sovellettavan säännösten soveltuvuutta hevoskaupaan. Vaikka irtaimia esineitä koskevan lainsäädännön esitöissä mainitaan eläinten lukeutuvan irtaimiin esineisiin, on irtaimen esineen kauppaa säätelevät lait selkeästi laadittu pitäen silmällä elottoman tavaran kauppaa. Lakia säätäessä ei ole riittävästi huomioitu elävän eläimen kaupan liittyviä erityispiirteitä etenkin, kun kauppatavarana on hevonen. Suurimman ongelman aiheuttaa virheen määrittämiseen vaikuttava hevosen yleisen käyttötarkoituksen puuttuminen. Erityisesti tilanteissa, joissa osapuolten tarkoitusta ei voida määrittää kauppasopimuksen epäselvyydestä vuoksi, jättää laki osapuolet tyhjän päälle. Hevosen yleisen käyttötarkoituksen puuttuminen on korvattavissa kauppasopimukseen otettavalla yksiselitteisellä ja selkeällä merkinnällä ostajan hevoselle tarkoittamasta käyttötarkoituksesta. Muussa tapauksessa ostajan saattaa olla mahdotonta todistaa sitä, että myyjä on ollut tietoinen siitä erityisestä käyttötarkoituksesta, johon hän on hevosen ostanut.

Käytännössä hevoskaupassa tehdyt sopimukset ovat kuitenkin usein merkinnöiltään ja ehdoiltaan puutteellisia. Pahimmassa tapauksessa kirjallista sopimusta ei ole lainkaan tehty. Tämä ongelma ilmenee erityisesti siviilikaupoissa, joissa sekä ostajan että myyjän hevoskauppaa koskeva kokemuksen puute on suurimmillaan. Kaupan yksityiskohdista sopimatta jättäminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö hevosessa voisi olla virhettä. Tällöin kauppaan sovelletaan irtaimen kauppaa koskevia lakeja, mikä tarkoittaa sitä, että ostajan vedotessa hevosen virheeseen, voi edessä olla pitkä, hankala ja kalliiksi tuleva riita. Riitatilanteiden välttämisen ja kaupan onnistumisen vuoksi olisi erittäin tärkeätä sopia sopimuksessa tarkkaan kaikista niistä asioista, joilla on kaupan kannalta merkitystä, koska sillä on lopulta valtava merkitys siihen, mihin hevosessa ilmenevään ei-toivottuun ominaisuuteen voidaan vedota sopimuksen suoritusvirheenä.

Kauppasopimuksesta tulisi ilmetä osapuolten yhteinen tahto ja tarkoitus. Kauppasopimuksessa tulisi olla selkeästi merkittynä ostajan hevoselle tarkoittaman käyttötarkoituksen lisäksi hevosen koulutustaso, sen sairaudet, mukaan lukien mahdolliset perinnölliset sairaudet, ja vammat sekä niiden merkitys ostajan käyttötarkoituksen kannalta. Myös hevosen ruokinta- ja lääkintäohjeet sekä muut hevosen hoitoa koskevat erityiset ohjeet tulisi kirjata kauppasopimukseen.

Lisäksi kauppasopimukseen tulisi liittää eläinlääkärin ostotarkastuksen johdosta antama lausunto sekä siihen liittyvät asiakirjat. Mikäli kauppa tehdään ennen ostotarkastuksen suorittamista, voidaan sopimukseen lisätä varauma, jonka mukaan kauppa tulee lopulliseksi vasta siten, kun eläinlääkäri on todennut hevosen soveltuvan ostajan käyttötarkoitukseen. Jos hevonen on myyty avokaupalla, on erityisen tärkeää käyttää sopimuksessa myyjän omistuksenpidätysehtoa siltä varalta, että ostaja ei maksakaan hevosen koko kauppahintaa.

Sopimuksen yksityiskohdilla on suuri merkitys niin kaupan virheellisyyden toteamisessa kuin virheeseen sovellettavissa olevien seuraamusten edellytysten toteutumisessakin. Esimerkiksi hevoskaupassa yleisesti käytetyn kaupan purkamisen edellytyksenä on, että virheellä voidaan todeta olevan olennainen merkitys (kuluttajankaupassa virhe ei saa olla ”vähäinen”) ja että myyjä on ollut tietoinen virheen merkityksen olennaisuuden ostajalle. Sopimuksen laatimisessa on kuitenkin huomioitava kuluttajankauppaa koskevien säännösten pakottavuus, mikä johtaa siihen, ettei kuluttajankauppoja koskevien kauppasopimusten ehdoilla saa huonontaa ostajan asemaa verrattuna siihen, mitä laissa säädetään.

Voidaan siis todeta, että hevosten erityispiirteillä on merkitystä irtaimen kaupassa. Tästä syystä olisi hyvä pohtia, tulisiko irtaimen kauppaa koskevaa lainsäädäntöä uudistaa huomioimaan paremmin eläinkauppaa. Eläinsuojelulakia ollaan parhaillaan uudistamassa ja juuri nyt voisi olla hyvä hetki pohtia eläinten käsittelemistä oikeudellisina esineinä myös irtaimen kaupassa. Eläinsuojelujärjestöt pyrkivät siihen, että uudessa eläinsuojelulaissa huomioidaan muun muassa sellaiset välillisesti eläinten kauppaan liittyvät asiat kuin rakenteellisia- tai muita terveysongelmia aiheuttavan jalostuksen kieltäminen sekä koirien ja kissojen tunnistusmerkinnän ja rekisteröinnin säätäminen pakolliseksi. Erityisesti kiello käyttäviä sairauksia kantavia eläimiä jalostukseen voisi voimaan tultuaan näkyä hevoskauppaa koskevissa riidoissa. Esimerkiksi juuri tällaisiin seikkoihin olisi hyvä varautua lainsäädännön uudistamisella. Lisäksi uskoisin, että monelta hevoskauppoja koskevalta murheelta voitaisiin välttyä, mikäli hevosen omistaminen edellyttäisi edes jonkinlaisia hevosen hoitoa, käsittelyä ja perussairauksia koskevia perustietoja, jolloin olisi mahdollista määrittää se vähimmäistaso, mikä ostajalla voidaan olettaa olevan.